

Begeleidings- plan

Schooljaar 2007 - 2008

INHOUDSOPGAVE

Algemene inleiding.....	4
1 Missie.....	4
2 Onze visie en kernopdrachten.....	5
3 Begeleidingsactiviteiten	8
4 Bibliografie.....	9
Gewoon basisonderwijs	10
1 Begeleiding op niveau van de klas.....	10
1.1 Leerplanimplementatie	10
1.2 Het pedagogisch-didactisch handelen van leraren	17
2 Begeleiding op niveau van de school.....	18
2.1 Ondersteuning van het onderwijskundig profiel.....	18
2.2 Opvolging van doorlichtingen	21
2.3 Ondersteuning van het interne kwaliteitszorgsysteem.....	22
3 Vertegenwoordigingen.....	22
4 Professionalisering van de begeleiders.....	23
4.1 Deelname aan interne werkgroepen.....	23
4.2 Volgen van vorming.....	24
Gewoon secundair onderwijs	25
1 Begeleiding op niveau van de klas.....	25
1.1 Leerplanontwikkeling	25
1.2 Leerplanimplementatie	27
1.3 Het pedagogisch-didactisch handelen van leraren	29
1.4 Ondersteuning van de vakgroepen.....	29
2 Begeleiding op niveau van de school.....	31
2.1 Ondersteuning van het beleidsvoerend vermogen	31
2.2 Opvolging van doorlichtingen	34
Volwassenenonderwijs	36
1 Uitgangspunten	36
1.1 Decreet volwassenenonderwijs	36
1.2 Evaluatie van begeleidingsactiviteiten van de vorige jaren.....	36
1.3 Vanuit de CVO's	36
2 Begeleidingsaanbod.....	36
2.1 Op basis van het decreet volwassenenonderwijs: de begeleidingsstructuur	36
2.2 Met het oog op kennis- en expertiseontwikkeling	37
2.3 Opvolging van doorlichtingen	37
2.4 Mogelijke andere ondersteuning:.....	37
3 Omkadering	37
4 Communicatie.....	38
Deeltijds kunstonderwijs	39
1 Begeleiding op niveau van de klas.....	39
1.1 Leerplanontwikkeling en leerplanimplementatie	39
1.2 Ondersteuning van het pedagogisch-didactisch handelen van de individuele leraar.....	39
1.3 Ondersteuning vakgroepen	39
2 Begeleiding op niveau van de school.....	40
2.1 Ondersteuning van het onderwijskundig profiel.....	40
2.2 Ondersteunen bij het opzetten van een kwaliteitszorgsysteem	40
Centra voor leerlingenbegeleiding	41
Buitengewoon onderwijs	43
1 Inleiding	43
1.1 Geïntegreerd onderwijs (GON).....	43
1.2 Project autisme BuO.....	43

1.3	Project gedragsproblemen BuO	44
1.4	Onderwijsvoorrangsbeleid (OVb)	44
2	Buitengewoon basis- en secundair onderwijs	44
2.1	Ondersteuning op niveau van de klas	45
2.2	Ondersteuning op het niveau van de school.....	48
3	GON.....	50
4	Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid.....	52
4.1	Deelname aan A.S.P-projecten	52
4.2	Vernieuwingsprojecten: procesbegeleiding van zelfevaluatie.....	52
Systeembegeleiding.....		53
1	Basisonderwijs.....	53
1.1	Strategische doelen t.o.v. het onderwijsveld: scholen begeleiden als systeem om hun beleidsvoerend vermogen te verhogen	53
1.2	Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid	55
1.3	Realisatie van functionele doelen	56
2	Secundair onderwijs	57
2.1	Strategische doelen t.o.v. het onderwijsveld: scholen begeleiden als systeem om hun beleidsvoerend vermogen te verhogen	57
2.2	Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid	59
2.3	Realisatie van functionele doelen	59
3	Buitengewoon onderwijs.....	60
3.1	Strategische doelen t.o.v. het onderwijsveld: scholen begeleiden als systeem om hun beleidsvoerend vermogen te verhogen	60
3.2	Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid	62
3.3	Realisatie van functionele doelen	62
Methodeonderwijs		63
1	Begeleiding op niveau van de klas.....	64
1.2	Het pedagogisch-didactisch handelen van leraren	79
2	Begeleiding op niveau van de school.....	80
2.1	Ondersteuning van het onderwijskundig profiel van de school.....	80
2.2	Opvolging van doorlichtingen	81
2.3	Ondersteunen van de school als systeem.....	82
2.4	Opstarten van nieuwe methodescholen of - klassen	85
3	Samenwerking met nascholing	86
4	Netoverschrijdende samenwerking	86
Gelijke onderwijskansenbeleid		87
1	Basisonderwijs.....	87
1.1	De begeleiding in scholen.....	87
1.2	Samenwerking met LOP- begeleiders en CLB- medewerkers.....	94
1.3	Vertegenwoordigingen.....	95
1.4	Professionalisering van de begeleiders	95
1.5	Onderwijsvoorrangsbeleid – buitengewoon onderwijs.....	96
2	Secundair onderwijs	98
2.1	Begeleiding van de scholen.....	98
2.2	Samenwerking met LOP- begeleiders en CLB- medewerkers.....	105
2.3	Vertegenwoordiging in raden en commissies	106
2.4	Professionalisering	106
2.5	Deelname aan interne werkgroepen.....	106
2.6	Volgen van vorming.....	107
2.7	Onderwijsvoorrangsbeleid – buitengewoon onderwijs.....	107
2.8	Anderstalige nieuwkomers.....	108
Speerpuntprojecten en aandacht voor innovatie.....		109
1	Verantwoording	109
2	ASP-projecten	109
2.1	De directeur als onderwijskundig leider	109
2.2	Naar een sterk middenkader	112
2.3	Een coherent evaluatiebeleid	113
2.4	Geïntegreerde gezondheids- en bewegingscultuur op school.....	114
2.5	Overgang basisonderwijs – secundair onderwijs.....	116
3	Vernieuwingsprojecten	119

3.1	Procesbegeleiding van zelfevaluatie/leerwinst	119
3.2	Internettenprojecten.....	120
4	Projecten met derden	127
4.1	Samenwerking inzake taalbeleid (BROSO)	127
4.2	Samenwerking van de pedagogische begeleidingsdienst/nascholing met de GPB-opleidingen van de CVO's en de departementen lerarenopleiding van de VAH's	128
4.3	Taalwieden in de rand	128
	Organisatiestructuur	131
	Zie bijlage 1	131
	Concretisering van het begeleidingsplan via systeembegeleiding, vakgroepen en werkgroepen	131
	Zie bijlage 2	131

Algemene inleiding

1 Missie

De pedagogische begeleiding heeft de decretale opdracht de scholen van het gemeenschapsonderwijs te begeleiden bij het realiseren van hun eigen pedagogisch project en bij hun ontwikkeling tot kwaliteitsvolle scholen, professionele, lerende organisaties met een sterk beleidsvoerend vermogen. Daarnaast heeft de pedagogische begeleiding ook de opdracht om de beroepsbekwaamheid van de individuele leraren te versterken.

Dit alles betekent dat de pedagogische begeleiding een belangrijke pijler is in de zorg voor kwaliteit van het Gemeenschapsonderwijs. Uiteraard is de school als autonome organisatie zelf verantwoordelijk voor de visie die ze daarover ontwikkelt en voor de kwaliteit die ze dag aan dag realiseert.

Om deze opdrachten te realiseren wil de PBD een efficiënte en effectieve dienst zijn die voltijds ter beschikking van de scholen staat. Effectief betekent dat hij de juiste opdrachten uitvoert en zijn kerntaken duidelijk definieert. Efficiënt betekent dat hij deze opdracht op de juiste wijze realiseert.

De begeleiding ondersteunt het basis - en secundair onderwijs (leerplichtonderwijs), maar ook het volwassenenonderwijs, het deeltijds kunstonderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding behoren tot de doelgroepen van de begeleiding.

Bij het realiseren van zijn missie stelt de pedagogische begeleidingsdienst een aantal kernwaarden voorop, met name:

- innovatie en creativiteit;
- betrokkenheid;
- openheid en verdraagzaamheid;
- oog voor de maatschappelijke werkelijkheid;
- totale ontplooiing en harmonische vorming;
- respect voor diversiteit.

Deze kernwaarden van de begeleiding bepalen het dagelijks professioneel handelen van het begeleidingsteam. Zij worden geconcretiseerd in:

- respect voor de autonomie en de eigenheid van de scholen;
- een gemeenschappelijke begeleidingscultuur die gekenmerkt wordt door een gemeenschappelijke visie met als essentiële elementen: het pedagogisch project; participatief werken; de ondersteuning van onderwijskwaliteit; de versterking van de autonomie en het beleidsvoerend vermogen van scholen; innovatief werken; permanent leren met het oog op de ontwikkeling van de eigen professionaliteit;
- een gemeenschappelijke begeleidingsstijl: gelijkgericht handelen, vanuit wederzijds vertrouwen en respect tussen scholen en pedagogisch adviseurs, en een motiverende, stimulerende en ondersteunende aanpak.

2 Onze visie en kernopdrachten

De pedagogische begeleidingsdienst heeft zijn visie op kwaliteit en kwaliteitszorg toegelicht in een strategisch beleidsplan (ASP 2003-2007). Deze visie kadert in de brede visie van het Gemeenschapsonderwijs en werd geconcretiseerd vanuit de diverse werkgroepen en vanuit een reflectiegroep die het strategisch plan ontwikkelde. Dit strategisch plan werd in de loop van zijn ontwikkeling op geregeld tijdstippen afgetoetst in groepen van directies en scholen.

Van uit de aldus ontstane visie werden en worden strategische keuzes met betrekking tot kerntaken verder geconcretiseerd. Prioriteiten, doelstellingen en planning worden daarvan afgeleid.

Centraal in deze visie op kwaliteitsvol onderwijs stonden en staan de resultaten van het effectieve scholenonderzoek, het belang van beleidsvoerend vermogen van scholen, met een grote klemtoon op participatief en democratische beleidsvorming, vernieuwingsgerichtheid van scholen,. Tevens willen we ondersteuning geven aan de ontwikkeling van een school ingebed in zijn brede, maatschappelijke omgeving.

We verwijzen hier naar het begeleidingsplan van 2006-2007,

Dit begeleidingsplan is een laatste fase in de afronding van het 4-jarig strategisch plan.

De evaluatie van dit plan momenteel. Het begeleidingsplan 2007-2008 concretiseert verder de reguliere taken, integreert speerpuntprojecten in de reguliere werking (ondersteuning van de directeur, ondersteuning van een middenkader, evaluatiebeleid, differentiatie, en bereidt tevens een nieuw aanbod voor m.b.t. beleidsvoerend vermogen, taalbeleid, leerplanimplementatie (nieuwe eindtermen) leren en werken en de begeleiding van de Brusselse scholen.

Kwaliteit is kiezen voor duidelijke taakin-vulling en taakdifferentiatie

Basisonderwijs

Adviseurs/begeleiders basisonderwijs: zij begeleiden de diverse leergebieden en integreren tevens de begeleiding rond gelijke kansen in hun werk. Hun begeleidingswerk is verbonden aan regio's, waar ze ook direct aanspreekpunt zijn voor concrete vragen. Zij werken nauw samen met de systeembegeleiding en met de extra begeleiding GOK en methodebegeleiding.

De adviseurs/begeleiders lager onderwijs zijn bovendien als regioadviseur verantwoordelijk voor de coördinatie van de opvolging van doorlichtingen in hun regio.

Systeembegeleiders basisonderwijs: zij zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van de school als organisatie. Zij focussen hun begeleiding op het geheel en op het samenspel tussen alle aspecten die deel uitmaken van de totale schoolorganisatie. Vaak spelen zij in op vragen van scholen inzake profilering, coaching van directies, teamontwikkeling.

Secundair, volwassenenonderwijs, buitengewoon onderwijs, deeltijds kunstonderwijs.

Bij het opstarten van het begeleidingsteam werd de keuze gemaakt voor het aanwerven **vakadviseurs/begeleiders:** hun taakin-vulling situeert zich op het niveau van de vakbegeleiding, zij het dat zij dit vak expliciet kaderen in de concrete context van de school/centrum. Elke vakbegeleider is terzelfder tijd dus ook schoolbegelei-

der, in die zin dat elke vraag en aanbod dat vakgericht is ook in de brede context van de school wordt benaderd.

Daarnaast zijn deze vakbegeleiders, die meestal verantwoordelijk zijn voor de volledige Vlaamse regio, ook nog **regioverantwoordelijke**.

De aanduiding van een regioverantwoordelijke met een specifieke opdracht naar de scholengroepen is een bijkomend middel om dit begeleidingsplan in al zijn aspecten te implementeren. We vatten ze hier nog even bondig samen.

In het kader van de vorming van de scholengroepen is het Gemeenschapsonderwijs in Vlaanderen opgedeeld in 28 groepen. Aan elke scholengroep wordt een duo van pedagogisch adviseur SO van verschillende vakkengroepen toegewezen, meestal waar mogelijk een combinatie tussen een collega algemene vakken met een collega technische vakken en beroepspraktijk. Deze ondersteuning wordt gericht op materies, die concrete leervakken overstijgen. Elk duo is gekoppeld aan meestal 2 scholengroepen. Elke pedagogisch adviseur blijft verantwoordelijk voor het hem/haar toegewezen (vakken)bevoegdheidsdomein.

De regioadviseur zal zich inzetten voor de organisatie en de begeleiding van schooloverstijgend overleg tussen directies van een scholengroep voor pedagogische en/of didactische materies. Dit betekent o.a. coördinatie van centraal georganiseerde studiedagen voor de betreffende regio.

Voor alle andere materies pleegt de regioadviseur overleg met de adviseur-coördinator en de hoofdadviseur.

Het is aangewezen dat de regioadviseur nauw samenwerkt en geregeld overlegt met de systeembegeleiders.

Dit alles veronderstelt inzicht in de school als geheel, als pedagogische entiteit en het vereist diagnostisch vermogen. Dit houdt ook in dat regioadviseur een duidelijk beeld heeft op de schoolstructuur en op de beleids- en beslissingsbevoegdheid van de verschillende administratieve niveaus

Systeembegeleiders zij zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van de school/het centrum als organisatie. Zij focussen hun begeleiding op het geheel en op het samenspel tussen alle aspecten die deel uitmaken van de totale organisatie: Vaak spelen zij in op vragen van scholen inzake profilering, conflicthantering en teamontwikkeling.

De **methodebegeleiders** zijn verantwoordelijk voor de ondersteuning van het specifieke project van het methodeonderwijs, de GOK-begeleiders hun taakinvinging is gekoppeld aan het GOK-decreet.

2.1.1 Kwaliteit is kiezen voor professionalisering, en competentie management

Thematische werk-, vak- en overleggroepen

Er zijn 3 soorten interne werkgroepen:

Thematische werkgroepen: zij kunnen niveaugebonden en niveauoverstijgend zijn; ze behandelen thema's die aansluiten bij belangrijke onderwijsvernieuwingen, bij behoeften van de scholen en bij noden zoals ze vastgesteld werden in doorlichtingsrapporten. De thematische werkgroepen hebben verschillende doelstellingen:

- *praktijkgerichte visie:* ze zijn erop gericht een gezamenlijke praktijkgerichte visie te ontwikkelen van waaruit de leden van de PBD ook gezamenlijk handelen;
- van visieontwikkeling naar implementatie in het onderwijsveld: naast visieontwikkeling willen de werkgroepen ook een aanbod naar scholen onderbouwen en materiaal ontwikkelen voor het begeleiden van studiedagen;
- professionalisering: het deelnemen aan werkgroepen heeft ook individuele en gezamenlijke professionalisering op het oog. Van de leden van de werkgroepen wordt verwacht dat zij zich professioneel ontwikkelen en deskundigheid verwer-

ven m.b.t. het thema. Literatuurverkenning, grondige discussie, intervisie en evaluatie n.a.v. studiedagen kunnen daartoe belangrijke middelen zijn.

Vakgroepen situeren zich enkel op secundair niveau. Ze hebben als doel de coördinatie binnen de vakken en tussen aanverwante vakken te verbeteren. Deze coördinatie heeft vooral betrekking op leerplanaspecten zoals inhouden en doelstellingen, methodieken, maar ook op ontwikkelingen in het veld en in onderzoek, uitwisselen van ervaringen, opzetten van gemeenschappelijke acties.

Overleggroepen situeren zich binnen een onderwijsniveau, maar kunnen ook niveauoverstijgend zijn.

Ze zijn eerder van occasionele, functionele of tijdelijke aard en hebben de bedoeling te coördineren binnen bepaalde onderwijsvormen (CVO, DKO, BuO) binnen interne of externe projecten (Accent op talent, modularisering) of ze hebben betrekking op algemene didactische of organisatorische evoluties (stage, geïntegreerde proef).

Vorming

In het Algemeen Strategisch Plan neemt vorming en competentie management een belangrijke plaats in.

In de diverse deelbegeleidingsplannen worden de kerntaken van de begeleidingsdiensten afgebakend. Dit houdt in dat we ook onze kernkwaliteiten duidelijk definiëren en dat we ze ten volle ontwikkelen. Als pedagogische begeleidingsdienst moeten we zorgen voor een kwaliteitsvolle ondersteuning van scholen, en voor een dienstverlening die effectief en efficiënt is en die aansluit bij de verwachtingen van de school.

Competentiemanagement moet ertoe leiden dat alle kwaliteiten van de leden van de begeleidingsdienst sterker ontwikkeld worden en sterker op elkaar worden betrokken: dit betekent dat het moet leiden tot het verbreden en verdiepen van actuele competenties en tot het verwerven van nieuwe, uiteraard in functie van onze strategische doelstellingen.

Vorig schooljaar werden initiatieven ontwikkeld die dit schooljaar worden verder gezet:

- themadagen en vormingsmomenten: pedagogisch adviseurs professionaliseren zich in functie van hun individueel begeleidingsplan m.b.t. vakinhoudelijke en vakdidactische competenties, begeleiden van teamontwikkeling, competenties rond thema's als evaluatiebeleid, ICT, zelfevaluatie, competentiegericht leren.
- in het kader van de speerpuntprojecten werd een deel van het team getraind met betrekking tot intervisie en coaching;
- specifieke vorming voor de systeembegeleiders met betrekking tot de implementatie van kwaliteitszorg;
- voor de nieuwe adviseurs en medewerkers wordt het vormingsprogramma bijgestuurd;
- jaarlijks loopt er een vormingsdriedaagse voor het voltallige team, zowel voor de pedagogisch adviseurs, als voor de ondersteunende medewerkers.

Naar een persoonlijk ontwikkelingsplan

- Er is een globaal vormingsprogramma ontwikkeld voor alle pedagogisch adviseurs-begeleiders, daarnaast is er ook een gedifferentieerd aanbod voor de pedagogisch adviseurs in opleiding, een inscholingscursus en een aanbod in functie van vakgroepen, de thematische werkgroepen en de systeembegeleiders.
- De programmalijn voor de vakgroepen wordt verder ontwikkeld door de vakverantwoordelijken.
- De voorzitters van de thematische werkgroepen zullen een programmalijn ont-

wikkelen met het oog op diverse vormingsmomenten in de loop van het schooljaar. Daarbij zal de observatie en evaluatie van goede praktijkvoordelen meegenomen worden.

- De thema's beleidsvoerend vermogen zullen voor de voltallige begeleidingsdienst aandachtspunten inzake vorming worden, zij het in verschillende versnelingen.
- Intervisie en functioneringsgesprekken worden een aanzet vormen voor zelfevaluatie en het opstarten van persoonlijke ontwikkelingsplannen.
- Daarnaast wordt er van elke lid van de pedagogische begeleidingsdienst verwacht dat hij/zij via persoonlijke lectuur m.b.t. de strategische doelen en kerntaken de eigen professionalisering verder ontwikkelt.

Verdere afspraken worden gemaakt met de Stichting voor leerplanontwikkeling (SLO) in Nederland. Het is de bedoeling op geregelde tijdstippen overlegmomenten te voorzien met SLO, beperkte seminars te organiseren om aan deskundigheidsontwikkeling te doen en van elkaar te leren. Zo wordt er voor volgend schooljaar een nieuw seminarie gepland met betrekking tot nieuwe accenten inzake (schoolgebonden) leerplanontwikkeling.

3 Begeleidingsactiviteiten

Kwaliteit is kiezen voor een duidelijk profiel en een samenspel van vraag- en aanbodgericht werken.

De begeleidingsdienst heeft als kernopdracht en - taak het **adviseren en ondersteunen van scholen, centra en leraren**: de dienst wil via haar interventies alle personeelsleden, scholen en centra sterker maken als professionele leerders en als autonome, lerende organisaties. Hij zal dus nooit in de plaats treden van de school, het centrum of de leraar, het personeelslid of de directeur. Deze kernopdrachten worden gerealiseerd via een vraag- en aanbodgerichte werking en diverse acties:

- begeleiding van individuele leraren, o.a. via praktijkbegeleiding en trajectbegeleiding, observatie, feedbackgesprekken om competentieontwikkeling te stimuleren;
- begeleiding van vakgroepen o.a. via intervisie, ontwikkeling van materialen, uitwisseling van expertise;
- leidinggeven aan leerplanontwikkeling via leerplancommissies;
- begeleiding van scholen o.a. via het coördineren van de opvolging van doorlichtingen, procesbegeleiding bij zelfevaluatie, systeembegeleiding;
- begeleiden van diverse projecten, inzonderheid vernieuwingsprojecten, o.m. het ondersteunen van proeftuinen.

De begeleidingsdienst werkt op maat van de school en het centrum, ze bouwt een vertrouwensrelatie op met het werkveld. Hij waakt erover dat hij de autonomie en het beleidsvoerend vermogen versterkt en zeker geen aanpak hanteert die de ontwikkeling naar autonomie belemmert.

Daarnaast vervult de begeleidingsdienst ook een **adviesrol t.a.v. de eigen inrichtende macht en de overheid** en vertegenwoordigt ze de inrichtende macht in diverse overlegorganen (o.a. de VLOR) De dienst doet voorstellen voor noden en problemen die zich op school- en centrumniveau stellen; daarnaast reflecteert ze over beleidslijnen en begeleidt ze de implementatie van die beleidslijnen.

4 Bibliografie

R. Bosker en Jaap Scheerens: Openbare prestatiegegevens van scholen; nuttigheid en validiteit. Pedagogische studiën, 76 (1), 61-73 – 1999

R. Bosker en J. Scheerens: Openbare prestatiegegevens van scholen; nuttigheid en validiteit. Pedagogische studiën, 76 (1), 61-73 – 1999

N. Lagerweij en E. Haak: Eerst goed kijken...De dynamiek van scholen-in-ontwikkeling. Leuven/Apeldoorn 1994

N. Lagerweij en J. Lagerweij- Voogt: Anders kijken. De dynamiek van een eeuw onderwijsverandering. Garant, Antwerpen/Apeldoorn 2004

P. Mahieu e.a.: Organisatiecultuur van - een verkenning een extraverte school. Samson, Alphen aan de Rijn, 1999.

I. Ponjaert-Kristoffersen e.a.: Onderzoek naar het gebruik van het leerlingvolgsysteem voor jonge kinderen in Vlaanderen. Eindrapport OBPWO 2000

J. Van Damme: Maakt de school het verschil? Acco Leuven/Voorburg 2003

Peter Van Petegem: Vormgeven aan schoolbeleid – 1998

Greetje van der werf en Bert Creemers: Naar een volledig systeem van kwaliteitsbeoordeling van scholen – GION Rijksuniversiteit Groningen – 2000

Advies van de Nederlandse Onderwijsraad: Schoolkwaliteit in beeld – 1999

Advies van de Nederlandse Onderwijsraad: De Markt Meester – oktober 2001

Advies van de Nederlandse Onderwijsraad: Wat scholen vermogen – januari 2002

Advies van de Nederlandse Onderwijsraad: De verbindende schoolcultuur – maart 2007

Advies van de Nederlandse Onderwijsraad: Presteren naar vermogen – februari 2007

Beleidsvoerend vermogen van scholen ontwikkelen – een verkenning (VLOR) Garant Antwerpen-Apeldoorn - 2005

Het beleidsvoerend vermogen in basis- en secundaire scholen OBPWO-project 03.07 - 2005

Gewoon basisonderwijs

1 Begeleiding op niveau van de klas

1.1 Leerplanimplementatie

Het leerplan vormt de schakel tussen de einddoelstellingen en de doelstellingen van de school uitgeschreven in het schoolwerkplan. Het is een leidraad en een werktuig om vorm te geven aan het onderwijs: ontwikkelen van onderwijsleersituaties, kiezen en ontwikkelen van media, ontwikkelen van een eigen schoolidentiteit en het is tevens een hefboom om het beleidsvoerend vermogen van een school te vergroten.

De pedagogische begeleidingsdienst basisonderwijs wil hierbij de scholen ondersteunen en doet een aanbod met klemtonen op de leergebieden Nederlands, Frans, wereldoriëntatie en muzische vorming, dit laatste in samenwerking met de naschooling.

Zij laat zich enerzijds leiden door de belangrijke uitgangspunten, geïnitieerd door de eindtermen en ontwikkelingsdoelen en geconcretiseerd in het leerplan: aandacht voor een brede basisvorming, nadruk op actief leren, bekommernis voor de zorgbreedte, verticale en horizontale samenhang.

Anderzijds kan de begeleiding niet los worden gezien van de belangrijke klemtonen die het onderwijsbeleid vooropstelt namelijk: een sterk talenonderwijs en de geleidelijke invoering van het leezorgkader.

1.1.1 Leergebiedinhoudelijk en –didactisch

Leergebied Nederlands

Taalvaardig zijn in het Nederlands is een vereiste om in ons onderwijs te slagen omwille van de communicatieve, cognitieve en affectieve functie van taal.

Taalproblemen en –achterstanden van anderstalige en taalzwakke kinderen staan op dit ogenblik het meest in de focus. Hoe groter de kloof tussen thuistaal en schooltaal, des te meer lopen kinderen het risico om op school een taalachterstand en dus een leerachterstand op te lopen.

Uit de resultaten van het laatste OESO - onderzoek blijkt dat de taalachterstand van anderstalige kinderen al duidelijk vast te stellen is in het kleuteronderwijs en dat kinderen vandaar reeds starten met een significante achterstand die groter is dan in welk ander Europees land ook. Ons onderwijs blijkt er ook niet in te slagen gedurende de ganse schoolloopbaan die achterstand weg te werken.

De pedagogische begeleidingsdienst basisonderwijs wil zich richten op het verhogen van de professionalisering van leraren met het oog op een grotere taalvaardigheid van leerlingen zodat hun achterstanden verkleinen en hun kansen op ontplooiing en ontwikkeling vergroten.

Doelstellingen:

- de visie op taalvaardigheidsonderwijs bij leraren bevorderen;
- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake kwaliteitsvol taalvaardigheidsonderwijs verruimen en versterken met de klemtoon op mondelinge taalvaardigheid.

Acties:

- studiedagen voor schoolteams om de visie rond taalvaardigheidsonderwijs te ontwikkelen;
- studiedagen voor leraren KO en 1^e graad rond kwaliteitsindicatoren voor goed TVO gekoppeld aan individuele begeleiding.

Doelgroep:

- 4 schoolteams met een ruime instroom van taalzwakke/anderstalige kinderen;
- leraren kleuteronderwijs;
- leraren 1e graad;
- het zorgteam;
- leraren lichamelijke opvoeding;
- kinderverzorgster van de school;
- (indien van toepassing) kinderverzorgster van het kinderdagverblijf verbonden aan de betrokken school.

Tijdsinvestering:

- 20 dagen voor TVO – LO;
- 40 dagen voor TVO – KO.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- het schoolteam heeft inzicht verworven in de visie op TVO;
- de leraar heeft inzicht in de didactisch - methodologische aanpak van taalvaardigheidsonderwijs en kan deze inzichten, meer dan voorheen, concretiseren in de klassenpraktijk.

Leergebied wereldoriëntatie

De voorbije jaren werd er binnen leerplanimplementatie voornamelijk aandacht besteed aan het geïntegreerd werken binnen leergebieden en domeinen: de horizontale samenhang stond voorop.

Uit de praktijk blijkt dat scholen vragende partij zijn voor een meer domeinspecifieke invulling met bijzondere aandacht voor de verticale samenhang: een doorgaande lijn van kleuteronderwijs tot lager onderwijs.

Onder deze invulling wordt verstaan:

- de specifieke didactiek m.b.t. het domein;
- de consecutieve opbouw doorheen de ganse basisschool.

Domein 'tijd'

Binnen het domein 'tijd' worden de basiscompetenties toegespitst op het omgaan met de tijdsdimensies dagelijkse tijd en historische tijd.

Doelstellingen:

- het schoolteam ondersteunen bij de realisatie van een duidelijk consecutieve opbouw binnen het domein tijd;
- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake het domein 'tijd' verruimen en versterken;

Acties:

- trajectbegeleiding:
 - een studiedag visie op tijd en de introductie van de leerlijn 'tijd',
 - deelteamvergaderingen voor KO, 1^e, 2^e en 3^e graad: didactiek van het domein 'tijd',
 - individuele opvolging en bijsturing;
- informatieve sessie voor directeurs van scholen die de leerlijnen 'tijd' en de inzichten van 'Zicht op tijd' wensen te implementeren zonder deel te nemen aan de trajectbegeleiding.

Doelgroep:

- schoolteams, directeurs inbegrepen.

Tijdsinvestering:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- het schoolteam kan de consecutieve opbouw realiseren binnen het domein 'tijd';
- de leraar heeft inzicht in de didactisch-methodologische aanpak conform het leerplan en kan deze inzichten, meer dan voorheen, concretiseren in zijn klas-senpraktijk.

Domein 'natuur'

Binnen het domein 'natuur' worden de basiscompetenties toegespitst op verschijnselen in de levende natuur, de niet levende natuur, mens- en gezondheidseducatie en milieu-educatie.

Doelstellingen:

- het schoolteam ondersteunen bij de realisatie van een duidelijk consecutieve opbouw binnen het domein natuur;
- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake het domein 'natuur' verruimen en versterken.

Acties:

- informatievergadering voor directeurs betreffende het domein natuur;
- schoolspecifieke trajecten:
 - een studiedag visie op natuur en de introductie van de leerlijn 'natuur',
 - deelteamvergaderingen vanaf 2e trimester voor KO, 1e, 2e en 3e graad: didactiek van het domein 'natuur',
 - individuele opvolging en bijsturing.

Doelgroep:

- schoolteams, directeurs inbegrepen;

Tijdsinvestering:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- het schoolteam kan de consecutieve opbouw realiseren binnen het domein 'natuur';
- de leraar heeft inzicht in de didactisch-methodologische aanpak conform het leerplan en kan deze inzichten, meer dan voorheen, concretiseren in zijn klas-senpraktijk.

Leergebied Frans

Eén van de voornaamste Europese subdoelen is het veralgemenen en verbeteren van het aanleren van vreemde talen en wel vanaf jonge leeftijd. Met het oog hierop werd het leergebied Frans verplicht in het vijfde en zesde leerjaar van het gewoon lager onderwijs en moet het met evenveel zorg en inzet aangeboden worden als de andere leergebieden. Voortaan moeten de eindtermen Frans bereikt zijn op het einde van de basisschool.

Doelstellingen:

- de kennis van de leerplandoelstellingen van het leergebied Frans verruimen;
- het inzicht in de didactische en methodologische aanpak versterken met bijzondere aandacht voor :

- de vier vaardigheden,
- communicatieve situaties en taalhandelingen,
- basiswoordenschat,
- grammatica en communicatie,
- horizontale samenhang.

Acties:

er wordt een traject uitgelegd over het ganse schooljaar bestaande uit:

- studiedagen voor de leraren derde graad met als inhoud de studie van het leerplan, inzonderheid de didactische en methodologische oriënteringspunten inzake luister- en spreekvaardigheden, communicatieve aanpak en samenhang;
- individuele begeleiding.

Doelgroep en tijdsinvestering:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- de leraar heeft inzicht in de didactisch-methodologische aanpak conform het leerplan en kan deze inzichten, meer dan voorheen, concretiseren in zijn klaspraktijk.

Leergebied muzische vorming

In nauwe samenwerking met het Centrum voor nascholing heeft de begeleidingsdienst basisonderwijs een traject uitgewerkt om scholen in staat te stellen de ontwikkelingsdoelen en eindtermen van dit leergebied te realiseren.

Doelstellingen:

- het schoolteam ondersteunen bij de realisatie van een consecutieve opbouw voor de domeinen beeld en media, beweging, muziek en drama;
- de visie op muzische vorming bij leraren bevorderen;
- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake muzische vorming verruimen en versterken.

Acties:

- studiedag inzake de verheldering van de visie door middel van het actief verkennend beleven en ervaren van deze visie via een muzisch project met geïntegreerd karakter;
- studiedag inzake de omzetting van de visie in concrete muzische activiteiten met oog voor de consecutieve opbouw binnen de domeinen;
- leerkracht- en leerlingennabije ondersteuning en begeleiding bij het implementeren van het leergebied muzische vorming (muzische dagen);
- het aanbevelen van het aanbod van NAS: 4 modules met volgende inhoud:
 - uitdieping van de respectievelijke mogelijkheden in alle domeinen van MV,
 - verkenning van de leerlijnen, de mogelijkheden en het belang van een consecutieve opbouw,
 - aanwenden van technieken, inslijpen van vaardigheden en didactische werkvormen in concrete creatieve onderwijsleersituaties,
 - stimuleren en optimaliseren van een 'muzische grondhouding',
 - leren evalueren van het eigen muzisch handelen,
 - aanwenden van een muzische begeleidingsstijl binnen het kader van creatief denken, leren en werken,
 - concipiëren van eigen geïntegreerde projecten.

Doelgroep en tijdsbesteding:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- het schoolteam kan de consecutieve opbouw realiseren binnen het domeinen beweging, beeld, muziek, drama en media;
- de leraar heeft inzicht in de didactisch -methodologische aanpak van muzische vorming conform het leerplan en kan deze inzichten, meer dan voorheen, door middel van muzische momenten, activiteiten en projecten, concretiseren in zijn klassenpraktijk (zie ook het aanbod van NAS: teamgerichte nascholingstraject over 3 jaren).

1.1.2 Algemeen didactisch

Het onderwijsbeleid creëerde een nieuwe bril om te kijken naar het onderwijs en de zorg voor leerlingen met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften namelijk het nieuwe 'leerzorgkader'. Verschillende redenen voor deze verandering zijn aan te wijzen:

- een toegenomen vraag vanuit het gewoon onderwijs om zorgleerlingen meer adequaat te kunnen opvangen;
- het niet - feilloze systeem van types in het buitengewoon onderwijs;
- internationale ontwikkelingen tot de integratie van personen met een handicap in alle domeinen van de samenleving;
- de inschrijving in het regeerakkoord van de huidige Vlaamse Regering.

In de eerste plaats wil Leerzorg het bestaande zorgaanbod in het gewoon en buitengewoon onderwijs beschrijven en plaatsen binnen één en hetzelfde kader. De zorgmaatregelen die nu reeds gekend zijn voor kinderen met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften (GOK, zorg, GON, BuO) krijgen een plaats in dit kader.

Het leerzorgkader is gebaseerd op twee invalshoeken: leerzorgniveaus en clusters. Leerzorgniveaus (van I tot IV) hebben te maken met de aanpassing van de onderwijsomgeving aan de noden van de kinderen. De aanpassingen hebben betrekking op de aard van het onderwijsaanbod, de pedagogisch- didactische aanpak, de aard en de intensiteit van de ondersteuning en van het zorgaanbod in functie van het leren en de inzet van personele en materiële middelen.

De tweede dimensie van het leerzorgkader zijn de clusters, namelijk de kindkenmerken met al dan niet stoornissen en beperkingen.

We gaan er vanuit dat alle scholen minimaal leerzorgniveau I kunnen bereiken. Op leerzorgniveau I voert de school een zorgbeleid en een gerichte differentiatiepraktijk om problemen bij het leren te voorkomen. Er is een goede basiszorg. Op leerzorgniveau I staan preventie, remediëring en het gebruik van compenserende maatregelen centraal.

Scholen zijn in het licht van de komende leerzorginitiatieven vragende partij voor meer ondersteuning bij de realisatie en de uitbouw van deze differentiatiepraktijk.

Kleuteronderwijs

Differentiatie binnen kleutergroepen brengt ontwikkelingsprocessen op gang waarbij kinderen de kans krijgen zich maximaal te ontwikkelen op eigen niveau, volgens eigen mogelijkheden en motivatie.

Hoekenwerk is een uitstekende organisatievorm om gedifferentieerd te werken. Dit betekent, dat er gezorgd moet worden voor een grote variatie in het aanbod, de media, de werkvormen en de groeieringsvormen in de kleuterklas.

Contractwerk, geïntegreerd binnen het hoekenwerk, biedt bijkomende mogelijkheden om het zelfsturend leren te bevorderen. Zelfsturing is de vaardigheid om het eigen handelen te richten en te sturen naar een bepaald doel.

Hoekenwerk

Doelstelling:

- de visie op ontwikkelend leren bij leraren bevorderen;
- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake differentiatie binnen de taalhoeken in het kleuteronderwijs verruimen en versterken.

Acties: worden gespreid over twee schooljaren:

- schoolspecifieke trajectbegeleiding via studiedagen, tussentijdse teamvergaderingen en individuele begeleiding.

Dit betekent:

- het kleuterteam stimuleren vanuit de visie op ontwikkelend leren,
- het ondersteunen van de realisatie van een consecutieve opbouw binnen het niveau kleuteronderwijs van specifieke ontwikkelingsmaterialen en – activiteiten in de hoeken,
- het ondersteunen van de realisatie per kleuterniveau van een gedifferentieerd aanbod binnen verschillende hoeken.

Doelgroep:

- 6 deelteams kleuteronderwijs.

Tijdsinvestering:

- 18 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- per niveau differentiatiemogelijkheden realiseren binnen het hoekenwerk en inzicht verwerven in een ontwikkelingsproces over de verschillende niveaus heen.

Contractwerk

Doelstelling:

- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake contractwerk in het kleuteronderwijs verruimen en versterken.

Acties:

- studiedagen voor leraren KO gekoppeld aan individuele begeleiding.

Doelgroep:

- leraren kleuteronderwijs die reeds vorige schooljaar gestart zijn (maximum 15 leraren per regio).

Tijdsinvestering:

- 10 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- integratie van contractwerk in de klassenpraktijk via hoekenwerk;
- groepsevaluerend beschouwen van het traject.

Lager onderwijs

Hoeft het nog gezegd: het effect dat leraren hebben op het leren van leerlingen is veel sterker dan we vermoeden. Leraren kunnen het verschil maken.

Uit onderzoek is gebleken dat het geven van goed gestructureerd onderwijs in de instrumentele basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen) leidt tot hogere leerprestaties bij de leerlingen van de basisschool dan minder goed gestructureerd onderwijs. In het kader van een zorgbrede school is het nodig dat de leraar effectief in-

structiegedrag vertoont.

Een mogelijkheid voor het realiseren van effectief, gestructureerd onderwijs is het geven van **activerende directe instructie**. Activerende directe instructie (ADI) is een benadering die leerlingen helpt om op een stapsgewijze, heldere, interactieve manier basisvaardigheden en informatie te verwerven en te verwerken. Bovendien en vooral biedt de benadering de leraar tal van mogelijkheden om klasintern te differentiëren.

Doelstellingen:

Begeleiden van individuele leraren zodat ze:

- zicht verwerven op de principes van activerende directe instructie en de mogelijkheden tot klasinterne differentiatie in deze benadering;
- effectieve gedrag patronen realiseren om de instructie te optimaliseren en vaardig worden in het hanteren van het model activerende directe instructie in concrete praktijksituaties;
- met betrekking tot het differentiëren binnen het model van activerende instructie, het eigen leren kunnen expliciteren en delen met hun collega's met als doel het collectief leren te realiseren.

Begeleiden van deelteams lager onderwijs zodat ze:

- processen van collectief leren in gang kunnen zetten;
- het model van activerende instructie in de eigen klaspraktijk toe kunnen passen uitgaande van dit proces van collectief leren.

Acties: worden gespreid over twee schooljaren:

- kindvrije studiedag waarbij het deelteam zicht verwerft op:
 - de door de Projectgroep uitgewerkte visie op differentiatie,
 - de grondvormen van differentiatie,
 - de betekenis van differentiatie binnen het model van activerende directe instructie,
 - inzicht verwerven in de praktische realisering van differentiatie binnen het model van activerende directe instructie;
- intense begeleiding van individuele leraren bij het leren hanteren van ADI in concrete lessituaties: bij het voorbereiden en uitvoeren van activiteiten;
- daarbij hanteren van de door de Projectgroep ontwikkelde checklist met de fasen van ADI en de aandachtspunten binnen elke fase;
- tussentijdse terugkoppeling naar het deelteam door middel van minimaal twee naschoolse deelteamvergaderingen;
- met het deelteam een planning uitwerken om ADI te laten hanteren door alle leraren.

Doelgroep:

- 2 deelteams LO;
- binnen de geselecteerde deelteams een tweetal leraren.

Tijdsinvestering:

- 16 dagen (2 X 8).

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- minstens twee leraren uit de geselecteerde scholen per regio zijn in staat ADI met klasinterne differentiatie te hanteren in daartoe geschikte activiteiten;
- de rest van het deelteam verwerft inzicht en vaardigheden om het model van activerende directe instructie gaandeweg in de klaspraktijk te implementeren;
- via observatie van activiteiten en binnen teamvergaderingen het effect van de interventies nagaan.

1.2 Het pedagogisch-didactisch handelen van leraren

Onderwijs wordt in de klas gemaakt, door de leraar. Het realiseren van de leerplandoelen volgens de beschreven uitgangspunten heeft ingrijpende consequenties voor het functioneren van leraren.

Vooraf de invloed van recente constructivistische leertheorieën, die de dynamische relatie tussen leren en onderwijzen herdefiniëren, is van belang om de huidige onderwijsvernieuwingen te begrijpen. Niet langer staat de instructie door leraren centraal, maar de leeractiviteiten van de actieve en zelfstandige leerder. Het leren in "een krachtige leeromgeving" gaat verder dan het bereiken van cognitieve doelen en zorgt er ook voor dat leerlingen regelmatig feedback krijgen op hun leerproces waardoor ze de gelegenheid krijgen hun eigen leren te organiseren.

Deze veranderingen grijpen diep in op het denken van leraren over hun werk, hoe ze hun werk vormgeven en beleven. Ze vragen van leraren nieuwe definities en invullingen van hun werk, die zij moeten inpassen in hun eigen manier van denken en werken. Zo zal het bevorderen van zelfstandig en actief leren van de leerlingen voor vele leraren een fundamentele verandering betekenen voor hun gangbare onderwijspraktijk. Hierbij wordt fors een beroep gedaan op hun professionele ontwikkeling en dus op het leren van leraren.

Deze professionele ontwikkeling heeft betrekking op de voortschrijdende bekwaamheid van **de individuele leraar** met betrekking tot zijn beroepsuitvoering.

Belangrijk bij deze begeleiding is de procesmatige benadering. Leraren hebben doorgaans weinig baat bij eenmalige interventies die meestal te weinig kansen bieden tot een vruchtbare feedback en doelgerichte opvolging. Daarom zal de pedagogisch adviseur een begeleidingstraject opzetten dat een minimum aan interventies, gespreid in de tijd, voorziet voor de individuele leraar. De leraar moet de mogelijkheid hebben om, mede ondersteund door de directie, geleidelijk tijdens het traject te groeien. Het lijkt ons essentieel dat op schoolniveau opvolging gegarandeerd wordt tussen de begeleidingsinterventies in: nagaan van de afspraken, feedback van de directeur, beschikbaarheid voor tussentijdse vragen.

Zowel voor het niveau lager onderwijs als voor het niveau kleuteronderwijs gebeurt de begeleiding van de individuele leraar op gemotiveerde vraag van de directie, na een schooldoorlichting en als gevolg ervan en in het kader van een andere interventie. Dit betekent dat er steeds een link gelegd wordt met de aanbevelingen of tekorten van een doorlichtingsverslag of met andere geplande trajecten of initiatieven zoals leerplanimplementatie Nederlands, Frans, WO, ICT en differentiatie.

Naast het individueel-autonoom leren groeit in scholen steeds meer de noodzaak naar **collegiale intervisie**. Isolement van leraren sluit immers mogelijke bronnen van feedback en ondersteuning voor het leren van nieuw gedrag af, welke voorwaarden zijn voor professionele ontwikkeling. Stimulerend voor de professionele ontwikkeling van leraren zijn: collegiale samenwerking, open discussies over de gevestigde routines, ruimte voor professionele autonomie, mogelijkheden voor het ontvangen van collegiale feedback, facilitering voor experimenteren met nieuw onderwijsgedrag en reflectie op het eigen professionele handelen in teamverband.

In de begeleiding wordt er naar gestreefd krachtige leeromgevingen te creëren.

Hierbij zijn volgende aspecten van belang:

- inbedding van de leeractiviteiten in de unieke context van de school;
- actieve deelname van de leraren in het leerproces;
- gebruik van praktijkervaringen van de leraren als uitgangspunt bij het aanbieden van theorie;
- focus op samenwerking en collegialiteit;
- mogelijkheid voor leraren om te experimenteren binnen de context van reële

lessituaties;

- geven van steun en feedback;
- zien van gedragsverandering als een langdurig en continue leerproces;
- reflectie op de eigen onderwijssituatie door het doen van praktijknabij onderzoek.

De klemtoon die momenteel gelegd wordt op het realiseren van een sterk taalbeleid in de scholen, impliceert dat elke leraar zal moeten beschikken over heel wat talige competenties. De huidige visie op taalonderwijs, die onder meer vervat is in de uitgangspunten van de ontwikkelingsdoelen en eindtermen, vormt de contouren voor de algemene doelen van taalonderwijs in de basisschool. Uit die doelen is vrijwel ondubbelzinnig de typering van de talige taak van de leraar van het basisonderwijs af te leiden. De benadering gebeurt vanuit de drie dimensies van het leraarschap:

- als leraar werken aan jezelf als lerende;
- werken met leerlingen in onderwijssituaties;
- werken binnen de context van de school;

Bij de begeleiding van de individuele leraar zal dit schooljaar extra aandacht besteed worden aan deze talige competenties.

2 Begeleiding op niveau van de school

Beleidsvoerend vermogen beschouwen we als een competentie op het niveau van de school als organisatie. Scholen met een goed ontwikkeld beleidsvoerend vermogen zijn in staat om relevante keuzes te maken in het geheel van de opdrachten en verwachtingen die vanuit de ruime omgeving op hen afkomen. Zij kunnen politieke, sociale en onderwijskundige ontwikkelingen beoordelen. Zij bepalen hun beleid op basis van een eigen pedagogisch project en een gedeelde visie over opvoeding en onderwijs.

Scholen met een sterk beleidsvoerend vermogen anticiperen op veranderingen in het onderwijsveld en de maatschappij. Zij verbeteren voortdurend de kwaliteit van hun onderwijs.

Dragers van beleidsvoerend vermogen zijn: sterk leiderschap van de directeur, een doelgerichte visie, samenwerking tussen leraren, inspraak van leraren, professionaliteit van leraren, implementatie van vernieuwingen, reflectief vermogen en responsief vermogen.

Deze dragers zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en worden telkens meegenomen in de aanpak, maar in dit begeleidingsplan, met de focus op:

- de ondersteuning van de directeur op het taakdomein 'begeleiden van leraren';
- de implementatie van vernieuwingen i.c. het ICT-beleid, het GOK/zorgbeleid en het taalbeleid.

2.1 Ondersteuning van het onderwijskundig profiel

2.1.1 Ondersteunen van de directeur

Leraren hebben de kwaliteiten om veranderingen in het onderwijs in gang te zetten. Dat is hun professionaliteit. Zij zijn de motor van veranderingsprocessen. De directeur heeft een bijzondere verantwoordelijkheid inzake het verhogen van de professionaliteit van de leraren. Hij of zij dient de leerprocessen van de leraren te begeleiden. Daartoe creëert de directeur gelegenheden om in een veilige niet bedreigende omgeving op een planmatige wijze, in een continu proces gericht op kwaliteitsverbe-

tering, de professionele groei van de individuele leraar en van het schoolteam te bevorderen.

Om dit mogelijk te maken heeft de directeur nood aan inzichten en vaardigheden om dit proces op een meer adequate manier te sturen. Daarom wil de pedagogische begeleidingsdienst hen ondersteunen in het begeleiden van individuele leraren met betrekking tot hun pedagogisch-didactisch handelen.

Doelstellingen:

- directeurs ondersteunen in het begeleiden van individuele leraren in hun pedagogisch-didactisch handelen.

Acties:

- individuele trajectbegeleiding van directeurs in het oefenen van: het observeren van het didactisch handelen van de leraar, het schrijven van een verslag, het voeren van een begeleidingsgesprek, het formuleren van aanbevelingen.

Doelgroep:

- directeurs;

Tijdsinvestering:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis:

directeurs kunnen:

- een behoorlijk onderbouwd verslag schrijven;
- duidelijke aanbevelingen formuleren;
- een constructief begeleidingsgesprek voeren.

Evaluatie:

- aan de hand van verslagen nagaan of:
 - ze voldoende onderbouwd zijn met argumenten;
 - de aanbevelingen prioritair en voldoende concreet zijn;
- aan de hand van effectief gevoerde begeleidingsgesprekken.

Heel wat directeurs in het basisonderwijs komen uit het lager onderwijs, overwegend vanuit het ambt van onderwijzer. Dit betekent dat deze directeurs geen opleiding hebben gehad of geen ervaring hebben opgebouwd op het niveau kleuteronderwijs en bijgevolg weinig of niet vertrouwd zijn met dit onderwijsniveau.

Vandaar dat er heel wat vragen zijn van deze directeurs om een meer praktijkgerichte ondersteuning te krijgen met betrekking tot de visie op het kleuteronderwijs en de werking van een kleuterschool, met het oog op het beter kunnen begeleiden van kleuterleraren op het pedagogisch-didactisch vlak.

Doelstellingen:

- directeurs ondersteunen in het begeleiden van individuele kleuterleraren in hun pedagogisch-didactisch handelen.

Acties:

- traject van 4 studiedagen met als inhoud:
 - visie en werking kleuteronderwijs,
 - horizontale en verticale samenhang in het kleuteronderwijs: observaties met de kijkwijzer 'klasbeeld en symboolgebruik' in de kleuterschool,
 - hoekenwerk in het kleuteronderwijs: observatie van en reflectie over keuzeactiviteiten in een kleuterklas met de kijkwijzer 'hoekenwerk',
 - gezamenlijke activiteit in het kleuteronderwijs: observatie van en reflectie over een gezamenlijke activiteit in een kleuterklas met kijkwijzer 'gezamenlijke activiteit'.

Doelgroep:

- directeurs die niet van opleiding kleuteronderwijzer zijn.

Tijdsinvestering:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis:

- de directeurs kunnen hun kleuterleraren gerichter ondersteunen.

Evaluatie:

- de waarde van de kijkwijzer inschatten.

2.1.2 Ondersteunen van beleidsmatige initiatieven

Het ICT- beleid

ICT is een vernieuwing die van onderuit is gestart. Dat leidde van bij het begin tot grote verschillen binnen scholen en tussen scholen onderling. Het risico op ongelijke kansen bij kinderen vroeg een specifieke invulling van wat op scholen verwacht wordt op vlak van ICT.

De invoering van de eindtermen op 1 september 2007 zorgt echter niet voor een uniformisering van wat er in scholen kan gebeuren met ICT. Het is immers aan de school om ICT een plaats te geven die kadert binnen de eigen visie op goed onderwijs, zoals vastgelegd in haar schoolwerkplan en het pedagogisch project.

Door de keuze voor leergebiedoverschrijdende eindtermen is het nadrukkelijk niet de bedoeling om er een apart leergebied van te maken. ICT biedt kansen binnen alle leergebieden. Door ICT te gebruiken in diverse contexten wordt de transfer en de wendbaarheid van de geleerde vaardigheden bevorderd zodat het competentiegehalte er van bij de kinderen verhoogt. Het is aan de school om daar afspraken rond te maken.

Een strategische en planmatige aanpak van het ICT- beleid zorgt voor een geleidelijke en doelmatige integratie van ICT in het onderwijsaanbod. De pedagogische begeleidingsdienst wil hierbij scholen ondersteunen.

Doelstellingen:

- begeleiden van leraren, directeurs, interne en/of externe ICT-coördinatoren, om het proces van ICT-planning op te zetten in hun school;
- het opvolgen en optimaliseren van het ICT- beleid in de school.

Acties:

- het aanbevelen van het geïntegreerde aanbod van NAS:
 - module 0: de competentiediamant,
 - module 1: van zelfstandig oefenen tot zelfstandig leren (werken aan basiscompetenties ICT 3 en 6),
 - module 2: zoeken, verwerken en voorstellen van informatie (werken aan basiscompetenties ICT 2 en 4),
 - module 3: communiceren en creëren met behulp van ICT (werken aan basiscompetenties ICT 5 en 7);
- begeleidingstraject voor het opstellen van een ICT – beleidsplan.

Doelgroep en tijdsinvestering: vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- bij het einde van het schooljaar beschikt de deelnemende school over een kwaliteitsvol ICT-beleidsplan.

Het taalbeleid

We omschrijven taalbeleid als “ De structurele en strategische poging van een schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de taalbehoeften van de

leerlingen met het oog op het bevorderen van hun algemene ontwikkeling en het verbeteren van hun onderwijsresultaten" (VLOR).

Het 'centrale doeleinde' waarover het in taal moet gaan is de ontwikkeling van de kinderen. Taal komt daarbij op verschillende manieren om de hoek kijken:

- 'taal' als kenmerk van de leerlingen en hun ouders;
- 'taal' als instructie- en communicatiemedium op school;
- 'taal' als prioritair leergebied.

Een taalbeleid is schooleigen, wordt gedragen door allen die bij de school betrokken zijn, verloopt procesmatig, vertrekt vanuit een gedeelde visie en kan resulteren in een taalbeleidsplan.

In een taalbeleid kunnen heel wat inhouden aan bod komen. Echte 'pijlers' van een taalbeleid zijn: taalvaardigheidsonderwijs, taal in onderwijs, communicatie met ouders en opvang van anderstalige nieuwkomers.

De pedagogische begeleidingsdienst wenst scholen te ondersteunen bij de aanzet, de ontwikkeling en de realisatie van hun taalbeleid.

Doelstellingen:

- het inzicht laten verwerven in het nut, de kenmerken en de inhouden van een taalbeleid;
- de schoolspecifieke situatie inzake taalbeleid (context, input, proces en output) in kaart helpen brengen;
- uitgaande van de feitelijke werking (wat op school reeds aanwezig is), de beoogde werking (waar de school naartoe wil) helpen duiden;
- ondersteunen van de opmaak van een taalbeleidsplan.

Acties:

- schooloverstijgende studiedag rond kenmerken en inhouden van een taalbeleid;
- schoolspecifiek begeleidingstraject van een 3- tal interventies waarbij, uitgaande van de huidige situatie het taalbeleid in de school wordt aangezet, verder ontwikkeld of geoptimaliseerd.

Doelgroep:

- scholen die zijn ingestapt in traject taalvaardigheid.

Tijdsinvestering:

- 1 schooloverstijgende studiedag;
- 12 dagen (3X4).

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- Scholen beschouwen het uitwerken van hun taalbeleid als een noodzaak;
- Scholen boeken vooruitgang inzake de ontwikkeling van hun taalbeleid.

2.2 Opvolging van doorlichtingen

De opvolging van doorlichtingen blijft een belangrijke kerntaak van de pedagogische begeleidingsdienst, met dien verstande dat de aandacht prioritair zal gaan naar scholen die een "gunstig advies beperkt in de tijd" kregen. De begeleiding van deze scholen wordt bestendig en blijft haar intensief karakter behouden.

Deze intensieve en doelgerichte begeleiding, via een systematische en geïntegreerde aanpak, biedt de kans op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen zowel op klas- als schoolniveau. Immers, er wordt gelijktijdig gewerkt op beide niveaus waarbij de begeleiding van de individuele leraar ook in dit geheel kadert.

Uiteraard kunnen ook scholen met een gunstig advies een beroep doen op de pedagogische begeleidingsdienst om hen te begeleiden bij het uitvoeren van actiepunten als gevolg van aanbevelingen.

In de zeer uitzonderlijke situatie waarbij een school een ongunstig advies krijgt zal de pedagogische begeleidingsdienst vanzelfsprekend een intensieve begeleiding opzetten. Tot op heden noopten dergelijke uitzonderingssituaties de pedagogische begeleidingsdienst tot uitzonderlijke initiatieven om tegemoet te komen aan de dringende vraag van de betrokken school.

Doelstelling:

- scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd” via een systematische en geïntegreerde aanpak intensief en doelgericht begeleiden om aldus op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen op klas- en schoolniveau.

Acties:

- binnen de pedagogische begeleidingsdienst is een procedure vastgelegd om scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd” te begeleiden: vertrekkend van de aanstiplijst via een tussentijdse verslaggeving tot de opvolgingscontrole van de inspectie. De gezamenlijke aanpak van alle betrokken begeleiders via een gemeenschappelijk actieplan staat hier voorop. De regioadviseur is de coördinator en de eindverantwoordelijke van deze gezamenlijke aanpak.

Doelgroep:

- alle scholen met een ‘gunstig advies beperkt in de tijd’.

Tijdsinvestering: gemiddelde raming:

- procesmatige begeleiding op schoolniveau.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- ombuiging van het advies “beperkt in de tijd” naar een gunstig advies.

2.3 Ondersteuning van het interne kwaliteitssysteem

Recente ontwikkelingen in het onderwijs versterken de schoolautonomie met als gevolg dat van scholen verwacht wordt dat ze doordacht hun beleid plannen, operationele doelen vooropstellen, effecten meten en zichzelf evalueren. De pedagogische begeleidingsdienst wil scholen ondersteunen bij hun proces van zelfevaluatie. Dit onderdeel wordt uitvoerig beschreven in het onderdeel ‘Speerpuntprojecten en aandacht voor innovaties’.

3 Vertegenwoordigingen

De pedagogische begeleidingsdienst vertegenwoordigt het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap in tal van werkgroepen, raden en commissies:

- Raad basisonderwijs, VLOR,
- Coördinatie Gelijke Kansen, VLOR,
- Werkgroep Basisonderwijs GOK, VLOR,
- Coördinatiecommissie Frans, Departement onderwijs,
- Werkgroep Moderne vreemde talen, Kabinet,
- Participatieve Stages Nederland- Vlaanderen,
- FOPEM.

Binnen het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, is de pedagogische begeleidingsdienst basisonderwijs vertegenwoordigd in:

- Centrale adviescommissie basisonderwijs,
- ASP – planningscomité,
- Werkgroep onthaal,
- Expertisegroep lerarenopleiding.

4 Professionalisering van de begeleiders

4.1 Deelname aan interne werkgroepen

Werkgroep WO

Doelstellingen:

- (van september 2007 tot februari 2008)
ontwikkelen van 4 modules 'Natuur' voor deelteamvergaderingen KO, 1ste, 2de en 3e graad;
- (van februari 2008 tot juni 2008)
ontwikkelen van het cahier 'Zicht op natuur';
- een leerlijn 'Ruimte' doorheen de basisschool ontwikkelen.

Acties:

- een ontwikkelingsgroep van de PBD ontwikkelt leerlijnen en modules;
- een resonantiegroep bestaande uit leraren, directeurs, begeleiders SO geven feedback;

Doelgroep:

- in een eerste fase: alle leden van de PBD- BaO;
- in een tweede fase: schoolteams KO en LO.

Tijdsinvestering:

- 15 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- uitgewerkte leerlijnen.

Werkgroep Taal

Doelstellingen:

- ontwikkelen van een leerlijn mondelinge taalvaardigheden;
- beheersen van didactische en methodologische inzichten inzake het omgaan met mondelinge vaardigheden.

Acties:

- een beperkte ontwikkelingsgroep bestaande uit reguliere en GOK-begeleiders ontwikkelt leerlijnen mondelinge vaardigheden en schetst de belangrijkste didactische oriënteringspunten;
- pedagogisch begeleiders SO geven feedback.

Doelgroep:

- in een eerste fase: alle leden van de PBD – BaO;
- in een volgende fase: schoolteams (KO en LO).

Tijdsinvestering:

- 15 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- een leerlijn mondelinge taalvaardigheden opgebouwd uit concrete tussendoelen.

Werkgroep Muzische Vorming

Doelstellingen:

- ontwikkelen van een leerlijn 'drama';
- ontwikkelen van nascholingsmodules voor de domeinen bestaande uit:
 - domeinspecifieke pedagogisch-didactische en methodologische oriënte-

- ringspunten,
- de consecutieve opbouw per domein,
- Einde 2007- 2008 revisie van de ontwikkelde leerlijnen;
- evalueren van het nascholingsaanbod van NAS.

Acties

- een beperkte ontwikkelingsgroep bestaande uit pedagogisch begeleiders kleuter- en lager onderwijs en pedagogisch medewerkers van de nascholing ontwikkelt leerlijnen en nascholingsmodules.

Doelgroep:

- in een eerste fase: alle begeleiders van de PBD- BaO;
- in een tweede fase: schoolteams KO + LO.

Tijdsbesteding:

- 15 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- nascholingstraject voor alle muzische domeinen;
- gereviseerde leerlijnen voor alle muzische domeinen;
- praktijkdraaiboek voor leraren.

4.2 Volgen van vorming

Voor het schooljaar 2007-2008 worden volgende vormingen gepland:

- preventieve aanpak van diversiteit bij TVO (luisteren, spreken, lezen, schrijven), Steunpunt GOK;
- taal in wereldoriëntatie (aandacht voor instructietaal, hoe TV van kinderen verhogen via WO, teksten taliger maken ...?)
- taalbeschouwing ter ondersteuning van taalvaardigheid, Steunpunt GOK;
- taalvaardig maken van anderstalige nieuwkomers;
- ontwikkelen van taalbeleid in scholen, Steunpunt GOK;
- afsprakennota's CLB, POC;
- handelingsgericht werken, POC;
- muzische vorming;
- visie op begeleiden van taalvaardigheidsonderwijs.

Gewoon secundair onderwijs

1 Begeleiding op niveau van de klas

1.1 Leerplanontwikkeling

Kwaliteitsvolle leerplannen zijn een belangrijk instrument voor leraren om dag aan dag goed onderwijs te realiseren; ze kunnen ook worden aangewend als hefboven om onderwijsvernieuwingen ingang te laten vinden. Wat we leerlingen willen meegeven en hoe dit vorm en inhoud krijgt in het onderwijs, is dan ook een centrale vraag met betrekking tot leerplanontwikkeling.

Het denken over leerplanontwikkeling is volop in ontwikkeling. De weg van de vernieuwde visievorming, maar vooral de implementatie ervan in de concrete vormgeving van leerplannen, loopt echter langs lijnen van geleidelijkheid.

1.1.1 Evoluerende visie op leerplanontwikkeling

Leerplanontwikkeling: van uniformiteit naar diversiteit

Leerplannen worden niet in een vacuüm ontwikkeld. De zich ontwikkelende maatschappelijke context en de veranderende behoeften van de samenleving zijn bouwstenen bij inhoudelijk leerplanbeleid.

De samenleving van vandaag is met het oog op leren, met name zoals ze georganiseerd wordt in de gangbare onderwijssystemen, grondig veranderd. Het onderwijsbeleid kantelt van centrale aansturing naar grotere zeggenschap en verantwoordelijkheid op niveau van de school. Meestal vertalen we dat in termen van meer autonomie voor de school en dus meer aandacht voor het ontwikkelen van haar beleidsvoerend vermogen.

Daarnaast vraagt een actuele visie op leren en onderwijzen dat we binnen onderwijs oog hebben voor diversiteit, voor maatwerk als motor voor gemotiveerd leren, voor het stimuleren van de leerling als flexibele en zelfverantwoordelijke leerder, voor het benaderen van de leraar als professional ...

Als we via leerplanontwikkeling, in de brede zin van het woord, willen inspelen op bovenstaande uitdagingen, dan zien we een evolutie van uniformiteit naar diversiteit:

van

- een mooi uniform leerstofaanbod, opgedeeld in vakken;
- een stabiele canon;
- een oriëntatie op de gemiddelde, fictieve leerling;
- een instructiemodel;
- ...

naar

- een gedifferentieerd aanbod dat ook een vakoverschrijdende invulling krijgt;
- rekening houden met wensen en keuzen van de individuele leerling;
- aandacht voor specifieke talentontwikkeling;
- constructivistisch denken en leren;
- ...

Leerplanontwikkeling: tussen droom en daad

De laatste jaren hebben we binnen de pedagogische begeleidingsdienst een behoorlijke verschuiving doorgemaakt in ons denken en omgaan met leerplannen. We erkennen het belang van duidelijke referentiekaders zoals eindtermen, beroepsprofielen, studieprofielen ... bij leerplanontwikkeling. We stellen vast dat de invoering van nieuwe leerplannen gebaseerd op deze referentiekaders in veel gevallen positieve veranderingen in scholen heeft teweeggebracht. Toch ervaren we ook dat deze leerplannen als een soms erg drukkend beleidsinstrument worden aanvoeld en te weinig een sleutel zijn voor werkelijk maatgerichte ontwikkeling van leerlingen.

Daarom willen we zoeken naar en klemtonen leggen op een evenwicht tussen:

- leerplannen die scholen in staat stellen om het maatschappelijke minimum te realiseren én toch ruimte laten om eigen keuzes te maken;
- leerplannen als open referentiekaders die ruimte laten om aan te sluiten bij het profiel van de school;
- leerplannen die voorwaardenscheppend zijn om te leren in plaats van gedetailleerde voorschriften te geven.

We zijn er ons terdege van bewust dat aan dergelijke nieuwe leerplanconcepten ook consequente implementatie dient gekoppeld te worden. Vrijheid veronderstelt immers ook een stuk houvast verliezen en keuzes maken. Onderwijsvernieuwingen doorvoeren is moeilijk; veranderingen gaan vaak samen met weerstand en angst.

Leerplanontwikkeling: nieuwe aanpak en accenten

Het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap is als centrale inrichtende macht bevoegd voor de ontwikkeling van haar leerplannen en voor de goedkeuring ervan voor ze ter advisering/goedkeuring worden voorgelegd aan de inspectie/de minister van onderwijs en vorming.

De leerplannen worden ontwikkeld binnen leerplancommissies die bestaan uit de betrokken (vak)adviseur, uit leraren en uit externe deskundigen (bijvoorbeeld lectoren van de lerarenopleiding of experts vanuit de sector). Het werken aan de professionalisering van onze leerplancommissies is een belangrijke kwaliteitspijler, onder meer via vormingsmomenten waarbij we ook echt ingaan op de persoonlijke professionele opvattingen van de leraren. We willen de leerplancommissies in de toekomst uitbouwen tot denk- en werkgroepen die een scharnierfunctie kunnen vervullen tussen onderwijsbeleid, wetenschappelijk onderzoek en school- en klaspraktijk. Die klaspraktijk binnen de leerplannen brengen, is niet evident. Het is soms moeilijk balanceren en zoeken naar een goed evenwicht tussen de "passies" van leraren en wat leerlingen kunnen en vragen. Het blijft dus een voortdurend streven naar een evenwicht tussen het overdragen van cultureel erfgoed, de canon, het omgaan met maatschappelijke verwachtingen en het inspelen op talenten en noden van leerlingen. Van professionele leerplanontwikkelaars verwachten we met andere woorden dat ze beschikken over vakinhoudelijke expertise, maar ook over kennis van leerprocessen, dat ze zicht hebben op de concrete praktijk, dat ze flexibel en beleidsgevoelig ingesteld zijn, dat ze beschikken over reflecterend vermogen, dat ze gericht zijn op implementatie ...

Naast de aandacht voor de werking en rol van onze leerplancommissies, sturen we vanuit de begeleidingsdienst in het licht van kwaliteitszorg reeds een aantal jaren sterker aan op een meer gelijkgerichte aanpak en een grotere gebruiksvriendelijkheid bij de leerplanontwikkeling. We ontwikkelden een leidraad inzake leerplanontwikkeling voor de werking binnen de leerplancommissies, in de leerplannen worden een aantal gemeenschappelijke teksten opgenomen (bijvoorbeeld rond ICT-integratie, vakoverschrijdend leren, begeleid zelfgestuurd leren, onderzoekscompetentie), er wordt gebruikgemaakt van een gemeenschappelijke sjabloon ...

Belangrijke inhoudelijke accenten die we vooropstellen bij onze leerplanontwikkeling zijn:

- nadruk op kennisproductie, competentieontwikkeling en ontwikkeling van waarden;
- kiezen voor betekenisvolle gehelen en dus minder voor versnippering;
- prikkelen van de intrinsieke motivatie van leerlingen;
- stimuleren van leraren inzake het creëren van authentieke en uitdagende leeromgevingen;
- mogelijkheden inbouwen om om te gaan met individuele verschillen;
- ontwikkelen van het zelfsturend vermogen van leerlingen;
- ruimte laten voor eigen profilering van scholen, leraren en leerlingen;
- ...

Toch hebben we nog een lange weg te gaan om inhoudelijke vernieuwingen en accenten systematischer en op grotere schaal in onze leerplannen op te nemen. We realiseren ons immers dat het leerplan als een afgewerkt product, dat vastligt en voor alle scholen geldt, nog steeds binnen het ruime pakket aan leerplannen fors aanwezig is.

Daarnaast komen er ook meer en meer signalen vanuit de samenleving (o.a. door de groep rond Accent op Talen en de proeftuinen, door de methodescholen ...) die pleiten voor andere accenten: ruimte laten voor meer individuele leertrajecten, anders omgaan met het huidige vakkenaanbod, doorbreken van het leerstofjaarclassensysteem ... Er wordt gepleit voor mee schoolnabije leerplannen waarbij de leerlingen de norm zijn, niet de leerstof.

1.1.2 Concrete planning

Leerplanontwikkeling GO

Naast de herwerking van een aantal leerplannen dat voorlopig werd goedgekeurd, zullen volgende leerplannen worden geactualiseerd tijdens het schooljaar 2007-2008:

- leerplannen eerste graad - voornamelijk basisopties en beroepenvelden omdat reeds een aantal leerplannen voor de basisvorming werd geactualiseerd (we zullen hierin o.a. modules opnemen die inspelen op de specifieke problematiek in Brussel en modules gericht op het methodeonderwijs);
- leerplannen derde graad BSO studiegebied Handel (verdere implementatie van de bijsturing van het studiegebied door de opleidingscommissie Handel);
- leerplannen derde graad BSO en TSO studiegebied Mechanica-elektriciteit (naar aanleiding van de bijsturing van het studiegebied door de opleidingscommissie Mechanica-elektriciteit);
- leerplannen derde graad BSO en TSO studiegebied Grafische communicatie en media (naar aanleiding van de bijsturing van het studiegebied door de opleidingscommissie Grafische technieken);
- leerplannen voor Latijn in de eerste, tweede en derde graad ASO;
- leerplannen voor natuurwetenschappen in de tweede graad TSO en in de derde graad ASO;
- leerplan voor informatica in de tweede graad ASO.

Professionalisering van de leerplanvoorzitters

In het kader van de actualisering van de eerste graad wordt tijdens het schooljaar 2007-2008 vorming voor de leerplanvoorzitters opgezet.

1.2 Leerplanimplementatie

Welke leerplannen?

Per 1 september 2007 worden 110 nieuwe leerplannen ingevoerd. Niet alle wijzigingen zijn even ingrijpend voor de scholen: sommige leerplannen werden ontstoft, andere leerplannen werden bijgestuurd naar aanleiding van een voorlopige goedkeuring ... Een aantal leerplannen is wel grondig vernieuwd. Dit betekent dat een goede implementatieperiode belangrijk is zodat leraren vertrouwd geraken met de nieuwe concepten en met de wijze waarop die binnen de klas- en schoolpraktijk gerealiseerd kunnen worden.

- Nieuwe leerplan omwille van de actualisering van het studiegebied **Bouw**:
 - leerplan voor de tweede graad BSO Bouw;
 - leerplan voor de derde graad BSO Bouwplaatsmachinist;
 - Bij de leerplanimplementatie wordt gewerkt rond nieuwe accenten inzake vakinhouden en vakdidactiek.
- Nieuwe leerplannen omwille van de bijsturing van het studiegebied **Grafische communicatie en media**:
 - leerplan voor de basisoptie Grafische communicatie en media;
 - leerplannen voor de tweede graad BSO Drukken en voorbereiden en de tweede graad TSO Grafische media;
 - Bij de leerplanimplementatie wordt gewerkt rond nieuwe accenten inzake vakinhouden en vakdidactiek.
- Nieuw leerplan omwille van de actualisering van het studiegebied **Hout**:
 - leerplan voor de tweede graad TSO Houttechnieken;
 - Bij de leerplanimplementatie wordt gewerkt rond nieuwe accenten inzake vakinhouden en vakdidactiek.
- Nieuwe leerplannen omwille van de bijsturing van het studiegebied **Mechanica-elektriciteit**:
 - leerplannen voor de tweede graad BSO Basismechanica en de tweede graad TSO Elektrotechnieken, Mechanische technieken en Elektriciteit-elektronica;
 - leerplannen voor de derde graad BSO Werktuigmachines en Computer-gestuurde werktuigmachines;
 - leerplannen voor het specialisatiejaar derde graad TSO Automotive;
 - Bij de leerplanimplementatie wordt gewerkt rond nieuwe accenten inzake vakinhouden en vakdidactiek.
- Nieuwe leerplannen omwille van de bijsturing van het studiegebied **Handel**:
 - leerplannen voor de derde graad TSO Boekhouden-informatica, Handel, Informaticabeheer en Secretariaat-talen;
 - leerplannen voor de specialisatiejaren derde graad BSO Logistiek en derde graad TSO Internationaal transport en goederenverzending en KMO-administratie;
 - bij de leerplanimplementatie wordt gewerkt rond nieuwe accenten inzake vakinhouden en vakdidactiek.
- Nieuwe leerplannen omwille van de actualisering van het studiegebied **Verzorging**:
 - leerplan voor de tweede graad BSO Voeding-verzorging;
 - leerplan voor de derde graad BSO Thuis- en bejaardenzorg;
 - Bij de leerplanimplementatie wordt gewerkt rond nieuwe accenten inzake vakinhouden en vakdidactiek.

Doelgroep:

Alle betrokken leraren kunnen intekenen.

Acties:

Telkens wordt een aanbod van 2 à 3 (regionale) studiedagen voorzien (focus: concreet met de leerplannen aan de slag gaan).

1.3 Het pedagogisch-didactisch handelen van leraren

In de onderwijsopvatting is er een evolutie aan de gang van de traditionele benadering waarbij de leraar via instructie kennis overdraagt, het leren stuurt en dit controleert naar een sociaalconstructivistische visie waarbij het leren gezien wordt als een activiteit van de leerling die samen met anderen in een krachtige leeromgeving zijn kennis construeert en vaardigheden ontwikkelt.

Die veranderingen in de visie op leren, leerplannen en onderwijspraktijk, die complexiteit van het leerproces heeft zijn impact op de manier waarop leraren denken, handelen, evalueren, zich organiseren. Vandaar dat leraren behoefte en nood hebben aan vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische ondersteuning.

De PBD zal dan ook individuele leraren vakdidactisch en vakinhoudelijk procesmatig begeleiden waarbij een duidelijk engagement van de leraar en een betrokkenheid van de directeur essentieel zijn.

De PBD zal dat doen via een trajectbegeleiding met een minimaal aantal interventies, gespreid in de tijd, voor drie doelgroepen.

Voor leraren als opvolging van de leerplanimplementatie.

De bedoeling is hier ondermeer:

- het inzicht in de didactische en methodologische aanpak in functie van de leerplanimplementatie versterken;
- het effect van de leerplanimplementatie op niveau van gedragsverandering in de klas nagaan.

Voor leraren nieuw in het vak

Er worden twee vormen van begeleiding gepland.

- Regionaal gespreid worden voor alle betrokken leraren 2 à 3 studiedagen georganiseerd waarbij de klemtonen onder meer gelegd worden op:
 - optimaliseren van het inzicht in en het omgaan met het leerplan;
 - aandacht voor klasmanagement, timemanagement en evaluatiepraktijk;
 - aandacht voor basics op didactisch gebied (activerende werkvormen).
- Voor een eerder beperkte groep wordt daarnaast de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch handelen ondersteund via een procesmatige individuele begeleiding op klasniveau, waarbij het aspect “de leraar als organisator van onderwijsleerprocessen” een sterk accent krijgt.

Per leerkracht wordt een traject afgelegd van minimum 3 individuele begeleidingsinterventies via observatie, feedback en opvolging. Per begeleidingsinterventie wordt er in principe een begeleidingsverslag opgemaakt.

Op het einde van het traject wordt het effect van de begeleiding nagegaan aan de hand van de klassenbezoeken, de observatie, de gesprekken en de individuele begeleidingsverslagen.

Voor andere leraren

Ook hier wordt een trajectbegeleiding met een minimaal aantal interventies voorzien, hetzij:

- in het kader van de opvolging van de vakgroepwerking;
- in het kader van de opvolging van de doorlichting;
- in het kader van opvolging van vernieuwingsaspecten geïntroduceerd via studiedagen;
- op vraag van de directeur in het kader van kwaliteitszorg voor het vak;
- op vraag van de individuele leraar zelf.

1.4 Ondersteuning van de vakgroepen

Het aantal leraren en scholen is zo groot dat het voor de individuele pedagogisch adviseur/begeleider niet haalbaar is om alle leraren en scholen te begeleiden.

Daarom wil de PBD vooral sterke accenten leggen op het systematisch begeleiden van vakgroepen. De vakgroep als leergemeenschap waar de professionalisering en het leren van elkaar centraal staan, is bijzonder belangrijk voor:

- de samenwerking binnen het vak;
- de verhoging van de vakdeskundigheid;
- de pedagogische deskundigheid;
- de deskundigheid als beleidsinstrument.

De PBD wil daarom de vakgroepwerking stimuleren en versterken op volgende vlakken.

- **In haar gelijkgerichtheid en collectief leren:** de sociaalconstructivistische visie op leren legt onder meer de nadruk op het leren door interactie met anderen, dit geldt dus ook voor de professionalisering van leraren. Leraren ontwikkelen meer vaardigheden in klasmanagement, in nieuwe praktijken door onderlinge samenwerking. Leraren leren er samen hun onderwijspraktijk verbeteren. Leraren worden aangesproken op hun uitgebreide professionaliteit, waardoor ze meer en meer betrokken worden als lid van een schoolorganisatie en bij lesoverstijgende activiteiten.
- **In haar eigen inbreng:** door nadruk te leggen op het eigen werk, op het lesgeven en op de kwaliteit ervan en door hun werk binnen het vak open te stellen voor collega's ontstaat er een reflectieve dialoog met uitwisseling van ervaringen en kritisch onderzoek die kan leiden tot het ontwikkelen van lesmateriaal, tot nieuwe werkwijzen, tot verbetering van de onderwijskwaliteit.
- **In haar rol als beleidsinstrument:** vanuit die visie op leren, resultaten en kwaliteit van het lesgeven worden op het niveau van de school bijvoorbeeld beslissingen genomen over kwaliteitszorg, professionalisering, nascholing of materiële uitrusting. Het hele team wordt betrokken in visie, in leerprocessen, in problemen van leren en onderwijzen. Vooral de vakcoördinatoren kunnen ertoe bijdragen dat de vakgroepwerking geïntegreerd wordt in het globale schoolbeleid.

Het begeleiden en ondersteunen van vakgroepen kan op twee niveaus gebeuren. Vakken met weinig uren per week worden vlugger op niveau scholengroep of scholengemeenschap benaderd dan vakken met veel uren per week, die op schooloverstijgend niveau dan weer inhoudelijk moeilijker voor te bereiden zijn. Zowel voor het begeleiden van vakgroepen op niveau van de school als voor het begeleiden van schooloverstijgende vakgroepen kan het gaan over vakinhoudelijke, vakdidactische, algemeen pedagogische thema's en/of vakoverschrijdende onderwerpen.

De PBD zal zijn begeleiding en ondersteuning richten op vragen vanuit vakgroepen of scholen, op vaststellingen in doorlichtingsverslagen en op eigen individuele leerwaarnemingen in het veld. Concreet kan dat bijvoorbeeld begeleiding betekenen rond nieuwe accenten uit de leerplanimplementatie, linken met de begeleiding van individuele leraar, zwakke punten binnen het vakgebied, vragen die leven in de scholen ...

In elk van de gevallen wordt ook hier een traject opgezet met een minimaal aantal ondersteuningsinterventies waarin klemtonen gelegd worden op gelijkgerichtheid en professioneel groeien, op de eigen inbreng van de vakgroep en op de ondersteuning door de vakgroep van het onderwijskundig en beleidsvoerend vermogen van de school.

Op het eind van het traject wordt samen onderzocht in welke mate de vakgroep professioneel gegroeid is.

2 Begeleiding op niveau van de school

2.1 Ondersteuning van het beleidsvoerend vermogen

2.1.1 Ondersteunen van de directeur als onderwijskundig leider

Het beleidsvoerend vermogen van scholen is de laatste jaren in onderwijsland een 'hot item'. De overheid stelt dat zij de scholen steeds meer autonomie geeft en verwacht dat die daar op een vaardige manier mee omspringen. Maar de overheid geeft geen 'carte blanche'. Scholen moeten kunnen aantonen wat zij binnen het kader van hun autonomie hebben gerealiseerd; hoe zij de decretaal bepaalde kwaliteitsnormen hebben gerealiseerd of nagestreefd.

Goed schoolleiderschap vormt een belangrijk element in het beleidsvoerend vermogen. Dit schoolleiderschap beperkt zich niet tot de figuur van de directeur maar deze speelt daarin wel een centrale rol. In de mate dat een directeur in staat is zijn leiderschap te delen, zijn team bij het beleid te betrekken, het veranderingsvermogen van de leerkrachten te verhogen, innovaties in te voeren en het reflecterend vermogen te verhogen, zal het beleidsvoerend vermogen van de school toenemen. De directeur moet zich dus niet enkel bezighouden met beleidsmatige, beheersmatige en onderwijskundige taken, hij zou dit idealiter ook nog moeten doen op een participatieve en transformationele manier.

De Pedagogische Begeleidingsdienst wil de scholengroepen en scholen ondersteunen om het onderwijskundig leiderschap van de directeurs te verhogen en zo het beleidsvoerend vermogen van de scholen te versterken. Zij doet dit in hoofdzaak door het inzetten van systeembegeleiding. Dit deelteam van de PBD kan scholen en scholengemeenschappen op hun vraag ondersteunen met betrekking tot verschillende dragers van beleidsvoerend vermogen. Het aanbod wordt geconcretiseerd in de bijlage bij dit begeleidingsplan. Daarnaast is een projectgroep "De directeur als onderwijskundig leider/Sterk middenkader" actief die tools uitwerkt om directeurs te ondersteunen in hun activiteiten.

2.1.2 Ondersteunen van diverse dragers van beleidsvoerend vermogen, m.n. samenwerking tussen leraren, participatief leiderschap, ondersteuning van middenkader, professionalisering van het team, responsief en innovatief vermogen worden via diverse begeleidingsinterventies ontwikkeld.

Van BZL naar competentiegericht leren

De huidige opvattingen over leren impliceren een actief proces van kennisconstructie en metacognitieve vaardigheden met als doel levenslang leren. De vaardigheden die men hierbij van de lerende verwacht zijn onder meer leervaardigheden, probleemoplossende vaardigheden en affectieve vaardigheden. Deze opvattingen vinden hun oorsprong in het sociaalconstructivisme waarbij het leren gezien wordt als een activiteit van de leerling die samen met anderen in een krachtige leeromgeving zijn kennis construeert en vaardigheden ontwikkelt.

Deze ideeën sluiten nauw aan bij het Pedagogisch Project van het GO! (PPGO). Het PPGO reikt immers een referentiekader aan waarbinnen kinderen en jongeren begeleid worden in hun maximale ontwikkeling naar leven in gevarieerde omstandigheden. Wezenlijk is hierbij dat mensen zelfstandig leren denken over hun handelen en hierbij verantwoorde keuzes maken. Mensen dienen een leven lang intellectueel nieuwsgierig te blijven en hun kennis en inzichten voortdurend bij te schaven. Het is belangrijk dat de school het belang van begeleid zelfgestuurd leren inziet, het

op een participatieve wijze in de schoolvisie vertaalt en in de schoolorganisatie concretiseert.

De werkgroep BZL wil daar toe bijdragen en biedt scholen begeleiding en ondersteuning aan in het integreren van BZL zowel op niveau van de klas als op niveau van de school.

De werkgroep wil daarnaast de visie op BZL verbreden en verdiepen naar competentiegericht leren.

Evaluatiebeleid

Sedert het invoeren van de eindtermen is "evaluatie" een van de aandachtspunten van de PBD. In de doorlichtingsverslagen van de onderwijsinspectie komt tot uiting dat een doorzichtig en leerlingengericht evaluatiebeleid een essentiële pijler is van een kwaliteitsvolle school. In de doorlichtingsverslagen wordt dan ook expliciet aandacht besteed aan evaluatie op het niveau van de school en de klas. Maar ook in gesprekken met directies, op pedagogische studiedagen, bij leerplanimplementaties, bij de vakgroepwerking en bij de begeleiding van individuele leraren zijn het belang van evaluatie en de behoefte aan ondersteuning bij leraren en scholen voortdurend aan de orde.

Scholen hebben autonomie en verantwoordelijkheid, dit wil zeggen dat ze een eigen beleidsplan moeten hebben met daarin onder meer een duidelijke visie op en planning van alles wat met evaluatie op school gebeurt.

De PBD wenst scholen systematisch te begeleiden en te ondersteunen bij het ontwikkelen van een coherent evaluatiebeleid. In een intakegesprek wordt de vraag van de school met behulp van een kijkwijzer concreet gekaderd en wordt in samenspraak met de directeur het begeleidingstraject uitgeschreven.

NAS zal een aanbod formuleren rond leerkrachtvaardigheden.

ICT-beleidsplan

Vanaf 1 september 2007 worden in de eerste graad vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen (VOET/VOOD) i.v.m. ICT van kracht. Deze zijn een vertaling van maatschappelijke ontwikkelingen die wijzen op het belang van het verwerven van ICT-competenties.

Jongeren moeten niet alleen in staat zijn om nieuwe media te gebruiken, zij moeten net zo goed kunnen inschatten wanneer deze efficiënt en effectief kunnen worden ingezet. Het gebruik van nieuwe media sluit zeer goed aan bij de leefwereld van de jongeren en speelt in op hun vertrouwdheid met de beeldcultuur.

Deze ontwikkelingen zijn ook merkbaar in het onderwijs. Er wordt meer en meer belang gehecht aan probleemoplossend denken, kritisch selecteren, het zelfstandig of in groep werken, het kunnen verwerven en verwerken van enorme hoeveelheden informatie.

De PBD wenst scholen te begeleiden en te ondersteunen bij het ontwikkelen van een ICT-beleid. Via een bevraging van de vakgroepen en een intakegesprek wordt de beginsituatie van de school in kaart gebracht en wordt in samenspraak met de directeur een begeleidingstraject uitgeschreven.

Het Centrum voor Nascholing van het GO! zal een aanbod formuleren rond ICT-vaardigheden en specifieke ICT-integratie binnen de vakken.

Taal

Taal is hét communicatiemiddel in de maatschappij. Al wie in onze maatschappij een plaats wil verwerven op sociaal of economisch vlak zal zich in het Nederlands moeten kunnen uitdrukken. Vlaamse scholen in de Brusselse Rand zullen bijzondere aandacht aan dit Nederlands moeten besteden. Taalonderwijs is immers een zaak van gelijke kansen en niet in het minst om deze reden wil de begeleidingsdienst hierin een belangrijke rol spelen en ondersteuning verlenen aan scholen in volgende situaties.

- Wil men zoveel mogelijk leerlingen over de meet krijgen dan vergt dit voor de leraren een meer dan gewone pedagogische creativiteit inzake werkvormen en aanwending van didactisch materiaal.
- In het Vlaamse onderwijs ziet men het als een prioriteit om goed Standaardnederlands aan te leren en te hanteren. Een belangrijke voorwaarde om taalzorg te realiseren is aandacht besteden aan een verzorgde taal in de klas. Een aantal vakleraren, vaak bedreven in hun vak, hebben nood aan ondersteuning op het vlak van hun eigen taal.
- Reeds vroeger werd gezegd “een vakleraar is ook een taalleraar”. Leraren moeten er in hun streven naar het verwerven van vakcompetenties over waken dat leerlingen hen begrijpen. Vakadviseurs zullen hen dan ook stimuleren om de instructietaal in de klas af te stemmen op de taalvaardigheid en taalkennis van de leerlingen.
- Door middel van ondersteuning voor de uitbouw van een taalbeleid worden scholen geholpen om met hun leerlingen sneller leerplandoelstellingen te bereiken. In het kader hiervan kan er ruimte zijn voor het begeleiden van leraren door de vakbegeleiders, het overnemen van expertise uit scholen die ervaring hebben in het omgaan met anderstalige leerlingen door middel van netwerking en het stimuleren van hospiteersessies bij collega's.
- Bij dit alles zal de begeleidingsdienst bijzondere aandacht besteden aan de scharniermomenten in de opleiding, zoals de overgang van basisonderwijs naar secundair onderwijs.
- Ook taalbeschouwing zal een aandachtspunt zijn dat zal leiden tot een verdere professionalisering van de leraren, zowel voor Nederlands als bij uitbreiding voor moderne vreemde talen als Frans en Engels.
- Het geconcretiseerd aanbod van de PBD wordt beschreven in bijlage.

Leerzorg

- Scholen kunnen een beroep doen op de pedagogische begeleidingsdienst wanneer zij een structureel zorgbeleid wensen uit te bouwen. Vooral in de begeleiding van vakgroepen en in voorkomend geval individuele leraren zal er aandacht gaan naar het omgaan met diversiteit in de groep d.m.v. differentiëren, remediëren en het gebruik van activerende werkvormen. Scholen zullen ondersteund worden m.b.t. het handelingsgericht werken, o.a. leren werken met individuele handelingsplannen. Tussen het buitengewoon onderwijs en het gewoon onderwijs zal intern de samenwerking opgevoerd worden, opdat vakgroepen en deelteams door de inbreng vanuit het buitengewoon onderwijs hiervoor de nodige competenties zouden kunnen ontwikkelen.

Leren en werken - Werkplekleren

Het werken aan competenties start in het onderwijs. Onderwijs zorgt voor de initiële opleiding van jongeren, voor een brede basisvorming en voldoende startkwalificaties om een job te kunnen uitoefenen. Daarnaast wordt gewerkt aan competenties die het welzijn en welbevinden kunnen verhogen, zoals sociale vaardigheden, maar wordt er ook gewerkt aan kwalificaties voor de arbeidsmarkt en aan doorstroomge-

richte kwalificaties. Het onderwijs kan echter onmogelijk alle competenties bijbrengen die nodig zijn in een brede waaier van beroepen.

Bedrijven kunnen daarom een fundamentele bijdrage leveren door krachtige leeromgevingen te scheppen om potentiële nieuwe werknemers te vormen. Onze scholen kunnen op deze wijze toch kwaliteitsvolle mogelijkheden tot werkplekleren bieden voor hun leerlingen. De betrokken vakbegeleiders zullen een bijdrage leveren tot het leggen van contacten tussen school en bedrijf en het uitbouwen van netwerken.

Procesbegeleiding van zelfevaluatie

De werkgroep ZE werkte een krachtig aanbod uit (voor alle onderwijsniveaus) om scholen te ondersteunen bij de ontwikkeling van een kwaliteitszorgsysteem. Daarnaast wil ze in nauw overleg met de inspectie, als partner in het kwaliteitszorgsysteem reflecteren om interne en externe evaluatie beter op elkaar af te stemmen, en vanuit dat perspectief informatie- en sensibilisering naar schoolteams

2.2 Opgvolging van doorlichtingen

De opvolging van doorlichtingen blijft een belangrijke kerntaak van de pedagogische begeleidingsdienst.

Afhankelijk van het advies worden er andere klemtonen gelegd, met dien verstande dat de aandacht prioritair zal gaan naar die scholen die een gunstig advies beperkt in de tijd kregen. De intensieve en doelgerichte begeleiding van deze scholen via een systematische en geïntegreerde aanpak blijft behouden. Het blijft de bedoeling een proces van kwaliteitsverbetering op gang te brengen, zowel op klas- als op schoolniveau, waarbij dus zowel de individuele leraar en/of de vakgroep begeleid worden, als het beleidsvoerend vermogen ondersteund worden.

Doelstelling:

- scholen met een beperkt gunstig advies systematisch, intensief en doelgericht begeleiden om op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen op klas- en schoolniveau.

Acties:

- binnen de pedagogische begeleidingsdienst is een procedure vastgelegd om scholen met een beperkt gunstig advies te begeleiden, vertrekkend van de aanstiplijst via:
 - het samenstellen van een begeleidingsteam,
 - het opzetten van een gelijkgerichte strategische aanpak;
- komen tot een tussentijdse verslaggeving voorafgaand aan de opvolgingscontrole van de inspectie, binnen deze acties speelt de regioadviseur een heel belangrijke rol;
- ter verduidelijking een aantal concrete acties:
 - ondersteunen van de directeur bij het invullen van de aanstiplijst,
 - het opstellen van een actieplan waarin de verschillende acties om de geformuleerde tekorten weg te werken worden beschreven,
 - procesmatig begeleiden van vakgroepen via studiedagen en/of vakgroepvergaderingen,
 - procesmatig begeleiden van individuele leraren op klasniveau via klasbezoeken en individuele gesprekken.

Tijdsinvestering:

- een minimaal aantal interventies, afhankelijk van de behoeften, wordt bepaald bij het opzetten van de strategische aanpak.

Resultaatsverbintenis:

- ombuigen van beperkt gunstig advies in een gunstig advies;
- een globaal begeleidingsverslag in overleg met de school, waaruit een duidelijk de ontwikkeling en de groei van de school of het centrum blijkt.

Bij een ongunstig advies wordt het initiatief door het centrale niveau genomen. De afdeling OND belegt een vergadering waarop de betrokken partijen worden uitgenodigd. In het verslag wordt duidelijk vermeld wie begeleiding en/of ondersteuning zal geven en wat de wederzijdse afspraken zijn. De PBD neemt hierbij het pedagogisch-didactische luik voor haar rekening. De klemtoon ligt hier op het buitengewoon, direct contact met de school. Deze intensieve begeleiding en ondersteuning door de betrokken adviseurs worden nauwkeurig opgevolgd door de hoofd- en regioadviseur.

Zowel voor scholen met een gunstig als voor die met een beperkt gunstig of voor scholen met een negatief advies moet het inspectieverslag aanleiding kunnen zijn tot het opstarten of het verder ontwikkelen van het zelfevaluatieproces.

Volwassenenonderwijs

1 Uitgangspunten

1.1 Decreet volwassenenonderwijs

Het nieuwe decreet op het VO gaat vanaf september 2007 in voege. Ondertussen hebben de centra aangegeven dat er nood is aan ondersteuning rond de uitvoering van het nieuwe decreet. Onze begeleidingstrajecten zullen een systematisch en cyclisch karakter dragen en zullen passen in een integrale benadering van kwaliteit in het volwassenenonderwijs. Er zal tijdens het volgende schooljaar ook met alle partners in het volwassenenonderwijs worden overlegd over de uitvoering van het nieuwe decreet.

1.2 Evaluatie van begeleidingsactiviteiten van de vorige jaren

Wij voorzien in een verdere investering in de begeleiding van de ontwikkeling van een kwaliteitszorgsysteem. De onderwijsinspectie stelt immers in haar doorlichtingsverslagen vast dat een kwaliteitsimpuls nodig is en wij zullen de centra ondersteunen in de decretale verplichting om een kwaliteitszorgsysteem uit te bouwen. Onze begeleiding wordt gebaseerd op 'het draaiboek zelfevaluatie volwassenenonderwijs'. Deze begeleiding zal als doel hebben bij te dragen aan de eigen kwaliteitsinvulling van het centrum.

1.3 Vanuit de CVO's

De werkgroep volwassenenonderwijs wil verder werk maken van vraaggestuurd werken.

Binnen de centra en bij andere opleidingsverstrekkers is veel expertise aanwezig. Teneinde deze expertise beter in beeld te krijgen en beter toegankelijk te maken, willen we de aanwezige expertise inventariseren op het niveau van de centra en andere opleidingsverstrekkers. Hiertoe zullen we relaties met andere partners nog beter stroomlijnen. We zullen hierbij eveneens aandacht besteden aan de wijze waarop specifieke expertise beschikbaar kan gesteld worden aan de geïnteresseerde CVO's.

2 Begeleidingsaanbod

2.1 Op basis van het decreet volwassenenonderwijs: de begeleidingsstructuur

- Agogische en organisatorische ondersteuning.
- Bevordering van de deskundigheid van het personeel van de centra.
- Onderwijsvernieuwing en kwaliteitszorg coördineren, stimuleren en faciliteren.
- Het bieden van ondersteuning voor het realiseren van de eindtermen, specifieke eindtermen en basiscompetenties.

2.2 Met het oog op kennis- en expertiseontwikkeling

In samenwerking met het VOCVO zijn volgende negen taken essentieel:

- visie- en conceptontwikkeling i.v.m. onderwijs en vorming van volwassenen;
- eindtermen, specifieke eindtermen en basiscompetenties evalueren;
- opleidingsprofielen volwassenenonderwijs ontwikkelen en/ of actualiseren;
- nieuwe leer- en studiegebieden voorstellen;
- ontwikkeling van leerplannen coördineren;
- ontwikkeling van instrumenten en procedures voor EVC coördineren en ondersteunen;
- expertise opdoen en uitwisselen i.v.m. afstandsleren en gecombineerd onderwijs;
- expertise ontwikkelen i.v.m. aanpak geletterdheid;
- elke vorm van samenwerking VOCVO en PBD stimuleren en coördineren.

2.3 Opvolging van doorlichtingen

Centra voor volwassenenonderwijs worden ondersteund en begeleid bij de opvolging van het inspectieverslag na doorlichting. Er is een procedure, waarbij gebruik gemaakt wordt van een aanstiplijst om heel gericht ondersteuning aan te vragen. Via tussentijdse rapporten wordt de ondersteuning afgerond met een eindverslag.

De ondersteuning en begeleiding kan o.m. betrekking hebben op:

- ondersteuning van de directeur bij het invullen van de aanstiplijst;
- bespreking van het doorlichtingsverslag met de vakgroep;
- opmaken van een stappenplan, met de bedoeling de geformuleerde tekorten weg te werken;
- procesmatige begeleiding op niveau klas;
- opzetten van trajecten met het oog op kwaliteitsverbetering op niveau klas en/of niveau centrum.

2.4 Mogelijke andere ondersteuning:

- Expertise ondersteunen en uitwisselen inzake open leercentra.
- Expertise ondersteunen en uitwisselen inzake leertrajectbegeleiding op het niveau van de individuele cursist.
- Expertise ondersteunen en uitwisselen inzake activerings- en keuzebegeleidingsactiviteiten.
- Ondersteunen van centra bij het uitbouwen van een kwaliteitszorgsysteem.

3 Omkadering

De adviseurs en medewerkers worden optimaal ingezet om bijkomende taken met het oog op het nieuwe decreet te kunnen verwerken. In de werkgroep volwassenenonderwijs overleggen we maandelijks hoe ieder zich verder kan ontwikkelen en welke competentie vereist is. Waar nodig, zal een proces op gang gebracht worden tussen centra en adviseurs waarin gezamenlijk geleerd wordt en waarin gezamenlijk kennis ontwikkeld wordt. Dit proces heeft ook als doel netwerking te stimuleren.

4 Communicatie

De werkgroep Volwassenenonderwijs tracht de communicatie tussen de PBD en alle partners in het volwassenenonderwijs te verbeteren.

Mogelijke actiepunten:

- informatiedoorstroom van vertegenwoordigers van het GO! naar de leden van de werkgroep volwassenenonderwijs optimaliseren;
- per opdracht (trajectbegeleiding, verworven competenties beoordelen en certificeren, open leercentra organiseren ...) die in het decreet geformuleerd is, zoeken naar relevante samenwerkingspartners die op dat vlak over voldoende expertise beschikken;
- optimaliseren van de rubriek Volwassenenonderwijs op de website van de pedagogische begeleidingsdienst.

Deeltijds kunstonderwijs

Het deeltijds kunstonderwijs staat voor een grote uitdaging namelijk zich positioneren binnen een snel evoluerende context. Bovendien evolueert het reguliere kunstonderwijs (ook hoger onderwijs) trager dan de maatschappij, die het mee moet vormen. Gevolg hiervan is dat bepaalde facetten en tendensen die binnen onze hedendaagse maatschappelijke context typerend zijn niet of nauwelijks aan bod komen in het huidige reguliere onderwijs.

Deze context wordt onder andere bepaald door:

- de relatie tussen kunsteducatie en kunstbeoefening (binnen de opleiding);
- externe evolutie van alternatieve kunstopleidingen;
- internationalisering van het onderwijs (o.a. EQF);
- hervormingen binnen het hoger onderwijs (BaMa-structuur);
- het maatschappelijk profiel van de kunstenaar;
- het snel op elkaar volgen van kunststromingen en kunstuitingen;
- de specifieke plaats van het DKO binnen het onderwijsveld;
- ...

Al deze redenen vormen een dwingende basis om te reflecteren over de toekomst en de invulling van het DKO als aanvulling bij het leerplichtonderwijs.

1 Begeleiding op niveau van de klas

1.1 Leerplanontwikkeling en leerplanimplementatie

De leerplanontwikkeling zal enkel vraaggestuurd gebeuren. Op vraag van “Beeldende Kunst” zullen leerplannen met digitaal gerichte opleidingen verder worden uitgewerkt.

De nieuwe leerplannen voor beeldende kunsten zullen in een eerste fase worden toegelicht tijdens studiedagen.

1.2 Ondersteuning van het pedagogisch-didactisch handelen van de individuele leraar

- Begeleiding van jonge/nieuwe leerkrachten binnen de vakken.
Een studiedag bij aanvang van het schooljaar (begin oktober) is een gezamenlijke organisatie van de vakgroep POMOLO/DKO (zie concretisering).
- Het vademecum voor leerkrachten DKO wordt geactualiseerd.

1.3 Ondersteuning vakgroepen

- Voor zowel Beeldende Kunst (BK) als Muziek, Woord en Dans (MWD) wordt in het kader van de begeleiding van jonge/nieuwe leerkrachten de vakgroep betrokken.
- In opvolging van de doorlichting.
- Aandacht voor evaluatie in relatie tot het Artistiek Pedagogisch Project (APP).

2 Begeleiding op niveau van de school

2.1 Ondersteuning van het onderwijskundig profiel

- Opvolging van de APP in relatie tot het beleidsvoerend vermogen (IKZ , zelfevaluatie ...).
- Verdere ondersteuning van experimenten en bijzondere projecten.

2.2 Ondersteunen bij het opzetten van een kwaliteitszorgsysteem

Op het niveau van de school ondersteunt de pedagogische begeleidingsdienst het beleidsvoerend vermogen van de academie o.m. door:

- uitbouwen van een APP (Artistiek Pedagogisch Project);
- uitbouwen van pedagogisch/artistieke netwerking en synergie binnen de directies DKO van het GO!;
- activeren van contacten met de kunstwereld;
- ondersteuning bij de onderwijsvernieuwingen voor DKO;
- opvolgen netoverschrijdend project: muzische vorming.

Centra voor leerlingenbegeleiding

De pedagogische begeleidingsdienst CLB (PBD CLB) begeleidt de Centra voor leerlingenbegeleiding en haar medewerkers.

De PBD CLB werkt vraaggestuurd en overlegt haar begeleidingsplan met de Raad van directeurs CLB (Radi). Dit begeleidingsplan wordt aan de Centra voorgesteld in september 2007.

Tijdens het overleg tussen de PBD CLB en de Radi werden zeven gebieden afgebakend waarbinnen begeleiding wordt georganiseerd:

- de begeleiding van de verschillende aspecten binnen de 4 begeleidingsdomeinen van de leerlingenbegeleiding en de concretisering ervan in de afsprakennota's school – CLB;
- de implementatie van het CLB-decreet;
- ondersteuning van de centra bij hun zelfevaluatie;
- begeleiden van nieuwe personeelsleden;
- de opvolging van negatieve of beperkt gunstige doorlichtingen en de ondersteuning van het proces van visitatie;
- de ondersteuning van het internetten overleg van de CLB's (OD XVI);
- ondersteuning van innovatieve processen.

Begeleiding van nieuwe personeelsleden (alle disciplines)

De PBD CLB heeft in samenwerking met de POC en de Radi een leertraject uitgewerkt voor de nieuwe CLB-medewerkers. Deze bijscholing is verplicht voor de nieuwe medewerkers en de deelname wordt geattesteerd.

Het leertraject (9 studiedagen) wordt tijdens één schooljaar gegeven.

Traject:

- introductiedag (CLB-historiek, CLB-decreet, diensten GO in het onderwijslandschap, onderwijsstructuren);
- beroepsgeheim;
- leerplicht;
- deontologische code;
- schoolondersteuning;
- projectmatig werken;
- het gezondheidsbeleid en gezondheidsbevordering/ Standaarden;
- zorgproject;
- beleidsplan/afsprakennota.

De PBD CLB werkt actief mee aan de introductiedagen en de studiedagen over afsprakennota's en beleidsplannen.

Het leertraject krijgt vorm in de werkgroep ondersteuning POC - PBD CLB.

Afspraken en concretisering van het leertraject vindt plaats in overleg tussen Radi – POC en PBD CLB.

Opvolging van de nieuwe personeelsleden d.m.v. professionele leergemeenschappen

Aansluitend op het leertraject zal de PBD CLB professionele leergemeenschappen organiseren. De deelnemers aan het leertraject werden op basis van het schooljaar waarin zij met het leertraject een aanvang namen in een groep ingedeeld. De PBD CLB zal deze groepen (CLB overstijgend) systematisch begeleiden. Professionalisering en het leren van elkaar staan hierbij centraal.

Ondersteuning beleidsvoerend vermogen van CLB's

Voor de ondersteuning van het beleidsvoerend vermogen van de 24 CLB's focussen we ons op drie belangrijke criteria: **innovatie, professionalisering van alle CLB medewerkers en de zelfevaluatie:**

Implementatie handelingsgericht werken (HGW) en handelingsgerichte diagnostiek (HGD)

Dit is cruciaal bij de implementatie van het profiel CLB, leerzorg, afstemming samenwerking school-CLB, integrale jeugdhulp (DRP minderjarige), spijbelen, leren en werken en kleuterparticipatie.

Zelfevaluatie

Ondersteuning van CLB directies en kwaliteitscoördinatoren (CLB overstijgende werkgroep) en centrumgebonden begeleiding op vraag.

Beleidsplannen, beleidscontracten en afsprakennota's

- De PBD CLB begeleidt de CLB's bij het kwaliteitsvol omgaan met de afsprakennota's. Het gaat hier over het bieden van centrumgebonden ondersteuning bij de concretisering van de afsprakennota's.
- De PBD CLB biedt ondersteuning bij de evaluatie en de bijsturing van de afsprakennota's tussen CLB en scho(o)l(en).
- Samenwerking tussen PBD CLB en de PBD basis- en secundair onderwijs zodat de implementatie van de concretisering van de afsprakennota's zowel in scholen als in CLB's beter op elkaar afgestemd geraakt.

Opvolging doorlichtingen

De PBD CLB zal de centra ondersteunen bij de opvolging van de doorlichting door de inspectie. De aandacht zal prioritair gaan naar de centra met een ongunstig en beperkt gunstig advies.

Internetten samenwerkingscel CLB

In uitvoering van OD XIV werd een internetten samenwerkingscel opgericht. De PBD CLB zal in overleg met de Radi invulling geven aan deze samenwerking.

Begeleiding m.b.t. CLB ondersteuning

In het kader van de recente ontwikkelingen (integrale jeugdhulp, leerzorg, gezondheidsbeleid, spijbelen, leren en werken,...) en de verdere evoluties in het kader van GOK en zorgbeleid willen we de centra op een systematische wijze ondersteunen. We starten hiervoor met een aantal centrum overstijgende werkgroepen:

- werkgroep GOK en zorg;
- werkgroep spijbelen;
- werkgroep leren en werken;
- werkgroep preventieve gezondheidszorg;
- werkgroep integrale jeugdhulp;
- werkgroep leerzorg.

Ondersteuning door de POC en samenwerking met de PBD basis en secundair onderwijs kunnen hierbij belangrijk zijn.

Buitengewoon onderwijs

1 Inleiding

De pedagogisch adviseurs/begeleiders buitengewoon onderwijs begeleiden het geheel van opleidingsvormen, onderwijstypes en disciplines, wat een veelheid en een grote verscheidenheid in taken met zich meebrengt.

Occasionele en individuele vragen van scholen, andere dan deze in dit begeleidingsplan voorzien, worden door de betrokken pedagogisch adviseur/begeleider buitengewoon onderwijs in de mate van het mogelijke meegenomen, rekening houdende met de eigen vrije ruimte.

Naast de opties die de begeleiding schetst, zijn er nog een aantal arbeidsintensieve opdrachten die in het algemeen begeleidingsplan gesitueerd worden, zoals deelname aan raden, commissies, werkgroepen, projectgroepen en niveauoverstijgende vorming en overleg.

Naar aanleiding van de conceptnota 'Leerzorg' van Frank Vandenbroucke, Minister van Werk, Onderwijs en Vorming, zal de pedagogische begeleidingsdienst buitengewoon onderwijs de scholen begeleiden in hun nieuwe rol en de scholengroepen, die dit wensen, informeren over het leezorgkader. Daarnaast zullen we scholen begeleiden bij de ontwikkeling en de uitvoering van het ICT beleidsplan.

Taalbeleid op school houdt in: aandacht voor taalvaardigheid in alle leergebieden/vakken. Daarom zal de PBD BuO in haar interventies aandacht besteden aan de verschillende aspecten binnen taalbeleid.

De drie volgende begeleidingsdomeinen worden in dit algemeen deel opgenomen omdat ze zowel kwaliteit als netwerking omvatten.

1.1 Geïntegreerd onderwijs (GON)

De coördinator en pedagogisch medewerker ondersteunen alle participanten die betrokken zijn bij de GON-werking.

Vanuit de nota leezorg worden scholen BuO begeleid bij hun rol met betrekking tot structuurversterkende ondersteuning aan schoolteams gewoon onderwijs.

1.2 Project autisme BuO

Scholen buitengewoon basis- en secundair onderwijs die een autiwerking hebben worden ondersteund door een pedagogisch medewerker.

Het Gemeenschapsonderwijs telt 21 kernscholen autisme (10 voor het basisonderwijs en 11 voor het secundair onderwijs) en 14 scholen met autiwerking. Scholen kunnen kernschool worden als een samenwerkingsconvenant afgesloten wordt tussen een basis- en secundaire school waaraan bij een van beide een internaat verbonden is.

Een werkgroep met vertegenwoordiging vanuit de pedagogische begeleidingsdienst buitengewoon basis- en secundair onderwijs ondersteunt deze coördinator.

Regionaal wisselen scholen, onder leiding van de pedagogisch medewerker, informatie uit en bespreken thema's.

De pedagogisch adviseur coördineert en de pedagogisch medewerker autisme participeert aan het project ASS en stages/tewerkstelling.

In functie van de nota leezorg ondersteunt en begeleidt de pedagogisch medewerker scholen BuO bij hun herprofilering.

1.3 Project gedragsproblemen BuO

De pedagogisch medewerker staat in voor de ondersteuning en de begeleiding van de scholen voor buitengewoon onderwijs voor wat de aanpak van leerlingen met gedragsproblemen betreft.

Een werkgroep met vertegenwoordiging vanuit de pedagogische begeleidingsdienst buitengewoon basis- en secundair onderwijs ondersteunt deze coördinator.

Regionaal wisselen scholen, onder leiding van de pedagogisch medewerker, informatie uit en bespreken thema's.

In functie van de nota leezorg ondersteunt en begeleidt de pedagogisch medewerker scholen BuO bij hun herprofilering.

1.4 Onderwijsvoorrangsbeleid (OVB)

Het buitengewoon onderwijs krijgt een zevende jaar bestendinging voor de OVB-werking.

De scholen met OVB-werking zullen, om stagnatie te vermijden, continu aangezet worden tot bijsturing, verdieping en uitbreiding van hun aanwendingsplan in functie van de principes van gelijke onderwijskansen (GOK).

2 Buitengewoon basis- en secundair onderwijs

Het buitengewoon onderwijs laat toe dat leerlingen geen gemeenschappelijk leerprogramma doorlopen, maar zorgt voor een geïndividualiseerd curriculum, aangepast aan de noden en de participatiemogelijkheden van elke leerling. Daarom werkt het buitengewoon onderwijs met ontwikkelingsdoelen die geselecteerd en nagestreefd worden per leerling.

Ontwikkelingsdoelen in het buitengewoon onderwijs zijn doelen op het vlak van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die de overheid wenselijk acht voor zoveel mogelijk leerlingen van een leerlingenpopulatie. In samenspraak met het Centrum voor Leerlingenbegeleiding en zo mogelijk in overleg met ouders en eventueel andere betrokkenen, kiest de school de ontwikkelingsdoelen die aan individuele leerlingen of groepen leerlingen worden aangeboden en uitdrukkelijk worden nagestreefd.

Voor het buitengewoon basisonderwijs zijn er ontwikkelingsdoelen voor de types 1, 2, 7 en 8.

Voor het buitengewoon secundair onderwijs zijn er ontwikkelingsdoelen voor geïntegreerde algemeen sociale vorming voor de opleidingsvorm 3.

Voor beroepsgerichte vorming richt men zich naar de beroeps- en opleidingsprofielen.

Om voor elk kind passende ontwikkelingsdoelen te selecteren en na te streven werkt een school voor buitengewoon onderwijs met handelingsplanning. Handelingsplanning is het cyclisch proces van het orthodidactisch en orthopedagogisch handelen met als doel onderwijs op maat van elke leerling te bieden.

2.1 Ondersteuning op niveau van de klas

2.1.1 Ondersteunen van teams, deelteams en vakgroepen

Ontwikkelen van subdoelen, leerlijnen en deelwerkplannen

In het buitengewoon basisonderwijs worden, in functie van de na te streven ontwikkelingsdoelen subdoelen en/of leerlijnen ontwikkeld, waaruit geput wordt om de onderscheiden handelingsplannen gestalte te geven.

In het buitengewoon secundair worden in functie van de na te streven einddoelstelling van elke opleidingsvorm deelwerkplannen ontwikkeld, waaruit geput wordt om de onderscheiden handelingsplannen gestalte te geven.

Doelstellingen:

- ontwikkelen van subdoelen en/of leerlijnen en deelwerkplannen.

Doelgroep:

- leden van werkgroepen.

Acties:

- finaliseren van leerlijnen voor de leergebieden voor het type 2;
- Taal en communicatie: lezen en schrijven;
- Wereldoriëntatie: mens en natuur, tijd en ruimte, redzaamheid;
- Wiskunde: functioneel rekenen;
- ontwikkelen van leerlijnen voor de andere gebieden en domeinen van type 2;
- opstarten van werkgroep Frans;
- ontwikkelen van leerlijn Frans;
- ontwikkelen van leerlijn ICT;
- geïntegreerde algemeen sociale vorming (GASV): de werkgroep OV3 komt 3 keer bijeen om de deelwerkplannen af te werken;
- De werkgroepen OV1 en OV2 komen pas bijeen nadat de ontwikkelingcommissie (entiteit curriculum) klaar is met het formuleren van de ontwikkelingsdoelen;
- beroepsgerichte vorming (BGV): verder uitschrijven van de deelwerkplannen voor alle opleidingen in OV3;

Tijdsinvestering:

- maximum 8 dagen per werkgroep;
- maximum 10 dagen voor de voorbereiding en verwerking.

Resultaatsverbintenis:

- de subdoelen en/of leerlijnen en deelwerkplannen zijn klaar.

Evaluatie:

- een selectie van leraren vragen om de ontwikkelde subdoelen en/of leerlijnen en deelwerkplannen kritisch te beoordelen.

Implementeren van subdoelen, leerlijnen en deelwerkplannen

Er wordt begeleiding voorzien voor leerkrachten en teams die vragende partij zijn om adequaat te leren werken met ontwikkelingsdoelen, leerlijnen en deelwerkplannen.

De implementatie van nieuwe inhoud en werkvormen in de handelingsplannen wordt ondersteund.

Doelstellingen:

- teamleden kunnen leerlijnen en deelwerkplannen adequaat gebruiken, met specifieke aandacht voor standaardtaal Nederlands en taalvaardigheid;
- teamleden kunnen van elkaar leren door gebruik te maken van netwerken.

Doelgroep:

- teams vanuit alle scholen (vanuit alle types en opleidingsvormen).

Acties:

- sensibiliseren, vormen en begeleiden op de werkvloer;
- organiseren van praktijkgerichte studiedagen;
- opzetten van netwerken om van elkaar te leren en materialen en ideeën uit te wisselen, subdoelen, leerlijnen en leerlingvolgsysteem te optimaliseren;
- organiseren van praktijkgerichte studiedagen differentiatie, gekoppeld aan begeleiding op de werkvloer.

Tijdsinvestering:

- maximum 25 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- de subdoelen, leerlijnen en deelwerkplannen worden gebruikt in de dagelijkse werking;
- teamleden maken efficiënt gebruik van het netwerk;
- leraren differentiëren bewust in hun dagelijkse werking;
- leraren hebben bewust aandacht voor taalvaardigheid en standaardtaal Nederlands in alle leergebieden/vakken.

Evaluatie:

- observatie op de werkvloer.

Ondersteunen van specifieke disciplines

Er wordt vorming en begeleiding voorzien voor specifieke disciplines zoals: logo, ergo, kiné, ortho/psycho en blio (blioms).

Doelstellingen:

- kennis, inzichten en vaardigheden uitbreiden en versterken met betrekking tot het orthopedagogisch handelen en specifiek behandelen.

Doelgroep:

- werkgroepen van de verschillende disciplines.

Acties:

- bestaande werkgroepen verder ondersteunen in functie van de organisatie van studiedagen: blio en bliom, ergo, logo, kiné, ortho/psycho;
- Het geven van voorbereidende werkgroepvergaderingen en de organisatie van 1 studiedag voor elke discipline (blio en bliom, ortho/psycho en kiné).

Tijdsinvestering:

- maximum 4 dagen per werkgroep.

Resultaatsverbintenis:

- er worden 3 studiedagen georganiseerd.

Evaluatie:

- bevraging op het einde van de studiedag.

2.1.2 Ondersteunen van het pedagogisch-didactisch handelen van de leraar

Leraren in het buitengewoon onderwijs worden intensief met de ernstige problematiek, o.a. autisme en gedragsproblemen, van hun leerlingen geconfronteerd. Leraren hebben nood aan kennis over en inzicht in diagnosticerend onderwijzen, handelingsgerichte diagnostiek en handelingsgericht werken en ontwikkelen vaardigheden om individueel te begeleiden, om te gaan met sociaal-emotionele problemen, interdisciplinair te handelen, expertise over te dragen en zorgstructuren te ontwikkelen.

Daarom zal de pedagogische begeleidingsdienst buitengewoon onderwijs, begeleidingstrajecten voor individuele personeelsleden opzetten, studiedagen voor jonge, nieuwe personeelsleden organiseren en acties ondersteunen waarbij personeelsleden leren van elkaar.

Doelstellingen:

- kennis, inzichten en vaardigheden van de personeelsleden uitbreiden en versterken met betrekking tot het orthopedagogisch en didactisch handelen via een procesmatige begeleiding;
- leraren en paramedici kunnen samenwerken en leren van elkaar;
- personeelsleden kunnen bewust omgaan met verschillen;
- personeelsleden bereiden zich voor op hun nieuwe rol in de samenwerking tussen gewoon en buitengewoon onderwijs (leerzorg);
- personeelsleden hebben kennis over autisme en kunnen autismespecifiek handelen;
- personeelsleden kunnen op een positieve manier omgaan met gedragsproblemen;
- leraren en andere personeelsleden ontwikkelen talige competenties.

Doelgroep:

- nieuwe personeelsleden;
- groepen van personeelsleden;
- personeelsleden op vraag van de directeur, onder andere als gevolg van een doorlichting.

Acties:

- organiseren van regionale/schoolgebonden studiedagen voor nieuwe personeelsleden. Inhoudelijk focust de pedagogische begeleidingsdienst zich op handelingsplanning, handelingsgericht werken, vakgroepwerking, horizontale en verticale samenwerking, leren van elkaar;
- begeleiden van individuele leraren of groepen in een traject waarvan de focus in gezamenlijk overleg wordt bepaald;
- stimuleren en ondersteunen van systemen om van elkaar te leren;
- organiseren van praktijkgerichte studiedagen differentiatie en het gebruik van diverse werkvormen;
- stimuleren van professionele ontwikkeling in functie van de nieuwe rol binnen leerzorg;
- vormingsaanbod en begeleiding van teams (leerkrachten en/of opvoeders) op vlak van autisme en gedragsproblemen.

Tijdsinvestering:

- regionale/schoolgebonden studiedagen: maximum 15 dagen;
- begeleiding personeelsleden: maximum 30 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- de kwaliteit van het handelen van het individuele personeelslid is verhoogd;
- teamleden zijn bereid en in staat te leren van elkaar;
- de kwaliteit van de interdisciplinaire samenwerking is verbeterd;
- de teamcohesie is verhoogd.

Evaluatie:

- observatie op de werkvloer;
- begeleidingsverslagen;
- evaluatiegesprekken met de betrokkenen: evaluatie van het traject.

2.2 Ondersteuning op het niveau van de school

2.2.1 Ondersteunen van beleidsmatige initiatieven

Om scholen te stimuleren tot beleidsmatige initiatieven is het nodig hun schoolinterne capaciteiten op persoonlijk, interpersoonlijk en organisatorisch niveau te vergroten. Aandacht voor leiderschap, communicatie, participatie, en deskundigheidsbevordering en interne kwaliteitszorg is hierbij noodzakelijk. Daarom zal de pedagogische begeleidingsdienst buitengewoon onderwijs, directies en middenkaders ondersteunen bij het ontwikkelen van de nodige competenties. Deze ondersteuning wordt ook geboden op het vlak van pedagogisch-didactisch handelen naar leerlingen met autisme en leerlingen met gedragsproblemen.

Doelstelling:

- directies en hun middenkader begeleiden op een effectieve en efficiënte manier teamleden en vakgroepen;
- directeurs en hun middenkader laten hun school tot een professionele leer gemeenschap ontwikkelen;
- scholen gaan op een pedagogisch verantwoorde manier om met gedragsproblemen en het daaruit voortvloeiend gevoel van onveiligheid;
- directies en hun middenkader begeleiden het pedagogisch-didactisch handelen in functie van leerlingen met autisme;
- scholen ontwikkelen een visie in functie van leerzorg;
- scholen ontwikkelen beleidsplannen.

Doelgroep:

- alle directeurs;
- middenkaders.

Acties:

- in scholen, die vragende partij zijn, gerichte interventies doen, op maat van de school. Thema's die aan bod kunnen komen zijn: gedragsproblemen, autisme, individuele personeelsbegeleiding, functioneringsgesprekken, teamwerking, participatiecultuur, mentorschap, schoolwerkplanontwikkeling, beleidsplannen (ICT, nascholingsplan, taalbeleidsplan ...)
- organiseren van studiedagen voor directeurs waarop nieuwe ontwikkelingen in het onderwijsveld worden toegelicht;
- organiseren van studiedagen voor middenkaders om het taakgebonden handelen te professionaliseren;
- ondersteunen van scholen in hun visieontwikkeling in het kader van 'leerzorg' en hun toekomstige rol in het onderwijslandschap, speciale aandacht zal hierbij gaan naar de positionering van het BuO binnen leerzorg;
- ontwikkelen en/of optimaliseren van instrumenten om personeelsleden te begeleiden;
- organiseren van een netwerk voor directies en/of middenkaders om gedragsproblemen aan te pakken en een preventiebeleid te voeren;
- ondersteunen van en stimuleren tot het ontwikkelen van een beleidsplan m.b.t. autisme en/of gedragsproblemen;
- ondersteunen van de opstart van een autiwerking;
- stimulatie en sensibilisatie m.b.t. zelfevaluatie en opzetten van kwaliteitsprocessen;
- ontwikkelen en implementeren van een analyse-instrument rond gedrag en ICT voor type 2.

Tijdsinvestering:

- gerichte interventies voorbereiden en uitvoeren: maximum 20 dagen;

- studiedagen voor directies: maximum 5 dagen;
- studiedagen voor middenkaders: maximum 5 dagen;
- samenwerking: Pedagogische begeleidingsdienst -Centrum voor Nascholing: maximum 10 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- directeurs en hun middenkader begeleiden de teamleden effectiever en efficiënter;
- de scholen evolueren naar professionele leergemeenschappen;
- scholen ontwikkelen een visie in verband met leerzorg;
- scholen ontwikkelen een beleidsplan voor autisme en/of gedragsproblemen en ICT, taalbeleid.

Evaluatie:

- bevragen van directeurs en hun middenkader na elke interventie;
- de geformuleerde visie in het kader van leerzorg is opgenomen in het schoolwerkplan;
- observaties van en bevraging over lerarengedrag in functie van gedragsproblemen en autisme;
- Opvolging op de werkvloer en een evaluerende terugkomdag.

2.2.2 Opvolging van doorlichtingen

De opvolging van doorlichtingen blijft een belangrijke kerntaak van de pedagogische begeleidingsdienst. Prioritaire aandacht zal gaan naar scholen met een advies 2.

Doelstelling:

- scholen brengen op een procesmatige wijze veranderingen te weeg op klas- en schoolniveau om de tekorten van het advies 2 weg te werken;
- verhogen van de schoolinterne capaciteit.

Doelgroep:

- scholen met een advies 2.

Acties:

- analyseren van het doorlichtingsverslag;
- ondersteunen van directeurs en hun middenkader bij het invullen van de aanstiplijst;
- in overleg en eventueel op initiatief van de pedagogische adviseur/begeleider, een stappenplan opmaken waarin de verschillende acties worden opgenomen om de tekorten geformuleerd in het doorlichtingsverslag weg te werken;
- procesmatig begeleiden op schoolniveau via studiedagen en vakgroep-/ teamvergaderingen;
- procesmatig begeleiden van de individuele leraren/paramedici;
- tekorten in de autiwerking worden in samenwerking met de betrokken PA/PB opgevolgd en begeleid.

Tijdsinvestering:

- analyseren doorlichtingsverslagen: maximum 5 dagen;
- procesbegeleiding op schoolniveau: 5 dagen per school;
- procesbegeleiding op klasniveau: maximum 3 interventies per team;

Resultaatsverbintenis:

- ombuiging van advies 2 in een advies 1.

Evaluatie:

- bevragen van directeurs en hun middenkader over de uitgevoerde acties.

2.2.3 Ondersteuning van de interne kwaliteitssystemen

Recente ontwikkelingen in het onderwijs versterken de schoolautonomie met als gevolg dat van scholen verwacht wordt dat ze doordacht hun beleid plannen, operationele doelen vooropstellen, effecten meten en zichzelf evalueren. De pedagogische begeleidingsdienst wil scholen ondersteunen bij het proces van zelfevaluatie. Dit onderdeel wordt uitvoerig beschreven in het onderdeel 'Speerpuntprojecten en aandacht voor innovaties'.

3 GON

3.1.1 GON-coördinatie

Doelstellingen:

- zorgen voor een optimale administratieve ondersteuning van de GON-scholen;
- het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (en haar belangen) op een consequente en consistente wijze vertegenwoordigen;
- de administratieve verplichtingen ten aanzien van het departement onderwijs op een adequate wijze nakomen;
- het werkveld inlichten over de stand van zaken aangaande GON in het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (en Vlaanderen)

Acties:

- het beantwoorden van vragen aangaande regelgeving en administratieve verwerking uit het onderwijsveld;
- het ondersteunen van scholen door de mogelijkheden binnen de GON-reglementering te duiden;
- deelnemen aan vergaderingen georganiseerd door het kabinet van de minister, het departement onderwijs en de Vlor;
- alle administratieve formaliteiten vervullen die opgelegd worden door het departement onderwijs;
- het jaarverslag maken.

Tijdsinvestering:

- 10 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- de scholen zijn tevreden over de inlichtingen die verkregen worden bij telefonische of schriftelijke vragen (zal systematisch bevroegd en geregistreerd worden);
- het jaarverslag is klaar.

Evaluatie:

- systematische bevraging van de ondersteunde scholen.

3.1.2 Kerntaken op klasniveau

Pedagogisch-didactisch handelen van de GON-begeleider

Doelstelling:

- het verhogen van de expertise en de handelingsbekwaamheid van de individuele GON-begeleider;
- teams van GON-begeleiders bekwamen in samenwerking en leren van elkaar.

Acties:

- het inrichten van een vormingscyclus van vier sessies over de verschillende as-

pecten van het GON (regelgeving, administratie, specifieke vaardigheden trainen ...);

- het inrichten (in samenspraak met NAS) van een vormingscyclus van tien sessies over autismespectrumstoornissen in samenwerking met het opleidingscentrum autisme Theo Peeters;
- het opzetten van vijf intervisiegroepen in de vorm van een traject van drie tot vijf contacten, op basis van een intake en de formulering van concrete doelen. De nadruk zal hierbij liggen op het ontwikkelen van vaardigheden om om te gaan met ouders en structuurversterkend te werken in het gewoon onderwijs;
- er wordt een bijeenkomst voor schoolcoördinatoren ingericht.

Doelgroep:

- alle GON-begeleiders en interne coördinatoren.

Tijdsinvestering:

- vorming JFK: 2 dagen;
- vorming GON ASS: 5 dagen;
- intervisiegroepen: 20 dagen;
- coördinatorenendag: 1 dag.

Resultaatsverbintenis:

- een positieve evaluatie van de vorming GON;
- een positieve evaluatie van de vorming ASS;
- vijf trajectverslagen van intervisiegroepen waaruit een progressie in de handlingsbekwaamheid van de GON-begeleiders blijkt.

Evaluatie:

- eindgesprekken met de intervisiegroepen, zelfevaluatie.

3.1.3 Kerntaken op macroniveau

Het ontwikkelen van een gestructureerd zorgbeleid ondersteunen in het gewoon onderwijs

Doelstelling:

- scholen gewoon onderwijs zijn voorbereid op hun nieuwe rol binnen het leerzorgkader op leerzorgniveau's 1 en 2.

Acties:

- de GON-coördinatie ontwikkelt in samenspraak met de begeleiding gewoon onderwijs een visietekst "Een gestructureerd zorgbeleid in scholen" op basis van een aftoetsen van de bestaande visie(s) aan het leerzorgkader;
- de GON-coördinatie inventariseert de bestaande good practice op het gebied van het ontwikkelen van een coherent zorgbeleid. Daarvoor doet de GON-coördinatie beroep op de aanwezige informatie bij de GON-begeleiders die reeds structuurversterkend werken en op de informatie die aanwezig is bij de begeleiding gewoon onderwijs;
- de GON-coördinatie bereidt op basis van acties 1 en 2 acties voor het ontwikkelen van een coherent zorgbeleid in scholen voor, om die uit te voeren in het schooljaar 2008-2009.

Doelgroep:

- de pedagogische begeleidingsdienst;
- scholen met een gestructureerd zorgbeleid.

Tijdsinvestering:

- visietekst "Een gestructureerd zorgbeleid in scholen": 5 dagen;
- inventaris good practice: 5 dagen;
- voorbereiding schooljaar 2008-2009: 10 dagen.

Resultaatverbintenis:

- er is een visietekst “Een gestructureerd zorgbeleid in scholen” die strookt met de conceptnota “Leerzorg”;
- er is een inventaris van good practice op het gebied van het ontwikkelen van een gestructureerd zorgbeleid in het gewoon onderwijs;
- de acties voor het schooljaar 2008-2009 zijn voorbereid.

Evaluatie:

- de visietekst wordt voorgelegd aan de stafvergadering van de PBD;
- de inventaris wordt door de collega’s gewoon onderwijs als volledig beoordeeld.

3.1.4 Diversen*Speciale onderwijsleermiddelen*

Het beheerscomité SOL wordt opgevolgd door deelname aan de vergaderingen. Dit vergt een tijdsinvestering van 6 dagen.

GON ASS

In het kader van de bijkomende lestijden en uren en de extra lessen en uren GON ASS wordt met departement en kabinet overleg gepleegd. Dit vergt een tijdsinvestering van 3 dagen.

Andere

Er wordt een tijdsinvestering van 5 dagen voorzien voor bemiddeling in conflicten met betrekking tot de invulling van GON-trajecten.

4 Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid

4.1 Deelname aan A.S.P-projecten

Zie gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs.

4.2 Vernieuwingsprojecten: procesbegeleiding van zelfevaluatie

Zie gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs.

Systeembegeleiding

1 Basisonderwijs

1.1 Strategische doelen t.o.v. het onderwijsveld: scholen begeleiden als systeem om hun beleidsvoerend vermogen te verhogen

De **systeembegeleiding** (S-team) richt zich op de analyse en procesbegeleiding van scholen d.w.z. op het geheel of op het samenspel van alle elementen: mensen, organisatie, technologie/middelen en omgeving. Het S-team wil het beleidsvoerend vermogen van scholen verhogen zodat zij in staat zijn de eigen onderwijskwaliteit te verbeteren om te kunnen beantwoorden aan nieuwe evoluties.

- Systeembegeleiding richt zich op de procesindicatoren op schoolniveau van het CIPO-model. Volgende dragers van beleidsvoerend vermogen zijn richtinggevend bij de analyse, het begeleidingsproces en de evaluatie van de projecten:
 - sterk leiderschap van de directeur,
 - doelgerichte visie,
 - samenwerking tussen leraren,
 - inspraak van leraren,
 - professionaliteit van personeelsleden,
 - implementatie van vernieuwingen,
 - reflectief vermogen,
 - responsief vermogen;
- Een tweede aandachtspunt vormt de positionering van scholen binnen het onderwijsveld. De ASP projecten Systeembegeleiding "Extra" en monitoring die zich uitdrukkelijk richten op elementen die rechtstreeks of onrechtstreeks impact hebben op het leerlingenaantal, passen hier perfect in.

1.1.1 Gewone systeembegeleiding

Systeembegeleiding heeft als opdracht procesmatige begeleiding op te zetten in scholen met als doel hun organisatie, communicatie en onderwijskundig beleid te verbeteren. Om deze opdracht te realiseren werkt de systeembegeleiding op een projectmatige manier.

Het S-team binnen de gewone systeembegeleiding zal gedurende het schooljaar 2007-2008 36 scholen van het gewoon basisonderwijs begeleiden. Dit zal naar inschatting 807 halve dagen aan interventies vragen. Met de huidige bezetting, in combinatie met systeembegeleiding "Extra", is er ruimte voor nog een viertal nieuwe aanvragen.

De systeembegeleiding zal haar aandacht vooral richten op volgende dragers van beleidsvoerend vermogen:

- het leiderschap van de directeur;
- samenwerking tussen leraren;
- reflectief vermogen;
- responsief vermogen.

Het **leiderschap van de directeur** moet in ruime zin bekeken worden als een integratie van vier taakdomeinen: het beheer van de school, het onderwijskundig leiderschap, het begeleiden van personeelsleden en het ondernemen.

Samenwerking tussen leraren omvat ontwikkeling van de schoolcultuur en opzetten van structuren. Volgende dragers van beleidsvoerend vermogen passen hierin:

- ontwikkelen van een visie;
- inspraak van leraren;
- professionalisering;
- reflectief vermogen;
- responsief vermogen;
- de implementatie van vernieuwingen.

In het kader van **reflectief vermogen** ondersteunt de systeembegeleiding de school in het opzetten van zelfevaluatie en het ontwikkelen van een kwaliteitssystem.

Bij het begeleiden van scholen in functie van een sterkere positionering zal de systeembegeleiding de school aanspreken op haar **responsief vermogen**. De systeembegeleiding zal de school stimuleren en ondersteunen bij:

- het peilen naar en inspelen op de verwachtingen van buitenaf;
- de uitbouw van de samenwerking met ouders en de lokale gemeenschap.

1.1.2 Projectmatig werken

De systeembegeleiding begeleidt scholen via het opzetten van projecten. Dit gebeurt volgens volgende systematiek:

- analyse van het schoolsysteem via intake op basis van het CIPOModel: noden en behoeften van een school in het onderwijskundige, organisatorische en communicatieve vlak detecteren;
- diagnose: definiëren van verbeteringsdoelstellingen via een projectdefinitie;
- ontwikkelen van een begeleidingstraject;
- begeleiden van de implementatie;
- evalueren van het project en rapporteren over het project.

Via begeleiding van deelaspecten naar begeleiding van het geheel

- Initieel hebben veel vragen enkel betrekking op deelaspecten van de schoolorganisatie.
- Het S-team zal bij de herdefiniëring van de vraag deze deelaspecten omzetten in begeleidingsdoelstellingen die kwaliteitsverhoging van de hele schoolorganisatie voor ogen hebben (cfr. projectdefinitie).
- In de praktijk kan dit echter wel betekenen dat het project opgesplitst wordt in opeenvolgende deelprojecten.
- Van bij de aanvang van de begeleiding en/of in de loop van het begeleidingsproces heeft de systeembegeleiding aandacht voor de mogelijke risico's die de schoolorganisatie zouden kunnen bedreigen.

Aanbod van begeleidingsprojecten

Systeembegeleiding werkt vraaggestuurd, d.w.z. dat we steeds een begeleidingstraject ontwikkelen op de maat van de school. Daarnaast kan het team een pakket van begeleidingprojecten aanbieden aan de school.

Van elke project bevindt zich een volledig beschrijving in de bijlage "Concretisering van het begeleidingsplan 2007-2008".

Opvolgen van doorlichtingen

- In opdracht van de AC kan de systeembegeleiding ingeschakeld worden in de opvolging van doorlichtingen.
- Indien dit het geval is, werken de systeembegeleiders samen in het begeleidingsteam om tot een geïntegreerde aanpak van de opvolging te komen.

Nieuwe acties voor het schooljaar 2007-2008

- Om de procesindicatoren van het CIPOModel te beschrijven in het analysever-

slag, zal de systeembegeleiding vanaf dit schooljaar gebruik maken van de dragers van beleidsvoerend vermogen.

- De systeembegeleiding formuleert op het einde van de begeleiding haar conclusies en resultaten opnieuw aan de hand van de dragers van beleidsvoerend vermogen.
- Het S-team zal volgend schooljaar in zijn gewone werking frequenter gebruik maken van onderzoeksmethodes die ontwikkeld werden o.a. binnen Systeembegeleiding "Extra" (bv. exitonderzoeken, tevredenheids- en marktonderzoeken). Hiermee kunnen we de scholen belangrijke informatie verschaffen die hen in staat stellen hun beleid vorm te geven.

1.1.3 Systeembegeleiding "Extra"

De systeembegeleiding "Extra" analyseert scholen en scholengroepen met als doel het blootleggen van knelpunten die een impact hebben op het leerlingenaantal. Op basis van deze knelpunten wordt een implementatieplan opgesteld voor de school en/of de scholengroep.

Doelstelling

Leerlingenretentie en een toename van het aantal leerlingen te bevorderen.

Werking

Volgend schooljaar zullen 3 systeembegeleiders, waarvan 2 systeembegeleiders basisonderwijs, betrokken worden bij het ASP-project monitoring dat loopt in 4 scholengroepen. Dit project omvat volgende fasen:

- verzamelen van informatie in de scholengroepen;
- verwerken van de informatie tot een "foto" van de scholengroep;
- interpretatie van de foto's en terugkoppeling naar de scholengroep;
- ondersteuning van de scholen en de scholengroepen via een leerplatform met vraaggestuurde modules;
- evaluatie.

De systeembegeleiders spelen een rol bij het analyseren en interpreteren van de scholengroepfoto's en bij de ondersteuning van de scholen via het leerplatform en op het terrein.

In één scholengroep loopt het project systeembegeleiding "Extra", vorig schooljaar opgestart, verder. Dit betekent dat 9 scholen verder begeleid worden door minstens één systeembegeleider.

1.2 Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid

1.2.1 Deelname aan A.S.P-projecten

Tijdens het schooljaar 2007-2008 zullen de systeembegeleiders deelnemen aan volgende ASP-projecten:

- "Directeur als onderwijskundig leider en ontwikkeling van een sterk middenkader";
- ASP-monitoring;
- ASP-reflectiegroep.

1.2.2 Vernieuwingsprojecten: procesbegeleiding van zelfevaluatie

Alle systeembegeleiders maken deel uit van de werkgroep zelfevaluatie. De begeleiding van zelfevaluatie in scholen zal 15 interventies per project vragen.

1.3 Realisatie van functionele doelen

1.3.1 Uitbreiding van het team systeembegeleiders

Het team basisonderwijs bestaat uit twee reguliere systeembegeleiders en 3 systeembegeleiders "extra". Bij de start van het schooljaar 2007-2008 wordt het team uitgebreid met 1 systeembegeleider "extra" voor het gewoon basisonderwijs.

1.3.2 Gestructureerde en resultaatgerichte aanpak binnen het team

- De systeembegeleiders **analyseren** alle nieuwe projecten **in functie van de dragers van beleidsvoerend vermogen**. Dit resulteert in een analyseverslag, begeleidingstraject, projectdefinitie, begeleidingsverslag en eindverslag.
- De systeembegeleiding houdt **wekelijks een overlegvergadering met alle teamleden rond vaste items**. Dit betekent ongeveer 60 halve dagen per schooljaar. Elke teamvergadering verloopt volgens een agenda, opgesteld door de coördinator in overleg met de teamleden. De vaste items op de teamvergaderingen zijn: bespreking van vorig verslag, Op iedere teamvergadering bespreken we de projecten systematisch. De resultaten worden afgewogen tegenover de vooropgestelde doelstellingen in het vlak van beleidsvoerend vermogen.
- Het team zal draaiboeken ontwikkelen rond alle items die in het aanbod zijn opgenomen.
- De **resultaten van de begeleiding** worden tevens jaarlijks **opgelijst** per school en per begeleider per drager van beleidsvoerend vermogen.

1.3.3 Overleg met de reguliere begeleiding en externen

Het overleg met de reguliere begeleiders en adviseurs gebeurt systematisch bij intake en tijdens het proces. Bij adviezen 2, waarvoor tevens de ondersteuning van systeembegeleiding wordt gevraagd zal er nauw samengewerkt worden om de expertise van beide optimaal in te zetten bij de begeleiding.

1.3.4 Professionalisering van de systeembegeleiders

- Voor de introductie van nieuwe teamleden zullen we een aanvangsbegeleiding opzetten gesteund op **coaching en mentorschap**. Twee teamleden nemen elk één van deze rollen op. De inhoud van het mentorschap en de coaching is uitgeschreven. Tijdens het schooljaar 2007-2008 wordt één systeembegeleider "extra" binnen dit traject opgenomen.
- De systeembegeleiders zullen hun professionalisering vooral richten op beleidsvoerend vermogen. Daartoe zullen zij de literatuur doornemen en systematisch bespreken op de teamvergadering.
- Mogelijke verdere aandachtspunten voor externe nascholing:
 - kwaliteitszorgsystemen,
 - instrumenten van zelfevaluatie.

2 Secundair onderwijs

2.1 Strategische doelen t.o.v. het onderwijsveld: scholen begeleiden als systeem om hun beleidsvoerend vermogen te verhogen

- De **systeembegeleiding** (S-team) richt zich op de analyse en procesbegeleiding van scholen d.w.z. op het geheel of op het samenspel van alle elementen: mensen, organisatie, technologie/middelen en omgeving. Het S-team wil het beleidsvoerend vermogen van scholen verhogen zodat zij in staat zijn de eigen onderwijskwaliteit te verbeteren om te kunnen beantwoorden aan nieuwe evoluties.
- Systeembegeleiding richt zich op de procesindicatoren op schoolniveau van het CIPO-model. Volgende dragers van beleidsvoerend vermogen zijn richtinggevend bij de analyse, het begeleidingsproces en de evaluatie van de projecten:
 - sterk leiderschap van de directeur,
 - doelgerichte visie,
 - samenwerking tussen leraren,
 - inspraak van leraren,
 - professionaliteit van personeelsleden,
 - implementatie van vernieuwingen,
 - reflectief vermogen,
 - responsief vermogen.
- Een tweede aandachtspunt vormt de **positionering van scholen** binnen het onderwijsveld. De ASP projecten **Systeembegeleiding "Extra" en monitoring** die zich uitdrukkelijk richten op elementen die rechtstreeks of onrechtstreeks impact hebben op het leerlingenaantal, passen hier perfect in.

2.1.1 Gewone systeembegeleiding

- Systeembegeleiding heeft als opdracht procesmatige begeleiding op te zetten in scholen met als doel hun organisatie, communicatie en onderwijskundig beleid te verbeteren. Om deze opdracht te realiseren werkt de systeembegeleiding op een projectmatige manier.
- Het S-team zal gedurende het schooljaar 2007-2008 20 scholen van het SO begeleiden. Per begeleider is er maximale ruimte van 200 halve dagen aan begeleiding in het veld. De begeleiding van de lopende en geplande projecten en de invulling van de taken als regioadviseur sloppen naar schatting 329 halve dagen op, dwz. dat er nog 71 halve dagen overblijven voor de twee systeembegeleiders SO samen.
- De systeembegeleiding zal haar aandacht richten op volgende dragers van beleidsvoerend vermogen:
 - het leiderschap van de directeur,
 - samenwerking tussen leraren,
 - reflectief vermogen,
 - responsief vermogen.
- Het **leiderschap van de directeur** moet in ruime zin bekeken worden als een integratie van vier taakdomeinen: het beheer van de school, het onderwijskundig leiderschap, het begeleiden van personeelsleden en het ondernemen.
- **Samenwerking tussen leraren** omvat ontwikkeling van de schoolcultuur en opzetten van structuren. Volgende dragers van beleidsvoerend vermogen passen hierin:
 - ontwikkelen van een visie,

- inspraak van leraren,
- professionalisering,
- implementatie van vernieuwingen,
- reflectief en responsief vermogen.
- In het kader van **reflectief vermogen** ondersteunt de systeembegeleiding de school in het opzetten van zelfevaluatie en het ontwikkelen van een kwaliteitszorgsysteem.

Projectmatig werken houdt in:

- Analyse van het schoolsysteem via intake op basis van het CIPOModel: noden en behoeften van een school in het onderwijskundige, organisatorische en communicatieve vlak detecteren.
- Diagnose: definiëren van verbeteringsdoelstellingen via een projectdefinitie.
- Ontwikkelen van een begeleidingstraject.
- Begeleiden van het project.
- Evalueren van het project en rapporteren over het project.

Via begeleiding van deelaspecten naar begeleiding van het geheel

- Initieel hebben veel vragen enkel betrekking op deelaspecten van de schoolorganisatie.
- Het S-team zal bij de herdefiniëring van de vraag deze deelaspecten omzetten in begeleidingsdoelstellingen die kwaliteitsverhoging van de hele schoolorganisatie voor ogen hebben (cfr. projectdefinitie).
- In de praktijk kan dit echter wel betekenen dat het project opgesplitst wordt in opeenvolgende deelprojecten.
- Van bij de aanvang van de begeleiding en/of in de loop van het begeleidingsproces heeft de systeembegeleiding aandacht voor de mogelijke risico's die de schoolorganisatie zouden kunnen bedreigen.

Nieuwe acties voor het schooljaar 2007-2008:

- Om de procesindicatoren van het CIPOModel te beschrijven in het analyseverslag, zal de systeembegeleiding vanaf dit schooljaar gebruik maken van de dragers van beleidsvoerend vermogen.
- De systeembegeleiding formuleert op het einde van de begeleiding haar conclusies en resultaten opnieuw aan de hand van de dragers van beleidsvoerend vermogen.
- Het S-team zal volgend schooljaar in zijn gewone werking frequenter gebruik maken van onderzoeksmethodes die ontwikkeld werden binnen Systeembegeleiding Extra (bv. exitonderzoeken, tevredenheids- en marktonderzoeken). Hiermee kunnen we de scholen belangrijke informatie verschaffen die hen in staat stelt hun beleid vorm te geven.

2.1.2 Systeembegeleiding "Extra" en ASP project monitoring

- De systeembegeleiding "Extra" analyseert scholen en scholengroepen met als doel het blootleggen van knelpunten die een impact hebben op het leerlingenaantal. Op basis van deze knelpunten wordt een implementatieplan opgesteld voor de school en/of de scholengroep.

Doelstelling

- Leerlingenretentie en een toename van het aantal leerlingen te bevorderen.

Werking

- Volgend schooljaar zullen 3 systeembegeleiders betrokken worden bij het ASP-project monitoring dat loopt in 4 scholengroepen. Dit project omvat volgende fasen:
 - verzamelen van informatie in de scholengroepen,

- verwerken van de informatie tot een “foto” van de scholengroep,
- interpretatie van de foto's en terugkoppeling naar de scholengroep,
- ondersteuning van de scholen en de scholengroepen via een leerplatform met vraaggestuurde modules,
- evaluatie.
- De systeembegeleiders spelen een rol bij het analyseren en interpreteren van de scholengroepfoto's en bij de ondersteuning van de scholen via het leerplatform en op het terrein.

2.1.3 Aanbod en doelstellingen van de begeleidingsprojecten voor de scholen

- Systeembegeleiding werkt vraaggestuurd, d.w.z. dat we steeds een begeleidingstraject ontwikkelen op de maat van de school. Daarnaast kan het team een pakket van begeleidingprojecten aanbieden aan de school.

Van elke project bevindt zich een volledig beschrijving in de bijlage Concretisering van het begeleidingsplan 2007-2008”

Opvolgen van doorlichtingen

- De systeembegeleiders SO fungeren ook als regioadviseur; in deze functie kunnen zij belast worden met de opvolging van doorlichtingen.
- In opdracht van de AC kan de systeembegeleiding ingeschakeld worden in de opvolging van doorlichtingen voor zover procesindicatoren op het niveau van de school ter sprake komen.
- Indien dit het geval werken de systeembegeleiders samen in het begeleidingsteam om tot een geïntegreerde aanpak van de opvolging te komen.

2.2 Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid

Deelname aan A.S.P-projecten

- Tijdens het schooljaar 2007-2008 zullen de systeembegeleiders deelnemen aan volgende ASP-projecten:
 - de directeur als onderwijskundig leider en ontwikkeling van een sterk middenkader,
 - project monitoring,
 - de ASP reflectiegroep.

Vernieuwingsprojecten: procesbegeleiding van zelfevaluatie:

- alle systeembegeleiders maken deel uit van de werkgroep zelfevaluatie,
- de begeleiding van zelfevaluatie in scholen zal 15 interventies per project vragen.

2.3 Realisatie van functionele doelen

Uitbreiding van het team systeembegeleiders

- Het team secundair onderwijs bestaat uit twee systeembegeleiders. In het schooljaar 2007-2008 wordt het team uitgebreid met 1 systeembegeleider extra.

Gestructureerde en resultaatgerichte aanpak binnen het team

- De systeembegeleiders analyseren alle nieuwe projecten in functie van de dragers van beleidsvoerend vermogen. Dit resulteert in een analyseverslag, begeleidingstraject, projectdefinitie, begeleidingsverslag en eindverslag.
- De systeembegeleiding houdt **wekelijks een overlegvergadering met alle teamleden rond vaste items**. Dit betekent ongeveer 60 halve dagen per schooljaar. Elke teamvergadering verloopt volgens een agenda, opgesteld door de coördinator in overleg met de teamleden. Op iedere teamvergadering bespreken we de projecten systematisch. De resultaten worden afgewogen tegenover de vooropgestelde doelstellingen in het vlak van beleidsvoerend ver-

mogen.

- De resultaten worden tevens **jaarlijks opgelijst per school en per begeleider** per drager van beleidsvoerend vermogen.
- Het team zal draaiboeken ontwikkelen rond alle items die in het aanbod zijn opgenomen.

Overleg met de reguliere begeleiding en externen

- Het overleg met de reguliere begeleiders en adviseurs gebeurt regelmatig bij intake en tijdens het proces. De systeembegeleiders SO overleggen binnen hun opdracht als regioadviseur systematisch met de collega's vakadviseurs.

Professionalisering van de systeembegeleiders

- Voor de introductie van nieuwe teamleden zullen we een aanvangsbegeleiding opzetten gesteund op coaching en mentorschap. De inhoud van het mentorschap en de coaching is uitgeschreven Tijdens het schooljaar 2007-2008 zal één systeembegeleiders extra binnen dit traject opgenomen worden.
- Tijdens het schooljaar 2007-2008 zullen de systeembegeleiders hun professionalisering vooral richten op beleidsvoerend vermogen. Daartoe zullen zij de literatuur doornemen en systematisch bespreken op de teamvergadering.
- Mogelijke verdere aandachtspunten voor nascholing:
 - kwaliteitszorgsystemen,
 - instrumenten van zelfevaluatie.

3 Buitengewoon onderwijs

3.1 Strategische doelen t.o.v. het onderwijsveld: scholen begeleiden als systeem om hun beleidsvoerend vermogen te verhogen

- De **systeembegeleiding** (S-team) richt zich op de analyse en procesbegeleiding van scholen d.w.z. op het geheel of op het samenspel van alle elementen: mensen, organisatie, technologie/middelen en omgeving. Het S-team wil het beleidsvoerend vermogen van scholen verhogen zodat zij in staat zijn de eigen onderwijskwaliteit te verbeteren om te kunnen beantwoorden aan nieuwe evoluties.
- Systeembegeleiding richt zich op de procesindicatoren op schoolniveau van het CIPO-model. Volgende dragers van **beleidsvoerend vermogen** zijn richtinggevend bij de analyse, het begeleidingsproces en de evaluatie van de projecten:
 - sterk leiderschap van de directeur
 - doelgerichte visie
 - samenwerking tussen leraren
 - inspraak van leraren
 - professionaliteit van personeelsleden
 - implementatie van vernieuwingen
 - reflectief vermogen
 - responsief vermogen

Opvolgen van doorlichtingen

- In opdracht van de AC kan de systeembegeleiding ingeschakeld worden in de opvolging van doorlichtingen voor zover procesindicatoren op het niveau van de school ter sprake komen.
- Indien dit het geval is, werken de systeembegeleiders samen in het begeleidingsteam om tot een geïntegreerde aanpak van de opvolging te komen.

3.1.1 Concrete invulling en accenten

- Systeembegeleiding heeft als opdracht procesmatige begeleiding op te zetten in scholen met als doel hun organisatie, communicatie en onderwijskundig beleid te verbeteren. Om deze opdracht te realiseren werkt de systeembegeleiding op een projectmatige manier.
- Het S-team zal gedurende het schooljaar 2007-2008 minstens 1 school van het buitengewoon basisonderwijs begeleiden. Eén begeleider zal 25 halve dagen besteden aan de begeleiding.
- De systeembegeleiding SO plant geen specifiek aantal projecten in het buitengewoon onderwijs, maar op vraag kunnen uiteraard dergelijke projecten worden opgenomen. Overigens staat het aanbod van de systeembegeleiders ook ter beschikking van de BUSO-scholen.
- De systeembegeleiding zal haar aandacht vooral richten op volgende dragers van beleidsvoerend vermogen:
 - het leiderschap van de directeur
 - samenwerking tussen leraren
 - reflectief vermogen
- Het leiderschap van de directeur moet in ruime zin bekeken worden als een integratie van vier taakdomeinen: het beheer van de school, het onderwijskundig leiderschap, het begeleiden van personeelsleden en het ondernemen.
- Samenwerking tussen leraren omvat ontwikkeling van de schoolcultuur en opzetten van structuren. Volgende dragers van beleidsvoerend vermogen passen hierin: ontwikkelen van een visie, inspraak van leraren, professionalisering, reflectief en responsief vermogen en de implementatie van vernieuwingen.
- In het kader van reflectief vermogen ondersteunt de systeembegeleiding de school in het opzetten van zelfevaluatie en het ontwikkelen van een kwaliteitszorgsysteem.

3.1.2 Aanpak

Projectmatig werken

De systeembegeleiding begeleidt scholen via het opzetten van projecten. Dit gebeurt volgens volgende systematiek:

- analyse van het schoolsysteem via intake op basis van het CIPOModel: noden en behoeften van een school in het onderwijskundige, organisatorische en communicatieve vlak detecteren.
- diagnose: definiëren van verbeteringsdoelstellingen via een projectdefinitie
- ontwikkelen van een begeleidingstraject
- begeleiden van de implementatie
- evalueren van het project en rapporteren over het project

Via begeleiding van deelaspecten naar begeleiding van het geheel

- Initieel hebben veel vragen enkel betrekking op deelaspecten van de schoolorganisatie.
- Het S-team zal bij de herdefiniëring van de vraag deze deelaspecten omzetten in begeleidingsdoelstellingen die kwaliteitsverhoging van de hele schoolorganisatie voor ogen hebben (cfr. projectdefinitie).
- In de praktijk kan dit echter wel betekenen dat het project opgesplitst wordt in opeenvolgende deelprojecten.
- Van bij de aanvang van de begeleiding en/of in de loop van het begeleidingsproces heeft de systeembegeleiding aandacht voor de mogelijke risico's die de schoolorganisatie zouden kunnen bedreigen.
- Systeembegeleiding werkt vraaggestuurd, d.w.z. dat we steeds een begeleidingstraject ontwikkelen op de maat van de school. Daarnaast heeft het team een aanbod van begeleidingprojecten voor de scholen. Hiervoor verwijzen we

naar de bijlagen bij het begeleidingsplan “Concretisering van het begeleidingsplan 2007-2008”, meer bepaald naar de hoofdstukken systeembegeleiding basisonderwijs en systeembegeleiding secundair onderwijs.

Nieuwe acties voor het schooljaar 2007-2008

- Om de procesindicatoren van het CIPO-model te beschrijven in het analyseverslag, zal de systeembegeleiding vanaf dit schooljaar gebruik maken van de dragers van beleidsvoerend vermogen.
- De systeembegeleiding formuleert op het einde van de begeleiding haar conclusies en resultaten opnieuw aan de hand van de dragers van beleidsvoerend vermogen.
- Het S-team zal volgend schooljaar in zijn gewone werking frequenter gebruik maken van onderzoeksmethodes die ontwikkeld werden binnen Systeembegeleiding “Extra” (bv. exitonderzoeken, tevredenheids- en marktonderzoeken). Hiermee kunnen we de scholen belangrijke informatie verschaffen die hen in staat stellen hun beleid vorm te geven.

3.2 Strategische doelstellingen t.a.v. het onderwijsbeleid

3.2.1 Deelname aan A.S.P-projecten

Zie gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs.

3.2.2 Vernieuwingsprojecten: procesbegeleiding van zelfevaluatie

Zie gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs.

3.3 Realisatie van functionele doelen

Zie gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs.

Methodeonderwijs

Visie op opvoeding en onderwijs in methodescholen

“Methodescholen” onderscheiden zich van “traditionele” scholen door de wijze waarop ze waarden uit het Pedagogisch Project van het Gemeenschapsonderwijs en hun eigen uitgangspunten in praktijk brengen. Ze accentueren sterker bepaalde onderwijskundige en didactische principes en integreren die uitgangspunten in het klas- en lesgebeuren en in de werkvormen en technieken die ze toepassen.

Methodescholen vertrekken vanuit de leefwereld en de belangstelling van kinderen langs waar interesses onderkend en problemen aangebracht worden, en niet via de traditionele leergebieden. Samen met de kinderen worden onderwerpen gekozen en plannings gemaakt. Leerinhouden worden zoveel mogelijk binnen het projectmatig werken geplaatst. Methodescholen streven een evenwicht na tussen projectmatig en cursorisch onderwijs.

Leren en onderwijzen worden ook bekeken binnen een visie op lange termijn. Daarom worden de gebruikte werkvormen onderbouwd door leerdoelen die gericht zijn op het “veld van de algemene ontwikkeling”. Dit houdt in dat leren een “competenter participeren aan de werkelijkheid” op het oog heeft.

Kinderen baseren hun nieuwe kennis en vaardigheden op wat ze al weten en kunnen, en dit in interactie met de omgeving. Methodescholen hanteren een dynamisch mensbeeld, zij zien kinderen als uniek en verschillend. Zij zetten zich sterk in om zicht te krijgen op de ontwikkeling van elk kind binnen het eigen referentiekader. Heterogeniteit wordt doelbewust als een meerwaarde begrepen: leeftijdsverschillen, verschillen in interesses, aanleg en ontwikkeling, verschillen inzake competenties. Op deze manier kan elk kind zich zoveel mogelijk ontwikkelen overeenkomstig het eigen ontwikkelingsniveau.

Methodescholen hechten een groot belang aan groepsdynamiek op alle niveaus. Ze gaan uit van een sterke sociale visie. Samenwerking tussen kinderen enerzijds en tussen kinderen en volwassenen anderzijds is de regel en vervangt concurrentiebevorderende werkvormen. Ook de leraar en de kinderen vormen één groep.

Coöperatief leren gaat voor individueel presteren. Vandaar het benadrukken van waarden die gericht zijn op solidariteit en wederzijds respect. Creativiteit, samenhangigheid, verdraagzaamheid en respect krijgen door deze manier van samenleven en samenwerken veel aandacht.

Gedragsproblemen worden aangepakt via gesprek, overleg en verwijzing naar de consequenties van de afgesproken regels.

In de ontwikkeling van kinderen wordt uitgegaan van de mens als individu en als gemeenschapswezen. Daarbij is een harmonische wisselwerking onontbeerlijk. De leraar besteedt, bij de organisatie van de activiteiten, bewust aandacht aan de groepsdynamische aspecten en voorziet ook ruimte voor de individuele inbreng. Methodescholen willen bij kinderen een positief zelfbeeld ontwikkelen en hun motivatie bevorderen. Dit bereikt men door aandacht te besteden aan leren door ervaren, aan ontdekken en experimenteren, aan zelf beleven en zelf sturen, aan het zelf bepalen van keuzes en het aanvaarden van de consequenties ervan. Geleidelijk moet, onder leiding van de leraar, regulatie evolueren tot zelfregulatie. De leraar blijft aanwezig in het hele leerproces, maar vervult er veeleer een coachende functie.

Via leerlingenparticipatie wordt aandacht besteed aan het hele schoolgebeuren. Deze betrokkenheid heeft niet alleen tot gevolg dat het verantwoordelijkheidsbesef van kinderen toeneemt, maar ook dat er ruimte is voor creativiteit, autonomie en team-

work. De kinderen ontwikkelen een dialogocultuur, ontwikkelen positief zelfbeeld en worden opgevoed tot burgerzin. Respect, verdraagzaamheid, solidariteit en kritische zin zijn waarden die ook hier een voorname plaats innemen.

Ouders worden als vaste partners betrokken in de uitbouw van de school. Hun inbreng wordt georganiseerd in overleg. Daarom hebben methodescholen ook heel specifieke verwachtingen van de ouders wat hun deelname aan het schoolgebeuren betreft.

Leraren werken samen als een team. Zij hebben vele overlegmomenten en teamvergaderingen om een gezamenlijke visie te bewaken, afspraken te maken in verband met projectwerking, kinderen met specifieke problemen goed te begeleiden, kinderen te oriënteren, samen nieuwe ideeën in verband met didactiek te bespreken en eventueel uit te testen. Er wordt van hen ook verwacht dat ze ten aanzien van zichzelf en hun werking een kritische distantie kunnen bewaren.

Het onderwijs in methodescholen wil kritisch, reflectief en creatief zijn.

Een goed kindvolgsysteem, sterk uitgewerkte evaluatie- en zelfevaluatiesystemen zijn daarbij onontbeerlijk. Deze evaluaties zijn aanleiding tot overleg met alle betrokkenen.

Zelfstandig werk, bijdragen aan projecten en leiding van groepsvergaderingen worden geëvalueerd. Daarbij wordt evenveel belang gehecht aan de sociale ontwikkeling als aan de groei in kennis, vaardigheden en attitudes.

De inrichting van lokalen, gangen en open ruimtes gebeurt volgens de pedagogische uitgangspunten en het interactieve onderwijs dat aan de basis ligt.

1 Begeleiding op niveau van de klas

1.1.1 Leerplanimplementatie

Het leerplan vormt de schakel tussen de einddoelstellingen en de doelstellingen van de school uitgeschreven in het schoolwerkplan. Het is een leidraad en een werktuig om vorm te geven aan het onderwijs: ontwikkelen van onderwijsleersituaties, kiezen en ontwikkelen van media, ontwikkelen van een eigen schoolidentiteit en het is tevens een hefboom om het beleidsvoerend vermogen van een school te vergroten.

De pedagogische begeleidingsdienst methodeonderwijs wil hierbij de scholen ondersteunen en doet een aanbod met klemtonen op de leergebieden Nederlands, wereldoriëntatie en wiskunde.

Zij laat zich leiden door de belangrijke uitgangspunten, geïnitieerd door de eindtermen en ontwikkelingsdoelen en geconcretiseerd in het leerplan, en door de specificiteit van het methode- onderwijs.

De begeleiding kan ook niet los worden gezien van de belangrijke klemtonen die het onderwijsbeleid vooropstelt namelijk: een sterk talenonderwijs en de geleidelijke invoering van het leezorgkader.

Dit geïntegreerd begeleidingsplan basis- en secundair onderwijs laat scholen toe te werken aan flexibele overgangen tussen kleuter- en lager onderwijs en tussen lager- en secundair onderwijs.

1.1.2 Leergebiedinhoudelijk en –didactisch

Leergebied Nederlands

Taalvaardig zijn in het Nederlands is een vereiste om in ons onderwijs te slagen omwille van de communicatieve, cognitieve en affectieve functie van taal.

Taalproblemen en – achterstanden van anderstalige en taalzwakke kinderen staan op dit ogenblik het meest in de focus. Hoe groter de kloof tussen thuistaal en schooltaal, des te meer lopen kinderen het risico om op school een taalachterstand en dus een leerachterstand op te lopen.

Uit de resultaten van het laatste OESO - onderzoek blijkt dat de taalachterstand van anderstalige kinderen al duidelijk vast te stellen is in het kleuteronderwijs en dat kinderen vandaar reeds starten met een significante achterstand die groter is dan in welk ander Europees land ook. Ons onderwijs blijkt er ook niet in te slagen gedurende de ganse schoolloopbaan die achterstand weg te werken.

De pedagogische begeleidingsdienst basisonderwijs wil zich richten op het verhogen van de professionalisering van leraren met het oog op een grotere taalvaardigheid van leerlingen zodat hun achterstanden verkleinen en hun kansen op ontplooiing en ontwikkeling vergroten.

Taalvaardigheidsonderwijs in kringen en praatrondes

Kringen en de praatrondes vormen de basis van de werking in een Leefschool- of Freinetklas. Het zijn goed gestructureerde ontmoetingsgesprekken die als doel hebben te weten te komen wat er leeft in de hoofden en de harten van de kinderen. Kinderen krijgen er de kans om in een veilige sfeer de hele klasgroep deelgenoot te maken van ervaringen, dromen, plannen en vragen. Het is een ultieme manier om van elkaar te leren door met elkaar in interactie te gaan.

Leerkrachtvaardigheden als mediatie, taalondersteuning, betekenisonderhandeling ... zijn hierbij doorslaggevend. Inhouden uit praatrondes en kringen kunnen op een zinvolle manier een functionele activiteit worden tijdens het hoekenwerk. Luistergedrag, communicatievaardigheden en zelfaanvaardingsprocessen worden er op gang gebracht. Praatrondes en kringgesprekken bieden bij uitstek de gelegenheid om taalvaardigheidsonderwijs vorm te geven.

In de meeste secundaire scholen gebeurt de actuaronde of in de les Nederlands of in het seminarie (2e graad). Een gebeurtenis uit de actualiteit komt via verschillende bronnen aan bod. Het nieuwsfeit moeten aan criteria voldoen; de inhoud moet o.a. leiden tot een kritische benadering.

Doelstellingen:

- de visie op taalvaardigheidsonderwijs bij leraren bevorderen;
- leraren competenten maken in het stimuleren van de mondelinge taalvaardigheid bij de kinderen in de zin van assertief participeren en in het streven naar een rijker zelfbewustzijn, een grotere weerbaarheid en zelfredzaamheid;
- bevorderen van inhoudelijke, interactieve en functionele kringgesprekken;
- uit de kringgesprekken extra activiteiten halen die passen binnen het hoekenwerk of onderzoek;
- het pedagogisch leiderschap van de directeur als component van beleidsvoerende vermogen versterken m.b.t. 'kringen en praatrondes'.

Acties:

- actie 1: een regionale studiedag voor directeurs van methodescholen waarop de techniek 'kringen en praatrondes' (zowel voor kleuter-, voor lager als voor secundair onderwijs) opgefrist/aangeleerd wordt. Op deze studiedag krijgen de directeurs een draaiboek om op hun school een teamvergadering rond kringen

en praatrondes te organiseren. Ze leren ook een kijkwijzer voor kringen en praatrondes gebruiken. Voor de secundaire methodescholen wordt er aandacht besteed aan een leerlijn in de actuaronde. De begeleiders methodeonderwijs Tineke Turck, Stefaan D'Hondt en Greta Mahy begeleiden deze studiedag;

- actie 2: de directeur leidt een teamvergadering rond 'Kringen en praatrondes' op de eigen school;
- actie 3: de directeur observeert m.b.v. de kijkwijzer het verloop van de kring/praatronde in één klasgroep. De begeleider van het desbetreffende niveau coacht de directeur bij het klasbezoek en het feedbackgesprek met de betrokken leerkracht;
- actie 4: de directeur doet klasbezoeken in de overige klassen;
- actie 5: samen met de begeleider van het desbetreffende niveau bespreekt de directeur de bevindingen van de klasbezoeken en stelt m.b.t. de individuele begeleiding van sommige leraren een verbeteringstraject op;
- actie 6 individuele begeleiding van leraren die hieraan nood hebben door de directeur, gecoacht door de methodebegeleider.

Doelgroep:

- directeurs van methodescholen;
- teams;
- individuele leraren.

Tijdsinvestering:

- 5 regionale (West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Vlaams-Brabant en Brussel, Limburg) studiedagen voor directeurs van methodescholen met de drie methodebegeleiders;
- 10 voormiddagen coaching van individuele directeurs bij klasbezoek en feedbackgesprek, verdeeld over de begeleider kleuteronderwijs en de begeleider lager onderwijs (naargelang de gescreende klasgroep).
5 halve dagen coaching van individuele directeurs bij klasbezoek en feedback (SO);
- 10 overlegmomenten met de individuele directeur om bevindingen van klasbezoeken te bespreken en verbeteringstrajecten op te stellen met de begeleider kleuter- en lager onderwijs.
5 overlegmomenten met individuele directeurs om bevindingen van klasbezoeken te bespreken en verbeteringstrajecten op te stellen (SO);
- individuele begeleiding van de directeur bij de opvolging van leraren kleuter- of lager onderwijs door de begeleider kleuteronderwijs of de begeleider lager onderwijs (geschat op 10 halve dagen) .
Individuele begeleiding van de directeur bij het opvolgen van leraren SO door de methodebegeleider (geschat op 5 overlegmomenten).

Totaal: 20 dagen voor begeleiders BaO en 10 dagen voor de begeleider SO.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- de directeurs oefenen hun pedagogisch leiderschap uit m.b.t. kringen en praatrondes;
- individuele leraren gebruiken kringen en praatrondes bewuster en gericht voor de concretisering van taalvaardigheidsonderwijs.

Taalvaardigheidsgericht werken met vrije teksten

Het werken met vrije teksten biedt tal van mogelijkheden om actief te werken aan taalvaardigheid in een taalkrachtige leeromgeving. Samen met de leraren willen we die mogelijkheden verkennen m.b.t. schrijfvaardigheid, (ontluikende, beginnende, gevorderde en geoefende) geletterdheid en taalbeschouwing.

Vanuit eigen belevingen, voorvallen, dromen, fantasieën, gevoelens, meningen, ... schrijven (of tekenen en vertellen) kinderen eigen teksten in een veilig en uitnodigend klasklimaat. De pedagogie van Freinet veronderstelt een radicale doorbreking van het individuele, uiteindelijk op concurrentie gebaseerde schrijven van opstellen, gedichten, verhalen, verslagen, enz. Het gaat er niet meer om wie de beste tekst heeft geproduceerd (en dan liefst nog zonder taalfouten) en hoe deze tot norm kan worden verheven. Het gaat om een democratisch-horizontale samenwerking tussen kinderen en leerkracht die dient tot het doorgronden van hun eigen realiteit.

Het schrijven van vrije teksten is bij uitstek een betekenisvolle taak, vrije teksten zijn een middel om met elkaar en de buitenwereld te communiceren. Daarbij is niet alleen de schrijfactiviteit zelf belangrijk. Veel belangrijker is de tekstenkring. Dat is het interactief moment waarbij met de hele groep over de inhoud en de vorm van de teksten gereflecteerd wordt en waar leerkrachtvaardigheden als mediatie, betekenisonderhandeling en taalondersteuning een groter belang krijgen.

Doelstellingen:

- de visie op taalvaardigheidsonderwijs bij leraren bevorderen;
- leraren competenten maken in het taalvaardigheidsgericht werken met vrije teksten;
- directeurs ondersteunen in het ontwikkelen en vastleggen van een leerlijn m.b.t. het werken met vrije teksten met hun team;
- het pedagogisch leiderschap van de directeur als component van beleidsvoerende vermogen versterken m.b.t. 'werken met vrije teksten'.

Acties (traject):

- actie 1: een schooloverstijgende studiedag voor het hele team BaO waarin de vrije tekstenwerking per school onder de loep genomen wordt. De leraren Nederlands, eerste en tweede graad SO, sluiten aan bij de basisscholen uit hun regio. Met het hele team wordt de verticale opbouw van de werking onderzocht. Vanuit de pedagogische begeleiding worden nieuwe mogelijkheden aangereikt om taalbeschouwing vanuit vrije teksten te laten sporen met de noden van effectief taalvaardigheidsonderwijs. Deze vergadering wordt begeleid door de drie methodebegeleiders;
- actie 2: een (ev. schooloverstijgende) deelteamvergadering met de directeur en de leraren die werkzaam zijn in de groepen van oudste kleuters en de eerste graad m.b.t. de leerlijnen, activerende werkvormen en klasactiviteiten rond ontluikende en beginnende geletterdheid. Deze deelteamvergadering wordt begeleid door de begeleiders kleuter- en lager onderwijs;
- actie 3: een (ev. schooloverstijgende) deelteamvergadering met de directeur en de leraren die werkzaam zijn in de tweede en derde graad m.b.t. de leerlijnen, activerende werkvormen en klasactiviteiten rond geoefende en gevorderde geletterdheid. Deze deelteamvergadering wordt begeleid door de begeleider lager onderwijs;
- actie 4: een schooloverstijgende vergadering met de directeurs en de leraren die werkzaam zijn in derde graad BaO en de leraren Nederlands eerste graad SO uit de regio m.b.t. de leerlijnen, activerende werkvormen en klasactiviteiten rond geoefende en gevorderde geletterdheid. Deze vergadering wordt begeleid door de begeleiders lager en secundair onderwijs;
- actie 5: een werkvergadering met de directeur en de leraren Nederlands 1e en 2e graad SO m.b.t. de leerlijnen, activerende werkvormen en klasactiviteiten rond geoefende en gevorderde geletterdheid. Deze vergadering wordt begeleid door de begeleider secundair onderwijs;
- actie 6: een werkvergadering met het hele team BaO en de leraren Nederlands eerste en tweede graad uit de regio waarbij leerlijnen m.b.t. vrije tekstenwerking vastgelegd worden. Ook de directeurs worden uitgenodigd op deze vergade-

ring;

- actie 7: een (ev. schooloverstijgende) intervisiesessie rond problemen met de vrije tekstenwerking voor het hele team, geleid door de directeur, gecoacht door de begeleider kleuteronderwijs of de begeleider lager onderwijs.
Voor de leraren Nederlands van de eerste en tweede graad SO wordt een schooloverstijgende vakgroep georganiseerd door de begeleider secundair onderwijs.

Tijdsinvestering:

- 8 halve studiedagen (ev. schooloverstijgend) met de drie methodebegeleiders;
- 8 naschoolse teamvergaderingen met de begeleiders kleuter- en lager onderwijs;
- 8 naschoolse teamvergaderingen met de begeleider lager onderwijs;
- 4 naschoolse teamvergaderingen met de begeleiders lager en secundair onderwijs;
- 3 naschoolse teamvergaderingen met de begeleider secundair onderwijs;
- 8 werkvergaderingen met de drie methodebegeleiders;
- 8 naschoolse teamvergaderingen voor BaO en 2 halve dagen voor SO.

Totaal: 20 dagen voor BaO en 13 dagen voor SO.

Doelgroep:

- directeurs van methodescholen;
- volledige schoolteam en leraren Nederlands eerste en tweede graad SO uit regio;
- deelteam (KO-1ste graad);
- deelteam (2de en 3de graad);
- deelteam 3e graad en leraren Nederlands 1e graad;
- leraren Nederlands eerste en tweede graad SO.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- de directeurs oefenen hun pedagogisch leiderschap uit m.b.t. de vrije tekstenwerking;
- de scholen beschikken over een schooleigen ontwikkelingsgerichte leerlijn m.b.t. de vrij tekstenwerking;
- individuele leraren gebruiken de vrije tekstenwerking bewuster en gericht voor de concretisering van TVO.

Secundair onderwijs

Werken met schrijfkaders

Beroepsleerlingen hebben vaak heel wat moeite met het zelfstandig schrijven van gestructureerde teksten omdat zij (veel) te weinig expliciete kennis over tekststructuren hebben. Een gevolg is dat deze jongeren de leerstof slechts oppervlakkig verwerken. Door hun gebrekkige taalkennis heeft de leraar dan ook weinig zicht heeft op hun kennis. Een schrijfkader is een gerichte en voorgestructureerde schrijfpdracht die kan gebruikt worden bij de verwerking van leerstof. Schrijfkaders bieden leerlingen ondersteuning en structuur. Via schrijfkaders leren leerlingen hoe zij de leerstof en hun gedachten over de leerstof kunnen verwoorden. Zij schrijven dan zelf verschillende soorten teksten waarbij ze gebruik maken van vakbegrippen aangebracht in de zaakvakken.

Doelstellingen:

- leraren competentier maken in het aanbrengen van nieuwe begrippen bij taalzwakke leerlingen door gebruik te maken van schrijfkaders, aangepast aan de leerstof;
- het pedagogisch leiderschap van de directeur als component van beleidsvoe-

rend vermogen versterken m.b.t. 'werken met schrijfkaders'.

Acties

- actie 1: een schooloverstijgende vergadering met directeurs en leraren die werkzaam zijn in de B-stroom en in de tweede graad BSO om kennis te maken met een aantal schrijfkaders en deze te leren aanpassen aan de leerstof;
- actie 2: De directeur ondersteunt één leraar zaakvakken bij het gebruik van aangepaste schrijfkaders in de klas. De methodebegeleider coacht de directeur bij het klasbezoek en het feedbackgesprek met de betrokken leerkracht;
- actie 3: De directeur doet klasbezoeken in de overige klassen (op vraag biedt de methodebegeleider ondersteuning);
- actie 4: Samen met de begeleider bespreekt de directeur de bevindingen van de klasbezoeken en stelt m.b.t. de individuele begeleiding van sommige leraren een verbeteringstraject op;
- Actie 5 Individuele begeleiding van leraren op vraag door de methodebegeleider samen met de directeur.

Tijdinvestering:

- 7 halve dagen.

Doelgroep:

- directeurs;
- leraren die lesgeven in B-stroom en in de tweede graad BSO.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- de directeurs oefenen hun pedagogisch leiderschap uit m.b.t. schrijfkaders;
- de leraren van de zaakvakken gebruiken schrijfkaders om de leerlingen de leerstof te laten verwerken.

Basisonderwijs

Leergebied Wiskunde

Werken met realistische contexten in het kader van levend rekenen

Bij levend rekenen gaat het om het oplossen en verkennen van problemen die afkomstig zijn uit de werkelijkheid, de wereld van de kinderen, het alledaagse gebeuren in en om de klas. Het oplossen van problemen vraagt om vaardigheden, kennis en houdingen, maar ontwikkelt deze tegelijkertijd. Wat kinderen zich tijdens het rekenwerk eigen maken, wordt weer toegepast bij oplossingen van soortgelijke problemen in de realiteit.

In de praktijk van onze methodescholen merken we dat 'levend rekenen' maar moeizaam een plaats krijgt binnen het rekenonderwijs. Door de complexiteit en de omvang van het rekenprogramma zoekt men dikwijls zijn heil in een zgn. realistische rekenmethode. Samen met de leraren willen we op zoek gaan om een haalbare elementen van 'levend rekenen' uit die rekenmethodes te halen en ze via activerende werkvormen vorm te geven.

Doelstellingen:

- derde kleuterklas en eerste graad lager onderwijs: vanuit een sterkere verticale samenhang (actieve, coöperatieve, zelfsturende) werkvormen implementeren in het aanvankelijk rekenonderwijs;
- tweede en derde graad lager onderwijs: uitwerken van realistische contexten per graad in het levend rekenen.

Acties:

- implementeren van een actievere, coöperatieve en zelfsturende aanpak van aanvankelijk rekenen bij de oudste kleuters en in de eerste graad lager onderwijs;

- uitwisselingsnamiddagen en deelteamvergaderingen;
- individuele begeleiding.

Doelgroep:

- 3 schooloverstijgende deelteams (leraren oudste kleuters en leraren eerste graad lager onderwijs) met een drietal scholen uit dezelfde regio;
- 3 schooloverstijgende deelteams per graad lager onderwijs.

Tijdsinvestering:

- 9 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie

- voor derde kleuterklas en eerste graad lager onderwijs: aangemaakte materialen voor de rekenhoek (prenumerieke vaardigheden en aanvankelijk rekenen), actievere aanpak van het aanvankelijk rekenonderwijs a.d.h.v. rekenverhalen met een sterkere aandacht voor het concreet, schematisch, abstract -model en nadruk op handelen en verwoorden van de rekenhandelingen;
- voor tweede en derde graad lager onderwijs: ontwikkelen van een exemplarisch model voor een realistische jaarklasoverstijgende context met aangepaste actieve, coöperatieve en zelfsturende werkvormen.

Basisonderwijs

Leergebied wereldoriëntatie

De voorbije jaren werd er binnen leerplanimplementatie voornamelijk aandacht besteed aan het geïntegreerd werken binnen leergebieden en domeinen: de horizontale samenhang stond voorop.

Uit de praktijk blijkt dat scholen vragende partij zijn voor een meer domeinspecifieke invulling met bijzondere aandacht voor de verticale samenhang: een doorgaande lijn van kleuteronderwijs tot lager onderwijs.

Onder deze invulling wordt verstaan:

- de specifieke didactiek m.b.t. het domein;
- de consecutieve opbouw doorheen de ganse basisschool.

Domein “tijd”

Binnen het domein “tijd” worden de basiscompetenties toegespitst op het omgaan met de tijdsdimensies dagelijkse tijd en historische tijd.

Doelstellingen:

- het schoolteam (ev. schooloverstijgend) ondersteunen bij de realisatie van een duidelijk consecutieve opbouw binnen het domein tijd in graadsklassen;
- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake het domein ‘tijd’ verruimen en versterken en inpassen in de klaspraktijk van methodescholen.

Acties (schoolspecifiek traject):

- informatievergadering voor directeurs betreffende het cahier ‘Zicht op tijd’. Deze informatievergadering wordt verzorgd door de reguliere pedagogische begeleiders van de regio;
- een studiedag visie op tijd en de introductie van de leerlijn ‘tijd’ met klemtonen voor het methode- onderwijs door de begeleiders KO en LO;
- deelteamvergaderingen voor KO, 1ste, 2de en 3de graad: didactiek van het domein tijd door de begeleiders Ko en LO;
- individuele opvolging en bijsturing.

Doelgroep en tijdsinvestering:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- het schoolteam kan de consecutieve opbouw realiseren binnen het domein 'tijd';
- de leraar heeft inzicht in de didactisch-methodologische aanpak conform het leerplan en kan deze inzichten, meer dan voorheen, concretiseren in zijn klaspraktijk.

Domein "natuur"

Binnen het domein "natuur" worden de basiscompetenties toegespitst op verschijnselen in de levende natuur, de niet levende natuur, mens- en gezondheidseducatie en milieu-educatie.

Doelstellingen:

- het schoolteam ondersteunen bij de realisatie van een duidelijk consecutieve opbouw binnen het domein natuur.

Acties:

- informatievergadering voor directeurs betreffende de leerlijnen 'natuur'. Deze informatievergadering wordt verzorgd door de reguliere pedagogische begeleiders van de regio;
- een studiedag visie op natuur en de introductie van de leerlijn 'natuur' met klemtonen op het methode- onderwijs door de methode-begeleiders KO en LO.

Doelgroep en tijdsinvestering:

- vraaggestuurd.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- het schoolteam kan de consecutieve opbouw realiseren binnen het domein 'natuur'.

Secundair onderwijs

Oprichten van denkgroepen rond vakoverschrijdende projecten i.v.m. leerplan eerste graad

Ook in secundaire methodescholen streeft men naar totaliteitsonderwijs door leerstof in samenhang aan te bieden. Om leraren te helpen op deze manier te werken zullen er aanbevelingen in de nieuwe leerplannen eerste graad opgenomen worden.

Doelstellingen:

- leraren eerste graad aanzetten tot thematische aanpak binnen één vak;
- leraren eerste graad aanzetten tot vakoverschrijdend leren (leren in samenhang) over verschillende vakken heen.

Actie:

- 2 vakoverschrijdende denkgroepen samenstellen (in 2 regio's) om rond deze doelstellingen aanbevelingen te formuleren.

Tijdsinvestering:

- elke groep vergadert 4 keer.
Totaal: 4 hele dagen

Doelgroep:

- leraren eerste graad met ervaring in het methodeonderwijs.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- Deze teksten zullen opgenomen worden in de nieuwe leerplannen van de eerste graad.

1.1.3 Algemeen didactisch

Basisonderwijs

Differentiatie, een organisatie-model voor ondernemende klassenmanagers in ontwikkelingsgericht onderwijs

Het onderwijsbeleid creëerde een nieuwe bril om te kijken naar het onderwijs en de zorg voor leerlingen met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften namelijk het nieuwe 'leerzorgkader'. In de eerste plaats wil Leerzorg het bestaande zorgaanbod in het gewoon en buitengewoon onderwijs beschrijven en plaatsen binnen één en hetzelfde kader. De zorgmaatregelen die nu reeds gekend zijn voor kinderen met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften (GOK, zorg, GON, BuO) krijgen een plaats in dit kader.

We gaan er vanuit dat alle scholen minimaal leerzorgniveau I kunnen bereiken. Op leerzorgniveau I voert de school een zorgbeleid en een gerichte differentiatiepraktijk om problemen bij het leren te voorkomen. Er is een goede basiszorg. Op leerzorgniveau I staan preventie, remediëring en het gebruik van compenserende maatregelen centraal.

Diversiteit is een rijkdom. Door de groeperingsvormen in onze methodescholen (graadsklassen en leefgroepen) leven en werken kinderen van verschillende leeftijden en ontwikkelingsniveaus samen in één groep. Binnen zo'n groep willen we elk kind individueel aangepast onderwijs bieden. Leraren hebben nood aan systemen die hiervoor de ruimte en de tijd scheppen. Daarbij willen we maximaal gebruik maken van de zelfstuuringsmogelijkheden van kinderen, coöperatief leren, diagnostice-rend onderwijs én krachtige didactiek.

Doelstellingen:

- samen met de betrokken leraren zicht krijgen op de beginsituatie van de leerlingen op het vlak van zelfsturing en vertrouwde werkvormen;
- de specifieke leereffecten van de gehanteerde werkvormen kunnen evalueren en koppelen aan passende leerinhouden;
- systemen van zelfsturing, individuele en klassikale planningsinstrumenten leren kennen, toepassen en integreren in de klaspraktijk;
- een stapsgewijze opbouw over het gebruik van deze systemen doorheen de hele basisschool uitwerken voor het schoolwerkplan.

Acties (traject):

- actie 1: Een (ev. schooloverstijgende) studiedag waarop aspecten uit de modules (zie verder) belicht worden. Daarna kan een keuze gemaakt worden uit de modules, afhankelijk van de schoolspecifieke prioriteiten en noden. Deze studiedag wordt begeleid door de begeleider kleuter- en lager onderwijs.¹
- actie 2 (gericht op leraren kleuteronderwijs)
Differentiatie binnen kleutergroepen brengt ontwikkelingsprocessen op gang waarbij kinderen de kans krijgen zich maximaal te ontwikkelen op eigen niveau, volgens eigen mogelijkheden en motivatie. Hoekenwerk is een uitstekende organisatievorm om gedifferentieerd te werken. Dit betekent, dat er gezorgd moet worden voor een grote variatie in het aanbod, de media, de werkvormen, de organisatie en de groeperingsvormen in de kleuterklas. Contractwerk, geïntegreerd binnen het hoekenwerk, biedt bijkomende mogelijkheden om het zelfsturend leren te bevorderen. Zelfsturing is de vaardigheid om het eigen handelen te richten en te sturen naar een bepaald doel.

Hoekenwerk

Doelstelling:

¹ Een aantal scholen heeft deze studiedag in het schooljaar 2006-2007 reeds gevolgd en kan onmiddellijk starten met actie 2.

- de visie op ontwikkelingsgericht onderwijs bij leraren bevorderen;
- klasmanagement verfijnen in functie van de diversiteit van de groep;
- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake differentiatie binnen de taal- en rekenhoeken in het kleuteronderwijs verruimen en versterken.

Acties: worden gespreid over twee schooljaren:

- schoolspecifieke trajectbegeleiding via studiedagen, tussentijdse teamvergaderingen en individuele begeleiding.

Dit betekent:

- module 1: het kleuterteam stimuleren vanuit de visie op ontwikkelend leren; het ondersteunen van de realisatie van een consecutieve opbouw binnen het niveau kleuteronderwijs van specifieke ontwikkelingsmaterialen en – activiteiten in de hoeken
- Module 2: het ondersteunen van het klasmanagement binnen de diversiteit van de kleutergroepen om een gedifferentieerd en een zelfsturend aanbod te realiseren binnen de verschillende hoeken. Samen zoeken naar een betere evenwichtige begeleiding tussen het begeleid aanbod, observatietijd en de stimulerende tussenkomsten binnen het hoekenwerk.
- Module 3: taal- en rekenhoeken verrijken met effectieve, functionele en zinvolle opdrachten.
- Module 4: de hoeken verrijken met voorstellen die voortvloeien uit de praatrondes/kringen en de projectplanning.

Doelgroep:

- deelteams kleuteronderwijs verdeelt over 4 regio's

Tijdsinvestering:

- 18 dagen

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- per niveau differentiatiemogelijkheden realiseren binnen het hoekenwerk en inzicht verwerven in een ontwikkelingsproces over de verschillende niveaus heen.
- een beter evenwicht tussen het begeleid aanbod, tijd nemen om te observeren en stimulerende tussenkomsten tijdens het hoekenwerk.
- zicht krijgen op de registratie van de activiteiten die voortvloeien uit de kringen/praatrondes en de resultaatsverbintenis.

Contractwerk

Doelstelling:

- de didactische en methodologische inzichten en vaardigheden inzake contractwerk in het kleuteronderwijs verruimen en versterken

Acties:

- Via individuele begeleiding de integratie bevorderen van contractwerk in de klassenpraktijk via hoekenwerk met voorstellen uit de brainstorm tijdens de projectplanning en/of kringen en praatrondes.

Doelgroep:

- leraren die goed gevorderd zijn in de projectplanning en een nieuwe stap kunnen zetten naar contractwerk. (maximum 15 leraren)

Tijdsinvestering:

- 10 dagen

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- integratie van contractwerk in de klassenpraktijk via hoekenwerk met voorstel-

- len uit de brainstorm tijdens de projectplanning en/of kringen en praatrondes.
- groepeerend beschouwen van het traject.

Actie 2bis: keuze uit de modules (gericht op leraren lager onderwijs)

- Workshop module 1: opstellen van een weekplanning met continu hoekenwerk, individueel zelfstandig werk en instructiemomenten.
- Samen met de leraren die werkzaam zijn in het lager onderwijs wordt de beschikbare onderwijstijd bekeken en herwerkt tot een weekplan. We bekijken alle planningsinstrumenten (individuele weekplannen, planningsborden, keuzeborden), doen aanpassingen en screenen het hoekenwerk aanbod en de klasopstelling in functie van het weekplan gedurende 2 workshops in de klaslokalen van de betrokken leerkrachten.
- Workshop module 2: uitzuiveren van individueel zelfstandig werk naar effectief, activerend en gedifferentieerd hoekenwerk.
Samen met leraren (per graad) screenen we de oefenstof in het individueel zelfstandig werk (weekpakketten, werkboekjes, ...) en bekijken we welke oefenstof in het gericht aanbod van HW kan opgenomen worden tijdens 2 workshops in de klaslokalen van de betrokken leerkrachten.
- Workshop module 3: het model voor activerende directe instructie, krachtige didactiek voor instructiemomenten aan niveaugroepjes.
Op een deelteamvergadering met de directeur en de leraren die werkzaam zijn in het lager onderwijs trainen we het model voor activerende directe instructie. Nadien wordt de directeur gecoacht bij de individuele begeleiding van de betrokken leraren.
- Module 4 Beter worden van verbeteren: directe feedback en verbeterbeleid.
- Op een deelteamvergadering met de directeur en de leraren die werkzaam zijn in het lager onderwijs herbekijken we het verbeterbeleid en maken we afspraken i.v.m. de verticale samenhang m.b.t. het verbeteren. De directeur wordt gecoacht bij de individuele begeleiding van de betrokken leraren.

Doelgroep:

- Module 1: individuele leraren
- Module 2: leraren per graad
- Module 3: teams lager onderwijs
- Module 4: teams lager onderwijs

Tijdsinvestering:

- Totaal tijdsinvestering begeleider lager onderwijs: 24 dagen

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- de klaspraktijk (leeractiviteiten, oefenmaterialen, verbeterbeleid) van de leraren lager onderwijs is effectiever en biedt meer mogelijkheden voor een gedifferentieerde aanpak.
- er is een beter aansluiting in de werkvormen van KO naar LO.
- concrete materialen (lesrooster, invulling hoekenwerk, oefenmaterialen individueel zelfstandig werk) worden gebruikt in de klaspraktijk.

De talentenweide, instrument voor de coöperatieve werking

Kinderen beschikken over talenten die in de coöperatieve werking van de klas gebruikt kunnen worden. Hoe kan je die coöperatieve werking van je klas vormgeven? Door gebruik te maken van een gevisualiseerde talentenweide kunnen we het samenleven, het samenwerken en het medebeheer vlotter laten verlopen. De individuele 'talenten' van de kinderen kunnen aan elkaar aangeleerd en doorgegeven worden. Zo ontstaat een helder systeem van coöperatief leren zonder tussenkomst van de leerkracht. Tegelijk wordt de leerkracht minder bevraagd en komt er tijd vrij voor differentiatie en andere leuke dingen.

Doelstellingen:

- De talentenweide als instrument voor de organisatie van de coöperatieve werking leren kennen en leren gebruiken.

Acties (traject):

- Actie 1: Een (ev. schooloverstijgende) teamvergadering voor het hele team (kleuter en lager), begeleid door de methodebegeleiders voor kleuter- en lager onderwijs.
- Actie 2: De directeur coördineert de implementatie van de talentenweide in de school.
- Actie 3: Een schoolspecifieke intervisiesessie op een teamvergadering met het hele team, geleid door de directeur en gecoacht door een methodebegeleider.

Doelgroep:

- Teams uit 1 regio

Tijdsinvestering:

- 5 dagen

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- De leraren gebruiken de talentenweide in hun klaspraktijk

Projectplanning en projectregistratie

Het werken met projecten garandeert de geïntegreerde aanpak van de verschillende leergebieden en domeinen. Een gelijkgerichte visie en een consecutieve opbouw doorheen de hele basisschool is hierbij onontbeerlijk. Een teer punt blijft de registratie van alle bereikte leerdoelen. Hierover zijn afspraken nodig die in het schoolwerkplan worden opgenomen.

Doelstellingen:

- leraren competentier maken in het plannen van de projectwerking en de registratie ervan.
- Het pedagogisch leiderschap van de directeur als component van beleidsvoerende vermogen versterken m.b.t. 'projectwerking'

Acties (traject):

- Actie 1: Een regionale studiedag voor directeurs van methodescholen waarop de fasering van projectwerking (zowel voor kleuter- als voor lager onderwijs) opgefrist wordt. Op deze studiedag krijgt de directeur een draaiboek waarmee hij/zij zelf op de school een teamvergadering rond fasering en registratie van projectwerk kan organiseren. Deze studiedag wordt begeleid door de begeleider kleuteronderwijs en de begeleider lager onderwijs.
- Actie 2: De directeur leidt zelf een teamvergadering rond 'Projectwerking' op de eigen school.
- Actie 3: Een intervisiesessie rond problemen met de projectwerking voor het hele team, geleid door de directeur, gecoacht door de begeleider kleuteronderwijs of de begeleider lager onderwijs.
- Actie 4: Individuele begeleiding van leraren die hier nood aan hebben door de directeur, gecoacht door de pedagogisch begeleider.

Doelgroep:

- directeurs;
- teams;
- individuele leraren.

Tijdsinvestering voor de begeleiders:

- 2 regionale studiedagen (Oost-Leuven en West-Gent) met directeurs met de begeleider kleuteronderwijs en de begeleider lager onderwijs (november).
- 6 teamvergaderingen coaching met de begeleider kleuteronderwijs en de begeleider lager onderwijs.
- Individuele begeleiding van de directeur bij de opvolging van leraren kleuter- of lager onderwijs door de begeleider kleuteronderwijs of de begeleider lager onderwijs (geschat op 12 halve dagen).
Totaal: 11 dagen.

Klasbeeld

De inrichting en de aankleding van de klasruimte is een belangrijk element in het scheppen van een krachtige leeromgeving. Het klaslokaal is een spiegel van de werking.

Doelstellingen:

- Het pedagogisch leiderschap van de directeur als component van beleidsvoerende vermogen versterken.
- Afspraken maken over de verwachtingen m.b.t. het klasbeeld en dit opnemen in het schoolwerkplan.

Traject:

- Actie 1: Een regionale studiedag voor directeurs van methodescholen waarop de directeurs met behulp van een kijkwijzer (zowel voor kleuter- als voor lager onderwijs) leren kijken naar het klasbeeld. Op deze studiedag krijgt de directeur een draaiboek waarmee hij/zij zelf op de school in een teamvergadering rond klasbeeld kan werken. Deze studiedag wordt begeleid door de begeleider kleuteronderwijs en de begeleider lager onderwijs
- Actie 2: De directeur leidt zelf een teamvergadering rond 'Klasbeeld' op de eigen school waarna de afspraken vastgelegd worden in het schoolwerkplan.

Doelgroep:

- directeurs

Tijdsinvestering:

- 2 regionale studiedagen (Oost-Leuven en West-Gent) met directeurs met de begeleider kleuteronderwijs en de begeleider lager onderwijs.

Secundair onderwijs

Hoeken- en contractwerk

Doelstelling:

- leraren verder bekwamen in het adequaat organiseren van hoeken- en contractwerk.

Actie:

- schoolgebonden begeleiding op procesmatige wijze via teamvergaderingen en individuele begeleiding. Dit betekent dat leraren ondersteund worden bij
 - het herwerken van bestaande materialen tot materiaal bestemd voor hoeken- en contractwerk door o.a. zelfsturingselementen in te bouwen,
 - het inlassen van mogelijkheden om te differentiëren,
 - het oplossen van problemen die zich kunnen voordoen bij zelfsturing.

Doelgroep:

- teams van leraren die minstens twee jaar ervaring hebben met methodeonderwijs.

Tijdsinvestering:

- 12 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- concretisering van hoeken- en contractwerk in de klassenpraktijk.

Evaluatie:

- bij klassen bezoeken en feedbackgesprekken.

Begeleid zelfgestuurd leren

Via begeleid zelfgestuurd leren kan men een krachtige leeromgeving scheppen die het niet alleen mogelijk maakt om te differentiëren maar tevens kansen biedt aan integratie van taalvaardigheden. Door expliciet aandacht te besteden aan zowel cognitieve, metacognitieve als affectieve vaardigheden bereidt men de leerling voor op levenslang leren.

Doelstelling:

- leraren competentier maken in het toepassen van begeleid zelfgestuurd leren.

Actie:

- schoolgebonden begeleiding op procesmatige wijze via teamvergaderingen en individuele begeleiding. Dit betekent dat leraren ondersteund worden bij het herwerken van bestaande materialen tot materiaal bestemd voor begeleid zelfgestuurd leren onder andere door zelfsturingselementen in te bouwen;
- het ontwerpen en gebruiken van studiewijzers, verbeter sleutels, open opdrachten, het oplossen van problemen die zich kunnen voordoen bij zelfsturing.

Doelgroep:

- leraars die fungeren in een opstartende methodeschool;
- leraren die minder dan twee jaar ervaring hebben met methodeonderwijs;
- op vraag van directies van methodescholen.

Tijdsinvestering:

- 25 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- begeleid zelfgestuurd leren is aanwezig binnen de klassenwerking: leraren gebruiken studiewijzers, verbeter sleutels, open opdrachten.

Projectwerking

Werken met projecten bevordert leren in samenhang. Door de inbreng die leerlingen krijgen verhoogt hun intrinsieke motivatie en hun creativiteit. Het is daarenboven een werkvorm die transfer van kennis bevordert. Leerlingen leren kritisch omgaan met de realiteit. Leerkrachten hebben oog voor het product, maar besteden minstens evenveel aandacht aan het proces.

Doelstelling:

- leraren competentier maken in het toepassen van de werkvorm "project".

Acties:

- schoolgebonden begeleiding op procesmatige wijze via teamvergaderingen en individuele begeleiding. Dit betekent dat leraren ondersteund worden bij:
 - het uitwerken van de verschillende fasen van een project,
 - het oplossen van de problemen die zich voordoen bij projecten,
 - het uitwerken van leerlijnen voor projecten in eerste en tweede graad SO.

Doelgroep:

- leraars die fungeren in een opstartende methodeschool;
- leraren die minder dan twee jaar ervaring hebben met methodeonderwijs;
- op vraag van directies van methodescholen;

Tijdsinvestering:

- 25 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- volgende documenten zijn aanwezig: de projectplanning, een projectsynthese, het eindproduct en een neerslag van de reflectie;
- Een leerlijn is ontwikkeld over eerste en tweede graad heen.

Coöperatief werken

Methodeonderwijs gaat uit van een sterke sociale visie. Samenwerking is de regel, coöperatief leren primeert op individueel presteren. Bovendien heeft samenwerkend leren een positieve invloed op de cognitieve en sociale ontwikkeling van de leerlingen. Coöperatieve werkvormen kunnen worden opgenomen in studiewijzers, hoeken- en contractwerk en spelen eveneens een rol bij projecten.

Doelstelling:

- leraren bekwamen in het gebruik van coöperatief leren.

Acties:

- schoolgebonden begeleiding op procesmatige wijze via teamvergaderingen en individuele begeleiding. Dit betekent dat leraren ondersteund worden bij
 - het toepassen van een aantal coöperatieve werkvormen op leerinhouden;
 - het oplossen van problemen die zich kunnen voordoen bij coöperatieve werkvormen.

Doelgroep:

- leraars die fungeren in een opstartende methodeschool;
- leraren die minder dan twee jaar ervaring hebben met methodeonderwijs;
- op vraag van directies van methodescholen.

Tijdsinvestering:

- 15 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- leraren gebruiken coöperatieve werkvormen in de klassenpraktijk.

Schooloverschrijdende vakgroepen

Schooloverstijgende vakgroepen versterken de persoonlijke capaciteit van de individuele leraren via de vorming van netwerken.

Doelstelling:

- uitwisselen van materiaal en ideeën inzake pedagogische-didactische aanpak, reflectie op de concrete lespraktijk.

Acties:

- schooloverstijgende vakgroepen worden voor volgende vakken begeleid: aardrijkskunde, biologie, Engels, Frans, Nederlands, geschiedenis, PO, TO, en wiskunde.

Doelgroep:

- leraren eerste graad.

Tijdsinvestering:

- 9 halve dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- een verhoogde professionaliteit van de leraren door samenwerking in een netwerk; uitwisselen van lesmateriaal, planningsdocumenten, leer- en evaluatiemiddelen

1.2 Het pedagogisch-didactisch handelen van leraren

Onderwijs wordt in de klas gemaakt, door de leraar. Het realiseren van de leerplandoelen volgens de beschreven uitgangspunten heeft ingrijpende consequenties voor het functioneren van leraren.

Vooraf de invloed van recente constructivistische leertheorieën, die de dynamische relatie tussen leren en onderwijzen herdefiniëren, is van belang om de huidige onderwijsvernieuwingen te begrijpen. Niet langer staat de instructie door leraren centraal, maar de leeractiviteiten van de actieve en zelfstandige leerder. Het leren in "een krachtige leeromgeving" gaat verder dan het bereiken van cognitieve doelen en zorgt er ook voor dat leerlingen regelmatig feedback krijgen op hun leerproces waardoor ze de gelegenheid krijgen hun eigen leren te organiseren.

Deze veranderingen grijpen diep in op het denken van leraren over hun werk, hoe ze hun werk vormgeven en beleven. Ze vragen van leraren nieuwe definities en invullingen van hun werk, die zij moeten inpassen in hun eigen manier van denken en werken. Zo zal het bevorderen van zelfstandig en actief leren van de leerlingen voor vele leraren een fundamentele verandering betekenen voor hun gangbare onderwijspraktijk. Hierbij wordt fors een beroep gedaan op hun professionele ontwikkeling en dus op het leren van leraren.

Deze professionele ontwikkeling heeft betrekking op de voortschrijdende bekwaamheid van **de individuele leraar** met betrekking tot zijn beroepsuitvoering.

Belangrijk bij deze begeleiding is de procesmatige benadering. Leraren hebben doorgaans weinig baat bij eenmalige interventies die meestal te weinig kansen bieden tot een vruchtbare feedback en doelgerichte opvolging. Daarom zal de pedagogisch adviseur een begeleidingstraject opzetten dat een minimum aan interventies, gespreid in de tijd, voorziet voor de individuele leraar. De leraar moet de mogelijkheid hebben om, mede ondersteund door de directie, geleidelijk tijdens het traject te groeien. Het lijkt ons essentieel dat op schoolniveau opvolging gegarandeerd wordt tussen de begeleidingsinterventies in: nagaan van de afspraken, feedback van de directeur, beschikbaarheid voor tussentijdse vragen.

Zowel voor het niveau lager onderwijs als voor het niveau kleuteronderwijs gebeurt de begeleiding van de individuele leraar op gemotiveerde vraag van de directie, na een schooldoorlichting en als gevolg ervan en in het kader van een andere interventie. Dit betekent dat er steeds een link gelegd wordt met de aanbevelingen of tekorten van een doorlichtingsverslag of met andere geplande trajecten of initiatieven zoals leerplanimplementatie Nederlands, Frans, WO, ICT en differentiatie.

Naast het individueel-autonoom leren groeit in scholen steeds meer de noodzaak naar **collegiale intervisie**. Isolement van leraren sluit immers mogelijke bronnen van feedback en ondersteuning voor het leren van nieuw gedrag af, welke voorwaarden zijn voor professionele ontwikkeling. Stimulerend voor de professionele ontwikkeling van leraren zijn: collegiale samenwerking, open discussies over de gevestigde routines, ruimte voor professionele autonomie, mogelijkheden voor het ontvangen van collegiale feedback, facilitering voor experimenteren met nieuw onderwijsgedrag en reflectie op het eigen professionele handelen in teamverband.

In de begeleiding wordt er naar gestreefd krachtige leeromgevingen te creëren. Hierbij zijn volgende aspecten van belang:

- inbedding van de leeractiviteiten in de unieke context van de school;
- actieve deelname van de leraren in het leerproces;
- gebruik van praktijkervaringen van de leraren als uitgangspunt bij het aanbieden van theorie;
- focus op samenwerking en collegialiteit;
- mogelijkheid voor leraren om te experimenteren binnen de context van reële

lessituaties;

- geven van steun en feedback;
- zien van gedragsverandering als een langdurig en continue leerproces;
- reflectie op de eigen onderwijssituatie door het doen van praktijknabij onderzoek.

De klemtoon die momenteel gelegd wordt op het realiseren van een sterk taalbeleid in de scholen, impliceert dat elke leraar zal moeten beschikken over heel wat talige competenties. De huidige visie op taalonderwijs, die onder meer vervat is in de uitgangspunten van de ontwikkelingsdoelen en eindtermen, vormt de contouren voor de algemene doelen van taalonderwijs in de basisschool. Uit die doelen is vrijwel ondubbelzinnig de typering van de talige taak van de leraar van het basisonderwijs af te leiden. De benadering gebeurt vanuit de drie dimensies van het leraarschap:

- als leraar werken aan jezelf als lerende;
- werken met leerlingen in onderwijssituaties;
- werken binnen de context van de school.

Bij de begeleiding van de individuele leraar zal dit schooljaar extra aandacht besteed worden aan deze talige competenties.

2 Begeleiding op niveau van de school

Beleidsvoerend vermogen beschouwen we als een competentie op het niveau van de school als organisatie. Scholen met een goed ontwikkeld beleidsvoerend vermogen zijn in staat om relevante keuzes te maken in het geheel van de opdrachten en verwachtingen die vanuit de ruime omgeving op hen afkomen. Zij kunnen politieke, sociale en onderwijskundige ontwikkelingen beoordelen. Zij bepalen hun beleid op basis van een eigen pedagogisch project en een gedeelde visie over opvoeding en onderwijs.

Scholen met een sterk beleidsvoerend vermogen anticiperen op veranderingen in het onderwijsveld en de maatschappij. Zij verbeteren voortdurend de kwaliteit van hun onderwijs.

Dragers van beleidsvoerend vermogen zijn: sterk leiderschap van de directeur, een doelgerichte visie, samenwerking tussen leraren, inspraak van leraren, professionaliteit van leraren, implementatie van vernieuwingen, reflectief vermogen en responsief vermogen.

Deze dragers zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en worden telkens meegenomen in de aanpak maar, in dit begeleidingsplan, met de focus op:

- de ondersteuning van de directeur op het taakdomein 'begeleiden van leraren';
- de implementatie van vernieuwingen i.c. het ICT-beleid, het GOK/zorgbeleid en het taalbeleid via de actualisering van het schoolwerkplan.

2.1 Ondersteuning van het onderwijskundig profiel van de school

2.1.1 Ondersteunen van de directeur bij het begeleiden van leraren in hun pedagogisch – didactisch handelen

Leraren hebben de kwaliteiten om veranderingen in het onderwijs in gang te zetten. Dat is hun professionaliteit. Zij zijn de motor van veranderingsprocessen. De directeur heeft een bijzondere verantwoordelijkheid inzake het verhogen van de professionaliteit van de leraren. Hij of zij dient de leerprocessen van de leraren te begeleiden. Daartoe creëert de directeur gelegenheden om in een veilige niet bedreigende omgeving op een planmatige wijze, in een continu proces gericht op kwaliteitsverbe-

tering, de professionele groei van de individuele leraar en van het schoolteam te bevorderen.

Om dit mogelijk te maken heeft de directeur nood aan inzichten en vaardigheden om dit proces op een meer adequate manier te sturen. Daarom wil de pedagogische begeleidingsdienst hen ondersteunen in het begeleiden van individuele leraren met betrekking tot hun pedagogisch-didactisch handelen.

Dit aanbod wordt begeleid door de begeleiders kleuter- en lager onderwijs.

Doelstellingen:

- directeurs met vooropleiding LO ondersteunen in het begeleiden van individuele leraren KO in hun pedagogisch-didactisch handelen;
- directeurs met vooropleiding KO ondersteunen in het begeleiden van individuele leraren LO in hun pedagogisch-didactisch handelen.

Acties:

- individuele trajectbegeleiding van directeurs in het oefenen van: het observeren van het didactisch handelen van de leraar a.d.h.v. kijkwijzers, het voeren van een begeleidingsgesprek, het formuleren van aanbevelingen.

Doelgroep:

- directeurs basisonderwijs die voorheen deelgenomen hebben aan werksessies en oefenmomenten met betrekking tot het begeleiden van het pedagogisch-didactisch handelen van leraren.

Tijdsinvestering:

- 6 dagen per begeleider.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- het pedagogisch leiderschap van de directeur is versterkt;
- de directeurs gebruiken de kijkwijzers en slagen erin de leraren te coachen.

2.1.2 Ondersteunen van beleidsmatige initiatieven

Op vraag kunnen scholen ondersteund worden bij de implementatie van hun ICT-beleid (Leergebiedoverschrijdende eindtermen vanaf 1 september 2007), hun zorgbeleid en hun taalbeleid.

Deze begeleiding gebeurt door de begeleiders kleuter- en lager onderwijs.

2.2 Opvolging van doorlichtingen

De opvolging van doorlichtingen blijft een belangrijke kerntaak van de pedagogische begeleidingsdienst, met dien verstande dat de aandacht prioritair zal gaan naar scholen die een "gunstig advies beperkt in de tijd" kregen. De begeleiding van deze scholen wordt bestendig en blijft haar intensief karakter behouden.

Binnen de begeleidingsdienst is een procedure vastgelegd om scholen met een dergelijk advies te begeleiden: vertrekkend van de aanstiplijst via een tussentijdse verslaggeving tot de opvolgingscontrole door de inspectie.

De methodebegeleiding krijgt hier in overleg met de reguliere begeleiding een taak toegewezen binnen de opvolging. Deze taken worden opgenomen in een schoolspecifiek stappenplan, in principe opgesteld door de school in overleg met de begeleiding, waarin alle acties, en de respectievelijke actoren, beschreven staan.

Doelstelling:

- scholen met een "gunstig advies beperkt in de tijd" via een systematische en geïntegreerde aanpak intensief en doelgericht begeleiden om aldus op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen op klas- en schoolniveau.

Acties:

- binnen de pedagogische begeleidingsdienst is een procedure vastgelegd om scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd” te begeleiden: vertrekkend van de aanstiplijst via een tussentijdse verslaggeving tot de opvolgingscontrole van de inspectie. De gezamenlijke aanpak van alle betrokken begeleiders via een gemeenschappelijk actieplan staat hier voorop. De regioadviseur is de coördinator en de eindverantwoordelijke van deze gezamenlijke aanpak.

Doelgroep:

- alle scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd”.

Tijdsinvestering: gemiddelde raming

- procesmatige begeleiding op schoolniveau.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- ombuiging van het advies “beperkt in de tijd” naar een gunstig advies.

2.3 Ondersteunen van de school als systeem

Dit aanbod wordt integraal begeleid door de systeembegeleider methode- onderwijs voor het basisonderwijs.

Vijf scholen kunnen begeleid worden binnen dit aanbod.

2.3.1 Werken aan goede communicatie met ouders

Goede communicatie op school leidt tot een hogere betrokkenheid van kinderen en ouders. Ouders die zich bij de school betrokken voelen bieden tevens een betere ondersteuning van hun kinderen. Dit draagt bij tot het welbevinden en de ontwikkeling van het kind.

Wie werkt aan goede communicatie versterkt het imago van de school. Kwaliteit wordt gecommuniceerd en vertaalt zich in perceptie van kwaliteit.

Een sterk beleidsvoerende school is een school die de communicatie met ouders hoog in het vaandel draagt!

Doelstellingen:

- de school ondersteunen in het opzetten van een duidelijk communicatiebeleid;
- het team ondersteunen om op de duidelijke en constructieve manier te communiceren met ouders;
- de school ondersteunen in het eenduidig gebruik van alle beschikbare communicatiekanalen;
- de school ondersteunen bij het evalueren van haar communicatie op basis van kwaliteitsindicatoren.

Doelgroep:

- directeurs en schoolteams.

Acties:

we houden rekening met de wensen en de mogelijkheden van de school. Het onderstaande programma kan bijgestuurd worden op maat van de school:

- intake met de directeur en teamleden:
 - hoe verloopt de huidige communicatie?
 - via welke kanalen communiceert de school met ouders?
- begeleidingsinterventies;
- terugkoppeling van de intake;
- met het team bepalen van een basishouding voor de communicatie met ouders;
- begeleiden van het opstellen, uitvoeren en verwerken van een bevraging bij de ouders via de inspraakorganen;
- opstellen van een implementatieplan op vlak van mondelinge en schriftelijke

communicatie. Bepalen van de kwaliteitsindicatoren. Het ontwikkelen van een kijkwijzer en/of draaiboek behoort tot de mogelijkheden;

- afspraken omtrent noodzaak aan verdere begeleiding en opvolging;
- opvolgingsinterventie met de directeur. Twee opvolgingssessies van een halve dag met de directeur gespreid over een half schooljaar.

Tijdsinvestering:

- 16 halve schooldagen per school.

Resultaatsverbintenis:

- de school heeft een duidelijk communicatiebeleid;
- het team is in staat om op een duidelijke en constructieve manier te communiceren met de ouders;
- de school gebruikt op een eenduidige wijze alle beschikbare communicatiekanalen;
- vorm en inhoud zijn kwalitatief in orde;
- de school is in staat haar communicatie te evalueren op basis van kwaliteitsindicatoren.

2.3.2 Leiderschapsontwikkeling van de directeur

De toegenomen autonomie geeft de school steeds meer ruimte en verantwoordelijkheid om zelfstandig beleid te voeren. De nood aan verdere professionalisering van de schoolleider neemt toe.

Via begeleiding en/of coaching willen we de directeur ondersteunen in zijn ontwikkeling tot een echte professional in leiding geven. Praktijkbegeleiding staat centraal. Rekening houdend met de context en de persoonlijkheid wordt het handelen als schoolleider ontwikkeld.

De directeur bepaalt de inhoud van de begeleiding en/of coaching in overleg met de begeleiding. De volgende aspecten kunnen o.a. aan bod komen begeleiden en opvolgen van 'moeilijke' personeelsleden, zelfevaluatie, organiseren en leiden van personeelsvergaderingen, time – management, communicatie met de voorzitter van oudervereniging, schoolraad en of scholengroep, introduceren van veranderingen en omgaan met weerstanden, krijgen en geven van feedback, mijn kwaliteiten en neveneffecten.

Doelgroep:

- directeurs.

Doelstellingen:

- begeleiden van directeurs in het vaardiger worden in teamleiderschap.

Acties:

het traject wordt specifiek op maat van de gecoachte gemaakt. Het aanbod zal bestaan uit tien sessies met een tussenpauze van drie weken. De directeur en de systeembegeleider bepalen samen de onderwerpen van de coaching na de intake. De volgende technieken worden aangewend: feedback, open vraagstelling, opzoekingswerk naar informatie, spiegelen, opdrachten naar team en teamleden ...

Tijdsinvestering:

- 10 halve dagen per school.

Resultaatsverbintenis en evaluatie

- de directeur is vaardiger geworden in zijn leidinggeven;
- hij of zij getuigt van teamleiderschap, probleemoplossend vermogen en geeft duidelijke sturing aan de ontwikkeling van de school;
- dit is herkenbaar in het handelen van de directeur in relatie met interne en externe partners.

2.3.3 Effectieve schoolorganisatie en interne communicatie

De toenemende autonomie van scholen spreekt de school steeds meer aan op haar beleidsvoerend vermogen. Een schoolbeleid implementeren doe je als directeur niet alleen. Een breed gedragen leiderschap gestoeld op het principe van participatief leiderschap is slechts realiseerbaar indien de school beschikt over een effectieve en efficiënte organisatiestructuur en interne communicatie.

Hoe pak je dit aan? Systeembegeleiding zet samen met de school een organisatiestructuur op en optimaliseert de interne communicatie van de school.

Doelstelling:

- ondersteunen van een effectieve schoolorganisatie via een gezamenlijke uitbouw van een gestructureerd participatief schoolbeheer op basis van een gegeven interne communicatie.

Doelgroep

- directeurs en schoolteams.

Acties:

- analyse van de huidige situatie inzake de schoolorganisatie en de interne communicatie;
- optimaliseren van de teamvergaderingen via een kijkwijzer;
- gezamenlijk ontwikkelen van een actieplan;
- gezamenlijk ontwikkelen van een organigram;
- gezamenlijk ontwikkelen van een afsprakennota gekoppeld aan het organigram;
- ontwikkelen van de communicatiekanalen die in de school gehanteerd worden;
- begeleiden van technische aspecten van de communicatie en het overleg, van vergaderingen van de kerngroep;
- begeleiden van de schoolleider als facilitator.

Tijdsinvestering:

- 9 halve dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- optimalisatie van de teamvergaderingen/ teamoverleg;
- organigram, afsprakennota en communicatiekanalen voor een gestructureerd participatief schoolbeheer.

2.3.4 Ontwikkelen van het schoolwerkplan als instrument van de school

Het schoolwerkplan is een gids voor de school. Het is zowel een belangrijk beleids- als een planningsinstrument voor de directeur, de leerkrachten en ook externe partners. De systeembegeleider methode- onderwijs helpt de school de betrokkenen te sensibiliseren en ondersteunt de school in het uitschrijven van het schoolwerkplan. Het is de bedoeling dat de school het schoolwerkplan gebruikt als instrument.

Doelstellingen:

- scholen ondersteunen bij de ontwikkeling of actualisering van hun schoolwerkplan;
- scholen ondersteunen bij het gebruiken van een SWP als beleids- en planningsinstrument voor haar werking.

Doelgroep:

- directeurs en schoolteams.

Acties:

- informeren en sensibiliseren van de actoren: nut, doelstellingen, structuur, gebruik;
- beschrijven van de huidige situatie op basis van het wettelijk kader of een uit-

gebreed kader;

- beschrijven van de gewenste situatie;
- van diagnose tot actieplannen in functie van schoolontwikkeling;
- verankering van het gebruik van het schoolwerkplan.

Tijdsinvestering:

- 8 halve dagen.

Resultaatsverbintenis:

- de school beschikt over een (geactualiseerd) schoolwerkplan;
- de school gebruikt het schoolwerkplan als een beleids- en planningsdocument voor haar werking.

2.3.5 Teamontwikkeling

Werken in een team is niet altijd eenvoudig. Vaak verschillen mensen van mening over de organisatie, de regels en soms zelfs over de doelen van het team. Zo werkt het natuurlijk niet. Dit project wil de gelijkgerichtheid van de teamleden bevorderen om te groeien tot een team waarvan de leden bereid zijn professioneel samen te werken.

Doelstellingen:

- ondersteunen van scholen bij hun teamontwikkeling.

Acties: trajectbegeleiding:

- intake met de directeur: aanleiding van de vraag vb. bestaan van interne spanningen, klikjes, de micropolitiek op school;
- begeleidingsinterventies:
- teamvergadering over: de successen van het team, de gewenste samenwerking, bronnen van ergernis,
 - teamvergadering: open teamgesprek rond één gemeenschappelijk knelpunt met als doel de methodiek te ervaren,
 - coachinggesprekken met de directeur i.f.v. het zelf leiden van een open teamgesprek, het vaardig maken in het coachen van teamleden,
 - planning van een teambuildingactiviteit,
 - verankering: plan opstellen voor regelmatige teamgesprekken.

Doelgroep:

- directeurs en schoolteams.

Tijdsinvestering:

- 10 halve dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- bronnen van ergernis in het team snel kunnen detecteren;
- verschillen tussen de werkstijlen van de teamleden kunnen duiden en aanvaarden;
- in teamverband schoolproblemen kunnen bespreken;
- de directeur heeft inzicht in de ontwikkelingsfasen van een team.

2.4 Opstarten van nieuwe methodescholen of - klassen

Elk schooljaar opnieuw zijn er basisscholen, vestigingsplaatsen van basisscholen of klassen uit secundaire scholen die willen overstappen naar het methodegericht onderwijs. Daarnaast gebeuren ook geregeld op het niveau basisonderwijs nieuwe oprichtingen die hun onderwijsvisie willen expliciteren via het methodegericht onderwijs. (zie hiervoor de inleiding "Visie op opvoeding en onderwijs in methodescholen").

“Methodescholen” is een overkoepelend begrip dat in het Gemeenschapsonderwijs staat voor leefscholen, Freinetscholen, Jenaplanscholen en Daltonscholen.

Scholen, vestigingsplaatsen of klassen die een omvorming naar methodeonderwijs plannen moeten zelf een aantal stappen zetten tijdens de voorbereidingsfase, die normaliter een jaar duurt, om een beroep te kunnen doen op de pedagogische begeleidingsdienst bij de effectieve opstart. De pedagogische begeleidingsdienst is ook aanspreekbaar om de opstart van dit voorbereidingsproces te ondersteunen. Na deze voorbereidingsfase, en op vraag van de school, wordt de school in een begeleidingstraject opgenomen.

Volgende stappen maken deel uit van dit traject:

- aftoetsen van randvoorwaarden op vlak van de input en de context;
- expliciteren van de beginsituatie;
- ontwikkelen van een visie;
- bepalen van doelstellingen;
- bepalen van successleutels;
- bepalen van indicatoren;
- bepalen van een strategie;
- opstellen van een actieplan;
- implementatie van het actieplan;
- procesevaluatie.

Binnen dit traject staat het onderwijskundige, organisatorische en het communicatieve centraal. De betrokkenheid van alle schoolactoren is hierin een uitgangspunt.

3 Samenwerking met nascholing

Binnen het nascholingscentrum van het Gemeenschapsonderwijs worden er cursussen aangeboden ten behoeve van leraren die overstappen naar methodescholen of leraren die zich willen vervolmaken in de betreffende materie. Voor de basis cursus methodeonderwijs, niveau kleuter- en secundair onderwijs, zijn de begeleiders methodeonderwijs ook actief.

4 Netoverschrijdende samenwerking

- Overlegplatform FOPEM + PBD Gent
- Jenaplanfederatie Vlaanderen
- HPI Gent: verder uitbouwen van de postgraduaat methodescholen en meewerken aan het nascholingsaanbod

Gelijke onderwijskansenbeleid

1 Basisonderwijs

Het decreet Gelijke Onderwijskansen vormt het uitgangspunt van dit begeleidingsplan. De doelstellingen zijn het realiseren van optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen, het vermijden van uitsluiting, segregatie en discriminatie en het bevorderen van sociale cohesie.

De extra begeleiding GOK zal leraren en scholen doelgericht en krachtig ondersteunen bij het realiseren van goed zorgverbredend beleid op school met specifieke aandacht voor Gelijke Onderwijskansen. Dit in nauw overleg en in samenwerking met de reguliere begeleiding.

1.1 De begeleiding in scholen

1.1.1 Gerichte ondersteuning bij het uitbouwen van een schooleigen zorgstructuur

Scholen dienen gestimuleerd te worden om beter om te gaan met diversiteit in functie van het leren van het kind. GOK- thema's of clusters dienen effectiever aangevend te worden, in functie van gehele zorgverbreding, zodat preventieve en remediërende maatregelen de leraar, de school en de ouders die het kind gerichter kunnen begeleiden in zijn/haar leren.

Doelstellingen:

- inzicht verwerven in het nut van het opzetten van gestructureerde zorgstructuren met het oog op het optimaliseren van de eerste en tweedelijnszorg op school;
- inzicht verwerven in de rol van de verschillende actoren binnen de zorgstructuur (taak van directie, zorgcoördinator/GOK- leraar, klasleraren en leraren met een bijzondere pedagogische opdracht, CLB);
- scholen ondersteunen bij het opzetten van een schoolspecifieke zorgstructuur;
- scholen begeleiden bij het implementeren van deze schoolspecifieke zorgstructuur.

Acties:

- schoolspecifieke studiedag waarbij door middel van oefenmomenten scholen ertoe worden aangezet om de taakafbakening van elke actor binnen de zorgstructuur wordt geduid. Hierbij worden eerste en tweedelijnszorg verduidelijkt;
- schoolspecifieke interventies waarbij een procesmatige begeleiding wordt opgezet om de schoolspecifieke zorgstructuur te implementeren in de praktijk en dit in samenwerking met alle actoren.

Doelgroep:

- 4 schoolteams met hun CLB per regio.

Tijdsinvestering:

- 20 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- scholen hebben een schoolspecifieke zorgstructuur opgezet, met aandacht voor het uitbouwen van de eerste lijnszorg;
- er is progressie in de professionaliteit van het volledige schoolteam.

1.1.2 Inhoudelijke ondersteuning bij het opmaken van een individueel plan inzake de preventieve en/of remediërende aanpak van leer- en ontwikkelingsachterstanden met een duidelijk accent op de eerste- en tweedelijnszorg:

- uit de evaluatie van de GOK- werking van het voorbije schooljaar komt duidelijk naar voor dat het knelpunt inzake differentiatie zich momenteel situeert op volgende vlakken:
 - het creëren van een cultuur inzake omgaan met diversiteit. Het gaat hier om het handelen in woord en daad volgens de waarden en principes die het GO vooropstelt. Scholen hebben het nog moeilijk om verscheidenheid als uitgangspunt te nemen voor al hun activiteiten,
 - het opstellen en uitvoeren van een beleid inzake omgaan met diversiteit. Scholen moeten een kader ontwikkelen waarin alle veranderingen in relatie staan met het omgaan met diversiteit,
 - het omgaan met diversiteit in de praktijk. Dit heeft te maken met het inzetten van structurele, materiele en menselijke mogelijkheden om adequater om te gaan met diversiteit.

Om gerichte differentiatie, preventie en remediëring af te stemmen op de specifieke behoefte van het kind is het vooreerst nodig een grondige analyse te maken van het probleem. Nadien dringt de keuze van goed gekozen acties zich op om ervoor te zorgen dat het kind geholpen wordt. Daartoe is het noodzakelijk een goed handelingsplan op te stellen. Zorgcoördinatoren kunnen leraren schoolintern ondersteunen zowel bij de probleemanalyse en –definiëring als bij de opstelling en uitvoering van het verbeteringstraject.

Doelstellingen:

- inzicht verwerven in het breed observeren van een risicokind in functie van het stellen van de probleemanalyse en – definiëring en in functie van het formuleren van een prioritair preventief en/of remediërend werkpunt;
- inzicht verwerven in de noodzakelijke en functionele inhouden van een handelingsplan; zodat een schoolspecifiek document van handelingsplan kan worden samengesteld;
- opzetten van een schoolspecifieke ondersteuning waarbij schoolteams en individuele leraren de gelegenheid krijgen om via een duidelijke overlegstructuur een individueel handelingsplan op te stellen inzake een preventieve en remediërende aanpak van leer - en ontwikkelingsachterstanden. Dit houdt o.a. volgende subdoelen in:
 - inzicht verwerven in het leren omgaan met specifieke gedrags- en leerproblematieken aan de hand van individuele handelingsplannen,
 - inzicht verwerven in het hanteren van compensatorische maatregelen in functie van het ADI- model,
 - inzicht verwerven in het nemen van klasseninterne en klassenoverschrijdende maatregelen (materialen, klassenopstelling, time- outruimte, ...) om kansrijker om te gaan met diversiteit,
 - concretiseren van het handelingsplan in de klas,
 - methodologische en didactische inzichten inzake zorgverbredende maatregelen verruimen en versterken.

Acties:

- schooloverstijgende studiedag met oefenmomenten inzake ‘breed observeren in functie van het stellen van de probleemanalyse en – definiëring en in functie van het formuleren van een prioritair preventief en/of remediërend werkpunt;
- schooloverstijgende studiedag met oefenmomenten, zodat er reflectie ontstaat over de noodzakelijke inhouden en de functionaliteit van handelingsplannen. De scholen krijgen de huistaak om zelf een schoolspecifiek document van handelingsplan op te stellen en om een individueel handelingsplan in functie van een

risicokind uit te schrijven;

- schoolspecifieke interventies waarbij een procesmatige begeleiding voor de klassenleraar in het hanteren van handelingsplannen op de klassenvloer wordt opgezet en waarbij de directeur en het zorg- / GOKteam gestimuleerd worden om actief betrokken te zijn/blijven bij dit initiatief;
- individuele bespreking van en feedback op de vooropdracht, met de respectievelijke klassenleraar, het zorgteam en de directie, inzake het optimaliseren van het individuele handelingsplan in functie van de prioritaire noden en leer- en ontwikkelingsbehoeften van het risicokind:
 - bijwonen van een (zorg)overlegmoment inzake preventieve en/of remediërende acties die in het individuele (handelings-)plan werden opgenomen,
 - opvolging op de klassenvloer van de preventieve en/of remediërende acties die in het individuele handelingsplan werden opgenomen,
 - bijwonen van een (zorg)overlegmoment in functie van een evaluatie van de uitgevoerde acties en de eventuele bijstellingen,
 - teamvergadering: uitwisselen van ervaringen binnen het schoolteam in functie van het verbreden van de professionaliteit inzake zorgverbreding.

Doelgroep:

- schooloverstijgende studiedagen voor zorgteams (maximum 4 leden/ school);
- schoolspecifieke trajectbegeleiding: 4 schoolteams per begeleider;
- per school zullen een drietal klassenleraren intensief en procesmatig worden begeleid. De directeur en het zorgteam zullen gestimuleerd worden om de procesbegeleiding mee op te volgen.

Tijdsinvestering:

- 2 schooloverstijgende studiedagen;
- Schoolspecifiek traject: 20 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- de begeleide leraren kunnen preventieve en/of remediërende acties opzetten, gebaseerd op een concrete hulpvraag;
- de leraren kunnen op een planmatige wijze initiatieven ondernemen ter bevordering van het (klassenintern) omgaan met diversiteit, steunend op principes van lerende organisatie en professionele leergemeenschap;
- het schoolteam heeft inzicht in het nut van een duidelijke overlegstructuur;
- er is progressie in de professionaliteit van het volledige schoolteam inzake het signaleren en definiëren van gedrags- en leerproblemen bij kinderen en inzake het preventief en/of remediërend pedagogisch didactisch handelen.

1.1.3 Gerichte ondersteuning bij het uitbouwen van een onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers (OKAN)

Naast het realiseren van goed taalvaardigheidsonderwijs voor alle kinderen, zijn scholen vragende partij voor het inrichten van goed onthaalonderwijs voor hun anderstalige nieuwkomers. Een school kan voor hun opvang een onthaalklas inrichten. Daar krijgen de kinderen extra (taal) ondersteuning om nadien efficiënt te kunnen functioneren in de klas, in overeenstemming met leeftijd, als lerend individu en als lid van de schoolgemeenschap.

De diversiteit is er vaak extreem en het is moeilijk te achterhalen welke leerstof deze kinderen op vorige scholen al verwerkt hebben omdat het onderwijssysteem in de verschillende landen sterk uiteenloopt.

Doelstellingen:

- inzicht verwerven in de opvang van anderstalige nieuwkomers in de onthaalklas (decretale bepalingen – fasen in taalverwerving – decentrale en centrale op-

vang);

- de methodologische en didactische inzichten inzake 'verwerven van schoolse taalvaardigheid bij anderstalige nieuwkomers' verruimen en versterken;
- inzicht verwerven in het opstellen van een individueel stappenplan inzake een preventieve en remediërende aanpak van taalachterstand en van sociale integratie in het klassen- en schoolgebeuren, met behulp van een instrument voor probleemscreening en doelenlijst;
- opzetten van schoolspecifieke ondersteuning voor OKAN- leraren bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van het individuele stappenplan.

Acties:

- schooloverstijgende studiedag voor OKAN- leraren, klassenleraren van anderstalige nieuwkomers, leden van zorgteams en directies organiseren, waarbij de focus wordt gelegd op volgende inhoud: de decretale bepalingen, de noden en de zorgverbredende aanpak van anderstalige nieuwkomers;
- schoolspecifieke intake voor OKAN- leraar, klassenleraar van anderstalige nieuwkomers, leden van zorgteam en directie met focus op het verwerven van methodologische en didactische inzichten met betrekking tot het opstellen van een individueel stappenplan voor anderstalige nieuwkomers;
- schoolspecifieke interventies waarbij een procesmatige begeleiding van de OKAN- leraar op de klassenvloer wordt opgezet en waarbij de directeur en het zorgteam alsook de klassenleraar gestimuleerd worden om actief betrokken te zijn/blijven bij dit initiatief;
- individuele bespreking en feedback op het stappenplan, met de OKAN- leraar, de respectievelijke klassenleraar, een lid van het zorgteam en de directie, inzake het optimaliseren van het individuele stappenplan in functie van de noden van de anderstalige nieuwkomer en in functie van het formuleren van leer- en ontwikkelingsdoelen:
 - bijwonen van een (zorg)overlegmoment inzake preventieve en/of remediërende acties in functie van anderstalige nieuwkomers,
 - opvolging in de OKAN- klas van de preventieve en/of remediërende acties met betrekking tot verwerving van taalvaardigheid (schoolse taalvaardigheid) en het stimuleren van sociale integratie, die in het individuele stappenplan werden opgenomen,
 - bijwonen van een (zorg)overlegmoment in functie van een evaluatie van de uitgevoerde acties en de eventuele bijstellingen,
 - teamvergadering: uitwisselen van ervaringen binnen het schoolteam in functie van het verbreden van de professionaliteit inzake de aanpak van anderstalige nieuwkomers.

Doelgroep:

- directies en leden van 4 schoolteams die onthaalonderwijs inrichten;
- OKAN- leraren, klassenleraren van anderstalige nieuwkomers, zorgteam en directies.

Tijdsinvestering:

- 2 schooloverstijgende studiedagen;
- schoolspecifieke traject : 20 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- er is progressie in de functionaliteit van de teamleden inzake opvang van anderstalige nieuwkomers;
- de begeleide leraren kunnen remediërende en/of preventieve acties opzetten gebaseerd op het individuele stappenplan voor de anderstalige nieuwkomer.

1.1.4 Gerichte ondersteuning bij het optimaliseren van een schoolspecifiek taalbeleid, uitgaande van de doelen en acties uit het GOK- actieplan.

De pedagogische begeleidingsdienst wenst scholen te ondersteunen bij het ontwikkelen en realiseren van hun taalbeleid.

We omschrijven taalbeleid als “ De structurele en strategische poging van een schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de taalbehoeften van de leerlingen met het oog op het bevorderen van hun algemene ontwikkeling en het verbeteren van hun onderwijsresultaten” (VLOR).

Vanuit de bijsturingen van het GOK- actieplan Taalvaardigheidsonderwijs expliciteert de school de feitelijke werking (wat op school reeds aanwezig is) en de beoogde werking (waar de school naartoe wil). In het GOK- actieplan worden de verbeterinitiatieven op een planmatige wijze opgenomen. Het GOK- actieplan geeft een duidelijk overzicht van de uit te voeren stappen binnen een bepaalde termijn. Vervolgens moet er een duidelijk verband zijn tussen datgene wat op papier staat en datgene wat mensen voor een bepaalde doelgroep moeten gaan doen en wat er van ze verwacht wordt.

Heel wat initiatieven rond taalvaardigheid en taalbeleid werden in scholen reeds opgezet in het kader van GOK. Vanuit deze initiatieven kan er een sterker taalbeleid uitgewerkt worden.

Doelstellingen:

- inzicht verwerven in het nut en de inhouden van een taalbeleid;
- inzicht verwerven in het opzetten van een probleemidentificatieproces;
- een schoolspecifiek probleemidentificatieproces uitvoeren om vanuit deze analyse een prioritaire pijler (Taalvaardigheidsonderwijs – Communicatie met ouders – Taal in onderwijs – Onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers) uit het taalbeleid te selecteren;
- een taalbeleid optimaliseren, vertrekkende van de acties van het GOK- actieplan.

Acties:

- schooloverstijgende pedagogische studiedag waarbij door middel van oefenmomenten scholen ertoe worden aangezet om de inhouden van het taalbeleid te duiden;
- schoolspecifieke teamvergadering, waarbij de school inzicht verwerft bij het vaststellen van de schooleigen beginsituatie inzake taalbeleid en waarbij ondersteuning wordt geboden om hun eigen probleemidentificatieproces te gaan plannen hierbij uitgaande van de GOK zelfevaluatie en de bijsturing van hun GOK- werking;
- teamvergaderingen waarbij de resultaten van de probleemidentificatie worden besproken en waarbij er acties worden gekozen (participatieve besluitvorming).

Doelgroep:

- 8 scholen per begeleider (niet dezelfde als de regio- adviseur).

Tijdsinvestering:

- 1 schooloverstijgende studiedag (2 dagen/begeleider);
- Schoolspecifieke interventies: 32 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- scholen beschouwen het uitwerken van een taalbeleid binnen hun schoolbeleid als een noodzaak;
- vanuit de bijsturingen uit de GOK zelfevaluatie, optimaliseren de scholen hun taalbeleid.

1.1.5 Opvolging van doorlichtingen

Schooldoorlichtingen

De opvolging van doorlichtingen blijft een belangrijke kerntaak van de pedagogische begeleidingsdienst, met dien verstande dat de aandacht prioritair zal gaan naar scholen die een “gunstig advies beperkt in de tijd” kregen. De begeleiding van deze scholen wordt bestendig en blijft haar intensief karakter behouden.

Deze intensieve en doelgerichte begeleiding, via een systematische en geïntegreerde aanpak, biedt de kans op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen zowel op klas- als schoolniveau. Immers, er wordt gelijktijdig gewerkt op beide niveaus waarbij de begeleiding van de individuele leraar ook in dit geheel kadert.

De scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd” worden samen met de reguliere begeleiding begeleid.

Binnen de begeleidingsdienst is een procedure vastgelegd om scholen met een dergelijk advies te begeleiden: vertrekkend van de aanstiplijst via een tussentijdse verslaggeving tot de opvolgingscontrole door de inspectie.

De extra begeleiding krijgt hier in overleg met de reguliere begeleiding een taak toegewezen binnen de opvolging. Deze taak zal steeds te maken hebben met die elementen uit het doorlichtingsverslag die betrekking hebben op hun deskundigheid, met name aspecten binnen het zorgbeleid in het algemeen en het GOK- beleid in 't bijzonder. Deze taken worden opgenomen in een schoolspecifiek stappenplan, in principe opgesteld door de school in overleg met de begeleiding, waarin alle acties, en de respectieve actoren, beschreven staan.

Doelstelling:

- zorgteams van scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd” in samenspraak met de reguliere begeleiding via een systematische en geïntegreerde aanpak begeleiden binnen het zorgbeleid in het algemeen en het GOK- beleid van de school (cfr. GOK- actieplan) in het bijzonder om aldus op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen op klassen- en schoolniveau.

Acties:

- binnen de pedagogische begeleidingsdienst is een procedure vastgelegd om scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd” te begeleiden: vertrekkend van de aanstiplijst via een tussentijdse verslaggeving tot de opvolgingscontrole van de inspectie;
- bespreking van het doorlichtingsverslag met de reguliere begeleiders;
- opmaken, in overleg en eventueel op initiatief van de pedagogisch adviseur, van een stappenplan waarin de verschillende acties worden opgenomen om de geformuleerde tekorten (en mogelijke aanbevelingen) met betrekking tot het zorgbeleid en het GOK- beleid van het doorlichtingsverslag weg te werken, en dit zowel op school- als op klassenniveau;
- procesmatige begeleiding van het zorgteam via overlegmomenten en teamvergaderingen;
- procesmatige begeleiding van leden van het zorgteam op klassenniveau via klassenbezoeken en individuele gesprekken.

Doelgroep:

- alle scholen met een “gunstig advies beperkt in de tijd”.

Tijdsinvestering:

Procesmatige begeleiding in samenspraak met reguliere begeleiding:

- gemiddelde raming: 5 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- ombuiging van het “gunstig advies beperkt in de tijd” in een gunstig advies.

Gok – controles

De opvolging van de GOK- controles blijft een belangrijke kerntaak van de extra begeleiding GOK, met dien verstande dat de aandacht prioritair zal gaan naar de scholen die een 'uitgesteld advies' kregen. De begeleiding van deze scholen wordt bestendig en krijgt een intensief karakter.

De intensieve en doelgerichte begeleiding, via een systematische en geïntegreerde aanpak, biedt de kans op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen zowel op leerling-, leerkracht- als schoolniveau.

Doelstelling:

- Scholen met een 'uitgesteld advies' via een systematische en geïntegreerde aanpak intensief en doelgericht begeleiden om aldus op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen op leerling-, leerkracht- en schoolniveau.

Acties:

- vraaggestuurde, schoolspecifieke acties:
 - bespreking controlerapport met directie en zorgteam;
 - opmaken, in overleg met het zorgteam en directie, van een stappenplan waarin de verschillende acties worden opgenomen om de geformuleerde tekorten (en mogelijke aanbevelingen) met betrekking tot het GOK-beleid weg te werken, en dit zowel op leerlingen-, leerkracht- en schoolniveau;
 - terugkoppeling van het te ondernemen stappenplan naar het team;
 - procesmatige begeleiding van het zorgteam in functie van de te realiseren verbeterinitiatieven.

Doelgroep:

- scholen met een uitgesteld advies.

Tijdsinvestering:

- gemiddelde raming: 2 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- ombuiging van het 'uitgesteld advies' in een gunstig advies.

1.1.6 Netwerking

Netwerking is een uitstekend middel om de professionele ontwikkeling van onderwijsbetrokkenen (leraren, coördinatoren ...) te verhogen. Daarom worden de zorgcoördinatoren (of andere ankerpersonen zoals GOK- verantwoordelijken) ondersteund door middel van het (opzetten van en) uitbreiden van uitwisselingsnetwerken.

De bedoeling is een forum te bieden waaraan de verschillende participanten schooloverstijgend kunnen deelnemen om communicatie en intervisie mogelijk te maken. Bijkomend krijgt de begeleiding een betere kijk op de problematiek en kan zodoende sneller inspelen op noden en behoeften.

Doelstelling:

- coördinatoren van netwerken ondersteunen bij de uitbouw van hun netwerken, met de bedoeling de autonomie en de kwaliteit van het netwerk te vergroten;
- opzetten van nieuwe netwerken;
- bestaande netwerken uitbreiden met andere zorg- / GOK – coördinatoren;
- het collegiaal leren stimuleren.

Acties:

- netwerken ondersteunen in het bepalen van prioritaire thema's, in het opstellen van een jaarplanning voor overlegmomenten, in het opstellen van vaste rubrie-

ken tijdens het overleg, in het stimuleren tot het schrijven van een verslag, in het selecteren van geschikte externe nascholing;

- deelnemen aan de netwerkvergaderingen met als doel het GOK-/zorgbeleid in scholen te optimaliseren;
- bestaande netwerken uitbreiden en/of nieuwe netwerken opstarten:
 - intakegesprek met de directie en de zorg-/GOK-coördinator,
 - engagementsverklaring opmaken en laten ondertekenen,
 - introductie van de nieuwe leden binnen het bestaande netwerk;
- de werkvorm 'intervisie' ondersteunen met als doel het collegiaal leren te stimuleren.

Doelgroep:

- zorgcoördinatoren / GOK- leerkrachten van scholen die een engagementsverklaring hebben ondertekend;
- alle netwerken waarvan de scholen deel uitmaken en opgestart werden op initiatief van de scholengemeenschap, het CLB;
- zorgcoördinatoren die wensen toe te treden tot een nieuw/ bestaand netwerk.

Tijdsinvestering:

- 12 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- het netwerk kan meer autonoom en kwaliteitsvoller fungeren;
- een forum wordt geboden aan zorgcoördinatoren waar zij in communicatie kunnen treden met elkaar en zodoende leren van elkaar (nieuw of uitgebreid netwerk);
- er over waken dat de vooropgestelde doelstellingen met betrekking tot netwerken ten volle aan bod komen;
- de netwerken gebruiken de werkvorm 'intervisie' om het collegiaal leren te stimuleren;
- via gesprekken nagaan in welke mate de deelname aan de netwerkmomenten hebben bijgedragen tot het verhogen van de professionaliteit van de zorgcoördinatoren en het verhogen van het beleidsvoerend vermogen van de scholen.

1.2 Samenwerking met LOP- begeleiders en CLB- medewerkers

De doelstellingen van het GOK- decreet zijn het realiseren van optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen, het vermijden van uitsluiting, segregatie en discriminatie en het bevorderen van de sociale cohesie.

Vanuit de waarden van het Pedagogisch Project van het GO! en vanuit de keuzes en klemtonen die de school formuleert in haar eigen beleidsplan, ondersteunt de extra begeleiding GOK de school en de leraren – dit in combinatie met alle betrokken partners – met het doel een geïntegreerde aanpak te realiseren.

Deze samenwerking is noodzakelijk om de contextuele problematiek aan te pakken.

Samen zullen we ons blijven buigen over thema's als omgaan met diversiteit, inschrijvingsbeleid en taalheterogeniteit en over het enten van de afsprakennota van het CLB aan het schoolspecifieke GOK- beleid. We zullen onze samenwerking afstemmen op het gezamenlijk en procesmatig begeleiden van scholen rond deze thema's.

Doelstelling:

- acties GOK- begeleiding, LOP- begeleiding en CLB- begeleiding op elkaar afstemmen. Dit kan o.a. volgende betekenen:
 - zicht krijgen op de accenten/ initiatieven van de lokale LOPs;
 - zicht krijgen op de afspraken van de lokale LOPs inzake inschrijvingsbe-

leid, opvang anderstalige nieuwkomers, omgaan met kansarmoede, brede school;

- zicht krijgen op de lokale stand van zaken (standpunten, afspraken, onderzoeken) inzake taalheterogeniteit;
- verfijnen van de afsprakennota van het CLB door deze nota specifieker te enten op GOK;
- ...

Acties:

- overlegmomenten tussen GOK- begeleiders, LOP- begeleiders en CLB- begeleiders organiseren;
- tijdens interventies de andere partners kenbaar maken en/of als deskundige een deel van de begeleiding laten ondersteunen;
- werking op elkaar afstemmen.

Doelgroep:

- GOK- begeleiders;
- LOP- begeleiders;
- CLB- begeleiders.

Tijdsinvestering:

- 4 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- tijdens de overlegmomenten mekaar werking beter leren kennen en op elkaar afstemmen.

1.3 Vertegenwoordigingen

De pedagogische begeleidingsdienst vertegenwoordigt het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, in tal van raden, werkgroepen en commissies:

- Coördinatie ondersteuningsbeleid (GOK) VLOR;
- Werkgroep Basisonderwijs GOK VLOR;
- Werkgroep Anderstalige nieuwkomers;
- Werkgroep Leerling- en ouderparticipatie;
- Studio GLOBO Brussel.

1.4 Professionalisering van de begeleiders

Om de visie van het GO m.b.t. GOK gezamenlijk te kunnen uitdragen, organiseert het GO coördinatievergaderingen en werkgroepen die als opdracht hebben een aantal initiatieven, genomen door de begeleidingsdienst op niveau Gelijke Onderwijskansen, voor te bereiden, op te volgen, te evalueren en bij te sturen en dit zowel inhoudelijk als strategisch.

1.4.1 Deelname aan interne werkgroepen

Werkgroep Taal (i.s.m. de reguliere begeleiding)

Doelstellingen:

- ontwikkelen van een leerlijn mondelinge taalvaardigheden;
- beheersen van didactische en methodologische inzichten inzake het omgaan met mondelinge vaardigheden

Acties

- een beperkte ontwikkelingsgroep bestaande uit reguliere en GOK-begeleiders ontwikkelt leerlijnen mondelinge vaardigheden en schetst de belangrijkste didactische oriënteringspunten;
- pedagogisch begeleiders SO geven feedback.

Doelgroep:

- een beperkte ontwikkelingsgroep bestaande uit reguliere en GOK – begeleiders ontwikkelt leerlijnen.

Tijdsinvestering:

- 15 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- een leerlijn mondelinge taalvaardigheden opgebouwd uit concrete tussendoelen

Werkgroep GOK

Doelstellingen:

- afstemmen van de gemeenschappelijke begeleidingsstijl, begeleidingscultuur en visie in functie van het aanbod BaO.

Acties:

- de extra begeleiders ontwikkelen draaiboeken voor studiedagen in functie van de kerntaken van het Gok- begeleidingsplan BaO (zorgbeleid, taalbeleid, ont-haalklas anderstalige nieuwkomers).

Doelgroep:

- de vier extra begeleiders BaO.

Tijdsinvestering:

- 10 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- uitgewerkte draaiboeken.

1.4.2 Volgen van vorming

Voor het schooljaar 2007 – 2008 worden volgende vormingen gepland:

- Preventieve aanpak van diversiteit bij TVO (luisteren, spreken, lezen, schrijven), Steunpunt GOK.
- Taal in wereldoriëntatie (aandacht voor instructietaal, hoe TV van kinderen verhogen via WO, teksten taliger maken ...?)
- Taalbeschouwing ter ondersteuning van taalvaardigheid, Steunpunt GOK.
- Taalvaardig maken van anderstalige nieuwkomers.
- Ontwikkelen van taalbeleid in scholen, Steunpunt GOK.
- Afsprakennota's CLB, POC.
- Handelingsgericht werken, POC.
- Muzische vorming.
- Visie op begeleiden van taalvaardigheidsonderwijs.

1.5 Onderwijsvoorrangsbeleid – buitengewoon onderwijs

Voor het buitengewoon basisonderwijs werden vorig schooljaar 9 scholen begeleid in het kader van onderwijsvoorrangsbeleid. Deze scholen zullen verder ondersteund worden.

1.5.1 Opzetten van schoolspecifieke ondersteuning

- schoolspecifieke initiatieven om de scholen van nabij bij te staan om hun aanwendingsplan te actualiseren;
- er kan schoolspecifiek ondersteuning geboden worden bij de uitvoering van de verschillende acties.

Doelstelling:

- opzetten van een schoolspecifieke ondersteuning van scholen bij het actualiseren en uitvoeren van een schooleigen aanwendingsplan.

Acties:

- schoolspecifieke interventies waarbij een procesmatige begeleiding van de BLIOM op de klassenvloer wordt opgezet en waarbij de directeur en het zorgteam alsook de klassenleraar gestimuleerd worden om actief betrokken te zijn/blijven bij dit initiatief;
- individuele bespreking en feedback op de gevoerde acties met de BLIOM en de directie, inzake het optimaliseren van het aanwendingsplan in functie van de noden van de doelgroepkinderen.

Doelgroep:

- directies, BLIOMS en/of schoolteams van OVB-scholen.

Tijdsinvestering:

- 2 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- samen met betrokken schoolteams een geactualiseerd aanwendingsplan kunnen voorleggen;
- het schoolteam heeft een duidelijk gelijkgezinde visie ten aanzien van onderwijsvoorrang.

1.5.2 Schooloverstijgende ondersteuning van scholen*Organiseren van een studiedag***Doelstelling:**

- directies en BLIOMS informeren over de actualisering van het aanwendingsplan aan de hand van de omzendbrief.

Acties:

- organiseren van een schooloverstijgende bijeenkomst om informatie uit te wisselen.

Doelgroep:

- directies, BLIOMS en CLB- medewerkers van de OVB- scholen.

Tijdsinvestering:

- 1 dag.

Resultaatsverbintenis:

- actualiseren van het aanwendingsplan aan de hand van de toelichting van de omzendbrief met betrekking tot het onderwijsvoorrangsbeleid in het buitengewoon onderwijs.

Evaluatie:

- het aanwendingsplan.

Ondersteunen van een netwerk voor BLIOMs

Netwerking is een uitstekend middel om de professionele ontwikkeling van onderwijsbetrokkenen te verhogen. Daarom worden de bijzondere leermeesters individueel onderwijs voor migranten (BLIOM) ondersteund door middel van het opzetten van uitwisselingsnetwerken. De directeurs en de CLB- medewerkers worden eveneens op de netwerking uitgenodigd.

De bedoeling is een forum te bieden waaraan de verschillende participanten schooloverstijgend kunnen deelnemen om communicatie mogelijk te maken en van mekaar te kunnen leren door o.a. het uitwisselen van ervaringen.

Er wordt een netwerk opgezet voor de scholen uit de provincie Limburg met 5 scholen (netwerk 1) en er wordt een netwerk opgezet voor de scholen uit de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen samen met 4 scholen (netwerk 2).

Doelstelling:

- ondersteunen van netwerken om te communiceren met elkaar en te leren van elkaar;
- beleidsvoerend vermogen van scholen verhogen;
- netwerken voor BLIOM ondersteunen in het bepalen van prioritaire thema's, in het opstellen van een jaarplanning voor overlegmomenten, in het opstellen van vaste rubrieken tijdens het overleg, in het stimuleren tot het schrijven van een verslag;
- netwerken voor BLIOM ondersteunen bij evt. geplande vormingsmomenten, bij het uitkiezen van een deskundige ...

Acties:

- organisatie van een netwerkforum.

Doelgroep:

- directies, BLIOMS en CLB- medewerkers van de OVB- scholen.

Tijdsinvestering:

- 4 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- de professionaliteit van de betrokkenen verhogen;
- via gesprekken nagaan in welke mate de deelname aan de netwerkmomenten hebben bijgedragen tot het verhogen van de professionaliteit van de BLIOMS en het verhogen van het beleidsvoerend vermogen van de scholen.

2 Secundair onderwijs

Het decreet Gelijke onderwijskansen (GOK) vormt het uitgangspunt van dit begeleidingsplan.

De doelstellingen zijn nog steeds het realiseren van optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen, het vermijden van uitsluiting en discriminatie en het bevorderen van sociale cohesie.

De extra begeleiding zal leerkrachten en scholen doelgericht en krachtig ondersteunen bij het realiseren van een goed zorgverbredend beleid van de school, met specifieke aandacht voor Gelijke onderwijskansen.

Dit gebeurt in nauw overleg en in samenwerking met de reguliere begeleiding.

2.1 Begeleiding van de scholen

Doelen uit de GOK-thema's of -clusters kunnen effectiever aangewend worden om de leerling gericht te begeleiden. Tijdens onze begeleiding merkten wij een aantal knelpunten op die zich situeren op het niveau van de leerkracht.

Meer aandacht moet gaan naar:

- gerichte ondersteuning van het taalbeleid met een duidelijk accent op taalvaardigheid en Nederlands in alle vakken;
- gerichte ondersteuning van de praktijk van interactieve en motiverende werkvormen met accent op differentiëren en op taalontwikkeling bij leerlingen;
- gerichte ondersteuning van leerlingenevaluatie en leerlingvolgsystemen:
 - De effectiviteit van onze begeleiding wordt verhoogd door gerichte samenwerking met de reguliere en systeembegeleiding.

2.1.1 Gerichte ondersteuning van het taalbeleid met een duidelijk accent op taalvaardigheid en Nederlands in alle vakken

Situering:

In het kader van het GOK-thema “taalvaardigheidsonderwijs” namen scholen al heel wat initiatieven rond taalvaardigheid en taalbeleid. Vanuit deze initiatieven kan er een sterker taalbeleid uitgewerkt worden.

Om het aantal leerlingen met een voldoende taalvaardigheid (luisteren en spreken, schrijven en begrijpend lezen in functionele contexten) te vermeerderen, willen we bij de leerkrachten de competentie vergroten om taalvaardigheidsonderwijs te geven.

Dit houdt in dat alle leerkrachten:

- zicht krijgen op de einddoelstellingen Nederlands (eindtermen);
- bewust kunnen omgaan met taal en taalvaardigheid bevorderen in alle activiteiten;
- taalheterogeniteit in de groep positief kunnen aanwenden;
- een interactieve aanpak met aangepaste werkvormen hanteren om de taalvaardigheid bij leerlingen te verhogen;
- instrumenten hanteren om het taalvaardigheidsniveau van leerlingen te bepalen;
- op een planmatige wijze hulp kunnen bieden bij taalproblemen (signalen onderkennen, expliciete doelen stellen, goed gekozen materialen, methoden en evaluatie-instrumenten hanteren, duidelijke criteria voor succes of vooruitgang vastleggen).

In samenwerking met de reguliere begeleiding willen wij ondersteuning bieden bij het hanteren van instrumenten om het taalvaardigheidsniveau van de leerlingen te bepalen en bij de interactieve aanpak met aangepaste werkvormen en middelen om leerlingen taalvaardigheid te laten opbouwen en de taalheterogeniteit van de groep positief te kunnen aanwenden.

Doelstellingen:

- i.s.m. de reguliere begeleiding een ondersteuning opzetten om op klasniveau de professionaliteit van leerkrachten te vergroten in het ontwikkelen van acties als hefboom voor taalontwikkeling bij leerlingen met een duidelijk accent op:
 - inzicht verwerven in het nut en de inhoud van een taalbeleid en het taalbeleid in de school optimaliseren, vertrekkende van de acties van het GOK- actieplan,
 - inzicht verwerven in de analyse en de gerichte ondersteuning op basis van instrumenten om de beginsituatie en de taalverwerving van de leerlingen te bepalen,
 - taal in alle vakken met aandacht voor instructietaal, hoe taalvaardigheid van leerlingen verhogen via alle vakken, teksten taliger maken ...

Acties:

- i.s.m. de reguliere begeleiding schooloverstijgende ondersteuning waarbij scholen ertoe worden aangezet om het taalbeleid (verder) te ontwikkelen;
- netwerkvergaderingen waarbij de scholen inzicht verwerven bij het vaststellen van de schooleigen beginsituatie inzake taalbeleid en waarbij ondersteuning wordt geboden om hun eigen probleemidentificatieproces te gaan plannen hierbij uitgaande van de GOK zelfevaluatie en de bijsturing van hun GOK- werking;
- aansluitend, zie ook 1.2:
 - zes schooloverstijgend vormingsdagen rond coöperatieve en motiverende werkvormen ter voorbereiding op het implementeren door de reguliere begeleiding op klas- en vakniveau (informatiemomenten, oefenmo-

- menten en feedback);
- werken aan leerkrachtvaardigheden door praktijkvoorbeelden te bieden bij het omschakelen van docerend onderwijs naar interactief en coöperatief leren en naar talige projecten.

Doelgroep:

- scholen die taalvaardigheid als GOK-thema kozen;
- scholen die OKAN inrichten.

Tijdsinvestering:

- te bepalen i.s.m. de reguliere begeleiding: max. 12 dagen per begeleider.

Resultaatsverbintenis:

- de scholen optimaliseren hun taalbeleid, in het bijzonder op klasniveau;
- leerkrachten van GOK-scholen zien in dat ze door activerende werkvormen de taalvaardigheid van leerlingen stimuleren.

2.1.2 Gerichte ondersteuning van de praktijk van interactieve en motiverende werkvormen met accent op differentiëren en op taalontwikkeling bij leerlingen.

Situering

GOK-doelstellingen om optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen te realiseren, worden geformuleerd in bijna alle GOK-thema's en -clusters (preventie en remediëring, taalvaardigheid, intercultureel onderwijs, participatie).

In onze begeleiding willen we leraren aanzetten om de motivatie voor ontwikkeling en leren bij de leerlingen te verhogen en de ontwikkeling en/of leerwinst bij elke leerling te maximaliseren.

Via acties op het leerkrachtniveau kan dit door:

- vormen van flexibele klasorganisatie te hanteren;
- de heterogeniteit van de groep positief aan te wenden, o.a. via vormen van coöperatief leren;
- door in functie van de leerlingengroep gericht te differentiëren in het curriculum (differentiëren in doelen, inhoud, materialen, tempo, werkvormen, aanpak, evaluatie ...).

Gerichte differentiatie en het verhogen van de motivatie van de leerlingen via motiverende en activerende werkvormen is nog onvoldoende doorgedrongen in de klaspraktijk.

In samenwerking met de vakbegeleiding, willen wij de leraren ondersteunen om in hun klas interactieve en motiverende werkvormen te gebruiken met bijkomend een accent op taalontwikkeling bij leerlingen.

Doelstelling:

- op klasniveau de professionaliteit van leerkrachten vergroten in het ontwikkelen van acties als hefboom voor differentiatie en voor motivatie en taalontwikkeling bij leerlingen, met een duidelijk accent op:
 - gerichte differentiatie en verhogen van de motivatie van de leerlingen,
 - leerkrachten helpen om een jaarplanning op te maken i.f.v. de GOK-planning (gegevens verzamelen, heterogene groepen samenstellen, differentiëren, gericht evalueren ...),
 - taal in alle vakken met aandacht voor instructietaal, hoe taalvaardigheid van leerlingen verhogen via alle vakken, teksten taliger maken ...
 - multiplicatie van leerkrachtvaardigheden via interne overlegstructuren.

Acties:

- schooloverstijgend zes vormingsdagen rond coöperatieve en motiverende werkvormen ter voorbereiding op het implementeren door de reguliere begelei-

ding op klas- en vakniveau (informatiemomenten, oefenmomenten en feedback);

- werken aan leerkrachtvaardigheden door praktijkvoorbeelden te bieden bij het omschakelen van docerend onderwijs naar interactief en coöperatief leren en naar talige projecten.

Doelgroep:

- te bepalen in samenwerking met de reguliere begeleiding voor leerkrachten (Nederlands /PAV /GASV + ander vak /PAV /GASV);
- aantal school te bepalen in samenwerking met de reguliere begeleiding.

Tijdsinvestering:

- nog te bepalen in samenwerking met de reguliere begeleiding: max. 18 dagen per begeleider.

Resultaatsverbintenis:

- leerkrachten van GOK-scholen gebruiken werkvormen die kansen bieden tot interactie en die de taalvaardigheid van leerlingen stimuleren;
- implementering van didactische werkvormen ter ondersteuning en verbreding van concrete GOK-acties.

Evaluatie:

- op basis van schriftelijke bevraging.

2.1.3 Gerichte ondersteuning van leerlingevaluatie en leerlingvolgsystemen

Situering

In het kader van GOK willen scholen op een systematische wijze de ontwikkeling en/of de leerwinst opvolgen en de vorderingen van de leerlingen systematisch bijhouden. Scholen hanteren en/of ontwikkelen hierbij instrumenten.

Indien nodig bieden zij, in samenwerking met collega's of externen (CLB ...), op een planmatige wijze hulp bij problemen (diagnose en remediëring).

Leerkrachten hebben aandacht voor de sociaal-emotionele aspecten bij leerlingbegeleiding (o.a. werken met VOET "sociale vaardigheden") en bieden ruimte voor dialoog en (regel)duidelijkheid.

Ook de ouders worden actief betrokken bij de probleemanalyse en de ondersteuning van de leerling.

Een leerlingenvolgsysteem is een hulpmiddel voor preventie en remediëring van leer- en ontwikkelingsachterstanden en om optimale leer- en ontwikkelingskansen te realiseren via het uitbouwen van een krachtige leeromgeving die rekening houdt met de aanwezige diversiteit.

Een leerlingenvolgsysteem is ook de concrete invulling van planmatig werken in de vorm van signaleringstoetsen, observatielijsten, analyseschema's ...

Om gerichte differentiatie, preventie en remediëring af te stemmen op de specifieke behoefte van de leerling wordt eerst een grondige analyse gemaakt van het probleem. Nadien zorgen goed gekozen acties ervoor dat de leerling geholpen wordt. Dan is het noodzakelijk een goed handelingsplan op te stellen.

Leerlingenbegeleiders en zorgcoördinatoren kunnen leraren schoolintern ondersteunen zowel bij de probleemanalyse en –definiëring als bij het verbetertraject.

Doelstellingen:

- scholen verwerven inzicht in de noodzakelijke en functionele inhouden van een leerlingenvolgsysteem en gerichte documenten daartoe ontwikkelen;
- scholen verwerven inzicht in een leerlingenvolgsysteem dat op leerlingniveau remediëring biedt bij vastgestelde gedrag- en leerproblematieken aan de hand een efficiënt overleg, een open leercentrum ...

- scholen verwerven inzicht in het hanteren van compensatorische maatregelen;
- scholen verwerven inzicht in het nemen van klasseninterne en klassenoverschrijdende maatregelen (materialen, klassenopstelling, time-out ruimte ...) om kansrijker om te gaan met diversiteit;
- scholen verruimen en versterken methodologische en didactische inzichten inzake zorgverbredende maatregelen.

Actie:

- schooloverstijgende intervisiemomenten om via gerichte opdrachten en oefeningen te komen tot een kwaliteitsvol leerlingenvolgsysteem in het kader van GOK;
- schoolspecifieke ondersteuning van de implementering van een kwaliteitsvol leerlingenvolgsysteem.

Doelgroep:

- schooloverstijgende studiedagen voor scholen 2de en 3de graad.

Tijdsinvestering:

- 3 (4) schooloverstijgende studiedagen: 3 (4) dagen;
- schoolspecifiek traject: 20 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- de school is in staat om:
 - in een participatief en open klimaat te streven naar een kwaliteitsvol leerlingenvolgsysteem dat zowel gedrag- als leerproblematieken opvolgt;
 - aan de hand van het leerlingenvolgsysteem leerkrachten bewust te maken van de mogelijkheden tot ondersteuning van leerlingen door middel van differentiatie in de klas.

2.1.4 Gerichte ondersteuning voorafgaand aan de GOK-controle

Situering

De opvolging van de GOK- controles blijft een belangrijke kerntaak van de extra begeleiding GOK. Onze extra aandacht blijft gaan naar de scholen die een negatief advies kregen, de nieuwe GOK-scholen en scholen met wijzigende structuur en/of schoolleiding.

De intensieve en doelgerichte begeleiding, via een systematische, biedt de kans op een procesmatige wijze verandering teweeg te brengen zowel op leerling-, leerkracht- als schoolniveau.

Doelstelling:

- ondersteuning aanbieden, voorafgaand aan de GOK-controle tijdens het derde GOK-jaar.

Acties:

- een schooloverstijgende informatie geven over decreet en omzendbrief in functie van de GOK-controle;
- scholen ondersteunen om aan de hand van hun beleidsinstrumenten en hun verzamelde gegevens de GOK-controle voor te bereiden;
- intervisie: ervaringen uitwisselen en goede praktijken doorgeven;
- scholen helpen een overzicht te maken over de geboden ondersteuning door CLB, GOK- en reguliere begeleiding;
- schoolspecifiek scholen ondersteunen om aan de hand van hun beleidsinstrumenten en hun verzamelde gegevens de GOK-controle voor te bereiden.

Doelgroep:

- directeur en GOK-team van GOK-scholen, alle graden.

Tijdsinvestering:

- per begeleider: 12 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- alle scholen verzamelen een GOK-dossier om aan te tonen in welke mate de gelijkheidsinstrumenten werden uitgebouwd, rekening houdend met de schoolcontext en de kenmerken van de schoolpopulatie;
- aan de hand hiervan kunnen ze reflecteren op de uitvoering van de gekozen doelstellingen en de zelfevaluatie;
- de scholen zijn in staat tijdens de GOK-controle de uitvoering van de gekozen doelstellingen en de zelfevaluatie aan te tonen.

Evaluatie:

- op basis van het afsluitend gesprek;
- aan de hand van het voor te leggen GOK-dossier.

2.1.5 Netwerking

Situering

Netwerkvorming is een uitstekend middel om de professionele ontwikkeling van onderwijsbetrokkenen (leerkrachten, coördinatoren ...) te verhogen. Daarom worden de coördinatoren (GOK- en vakgroepcoördinatoren) ondersteund door het opzetten en het uitbreiden van uitwisselingsnetwerken.

Het is de bedoeling een forum te bieden waaraan de verschillende participanten schooloverstijgend kunnen deelnemen, om communicatie mogelijk te maken en van elkaar te leren.

We moeten er, als GOK- begeleiders over blijven waken dat we scholen de spiegel blijven voorhouden zodat er gewerkt wordt binnen de krijtlijnen van het gelijke kansenbeleid. Zonder 'kritische vriend' leert de ene school niet altijd de juiste aanpak van de andere en belandt zo op een zijspoor.

Doelstelling:

- verder ondersteunen van opgestarte netwerken waarbij de participanten kans krijgen om met elkaar te communiceren en te leren van elkaar;
- bestaande netwerken eventueel verder uitbreiden met andere participanten;
- de netwerken van scholen ondersteunen in hun GOK-werking en bijstellingen;
- als waarnemer aanwezig zijn op andere netwerken waarvan de scholen deel uitmaken;
- netwerken ondersteunen bij geplande vormingsmomenten, bij het uitkiezen van een deskundige.

Acties:

- intervisie.

Doelgroep:

- middenkader (GOK-coördinator, leerlingbegeleider, voorzitters vakwerkgroepen ...) van elk netwerk, met inbegrip van:
 - het specifieke netwerk van vervolgschoolcoaches, begeleid in samenwerking met LOP-begeleiders en de werkgroep moderne talen;
 - het specifieke netwerk voor GOK-scholen 2de en 3de graad die gestart zijn of wensen te starten met een leerlingvolgsysteem.

Tijdsinvestering:

- per begeleider: 10 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- een goedgestructureerd forum waaraan het middenkader schooloverstijgend kan deelnemen om met elkaar te communiceren en van elkaar te leren.

Evaluatie:

- feedbackgesprekken.

2.1.6 Opvolging van scholen met specifieke noden/vragen

Situering

Een aantal scholen heeft nog verdere ondersteuning nodig om hun GOK-beleid planmatiger op te stellen en om zich bewust te worden van het belang van het Gelijke Kansenbeleid, vooral bij het uitschrijven van een eigen visie, bij het integreren van GOK-acties in hun reguliere werking, bij het motiveren en betrekken van het hele schoolteam en bij het leggen van een verband tussen de werkpunten uit hun gewone doorlichting en de acties in het GOK-plan.

Doelstelling:

- scholen hun GOK-beleidstraject helpen verder zetten.

Acties:

- te bepalen in samenspraak met de school.

Doelgroep:

- directies, GOK-coördinatoren, GOK-teams van:
 - nieuwe GOK-scholen;
 - scholen die een moeilijk verloop kennen;
 - scholen die begeleiding voor een bepaald werkpunt, nieuw initiatief wensen;
 - scholen met onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers (OKAN).

Resultaatsverbintenis:

Afhankelijk van de vraag van de school zijn o.a. volgende resultaten mogelijk:

- de begeleide scholen kunnen preventieve en/of remediërende acties opzetten, gebaseerd op een concrete hulpvraag;
- het schoolteam heeft inzicht in het nut van een duidelijke overlegstructuur;
- er is progressie in de professionaliteit van het volledige schoolteam;
- ...

Tijdsinvestering:

- per begeleider: 10 dagen.

2.1.7 Betrekken van alle ouders met inbegrip van de kansarmere bij de leerresultaten van hun kind

Situering

Participatie en/of samenwerken met externen is een doelstelling in alle GOK-thema's. Scholen worden gestimuleerd om participatie breder te zien dan "leerlingenraad" en "oudercomité".

Doelstelling:

- een ondersteuning opzetten om de participatie op school op de drie niveaus te ontwikkelen.

Acties:

- Nog verder te bepalen in samenwerking met de LOP-begeleiders:
 - intakegesprek met de directie en de GOK-coördinator,
 - uitwisselen van ervaringen binnen het schoolteam in functie van het verbreden van de participatie op de drie niveaus,
 - breed gegevens verzamelen om de mogelijkheden tot participatie te verkennen.

Doelgroep:

- GOK-team en leerkrachten van de GOK-school die participatie als GOK-thema

kozen en bereid zijn om samen te overleggen over de participatie (eventueel wordt bijkomend een PSD georganiseerd).

Tijdsinvestering:

- per begeleider: 10 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- het participatiegehalte in GOK-scholen verhogen met bijzondere aandacht voor de ouders van de GOK-doelgroep;
- inzicht krijgen in de relatie met externe partners/LOP.

Evaluatie:

- op basis van feedback op schoolniveau.

2.2 Samenwerking met LOP- begeleiders en CLB- medewerkers

Situering

De doelstellingen van het GOK- decreet zijn het realiseren van optimale leer- en ontwikkelingskansen voor alle leerlingen, het vermijden van uitsluiting, segregatie en discriminatie en het bevorderen van de sociale cohesie.

Vanuit de waarden van het Pedagogisch Project van het GO! en vanuit de keuzes en klemtonen die de school formuleert in haar eigen beleidsplan, ondersteunt de extra begeleiding GOK de school en de leraren – dit in combinatie met alle betrokken partners – met het doel een geïntegreerde aanpak te realiseren.

Deze samenwerking is noodzakelijk om de contextuele problematiek aan te pakken.

Samen zullen we ons blijven buigen over thema's als omgaan met diversiteit, inschrijvingsbeleid en taalheterogeniteit en over het enten van de afsprakennota van het CLB aan het schoolspecifieke GOK- beleid. We zullen onze samenwerking afstemmen op het gezamenlijk en procesmatig begeleiden van scholen rond deze thema's.

Doelstelling:

- acties GOK- begeleiding, LOP- begeleiding en CLB- begeleiding op elkaar afstemmen. Dit kan o.a. volgende beteken:
 - zicht krijgen op de accenten/ initiatieven van de lokale LOPs,
 - zicht krijgen op de afspraken van de lokale LOPs inzake inschrijvingsbeleid, opvang anderstalige nieuwkomers, omgaan met kansarmoede, brede school,
 - zicht krijgen op de lokale stand van zaken (standpunten, afspraken, onderzoeken) inzake taalheterogeniteit,
 - verfijnen van de afsprakennota van het CLB door deze nota specifieker te enten op GOK,
 -

Acties:

- overlegmomenten tussen GOK- begeleiders, LOP- begeleiders en CLB- begeleiders organiseren;
- tijdens interventies de andere partners kenbaar maken en/of als deskundige een deel van de begeleiding laten ondersteunen;
- (samen)werking op elkaar afstemmen.

Doelgroep:

- GOK- begeleiders;
- LOP- begeleiders;
- CLB- begeleiders.

Tijdsinvestering:

- 4 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- tijdens de overlegmomenten elkaars werking beter leren kennen en op elkaar afstemmen.

2.3 Vertegenwoordiging in raden en commissies

De pedagogische begeleidingsdienst vertegenwoordigt het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, in tal van raden, werkgroepen en commissies:

- Coördinatie ondersteuningsbeleid (GOK) VLOR;
- Werkgroep secundair onderwijs GOK VLOR (6 dagen);
- Werkgroep Anderstalige nieuwkomers (4 dagen);
- Werkgroep Leerling- en ouderparticipatie (6 dagen);
- Werkgroep BUSO (6 dagen) ;
- Reflexiegroepen met betrekking tot Brussel en de rand (BROSO, Wieden in de rand, overleg, ...) (10 dagen).

2.4 Professionalisering

Om de visie van het GO m.b.t. GOK gezamenlijk te kunnen uitdragen, organiseert het GO coördinatievergaderingen en werkgroepen die als opdracht hebben een aantal initiatieven, genomen door de begeleidingsdienst op niveau Gelijke Onderwijskansen, voor te bereiden, op te volgen, te evalueren en bij te sturen en dit zowel inhoudelijk als strategisch.

2.5 Deelname aan interne werkgroepen

2.5.1 Werkgroep GOK (BaO en SO)

Doelstellingen:

- gezamenlijk overleg BaO-SO;
- waar mogelijk samen met het BaO de gemeenschappelijke begeleidingsstijl, begeleidingscultuur en visie in functie van het aanbod afstemmen.

Acties:

- de extra begeleiders ontwikkelen o.m. draaiboeken voor studiedagen in functie van de kerntaken van het GOK- begeleidingsplan.

Doelgroep:

- de zes extra begeleiders BaO en SO.

Tijdsinvestering:

- 10 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- uitgewerkte draaiboeken.

2.5.2 Werkgroep Zelfevaluatie

Doelstellingen:

- zie ook: begeleidingsplan reguliere begeleiding.

Acties:

- zie ook: begeleidingsplan reguliere begeleiding.

Doelgroep:

- een beperkte ontwikkelingsgroep bestaande uit reguliere en GOK – begeleiders.

Tijdsinvestering:

- 10 dagen.

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- zie ook: begeleidingsplan reguliere begeleiding.

2.5.3 Werkgroep sterk middenkader

Doelstellingen:

- zie ook: begeleidingsplan reguliere begeleiding.

Acties:

- zie ook: begeleidingsplan reguliere begeleiding.

Doelgroep:

- een beperkte ontwikkelingsgroep bestaande uit reguliere en GOK – begeleiders.

Tijdsinvestering:

- 10 dagen

Resultaatsverbintenis en evaluatie:

- zie ook: begeleidingsplan reguliere begeleiding.

2.6 Volgen van vorming

Voor het schooljaar 2007 – 2008 worden volgende vormingen gepland:

2.7 Onderwijsvoorrangsbeleid – buitengewoon onderwijs

Voor het buitengewoon secundair onderwijs werden vorig schooljaar 6 scholen begeleid in het kader van onderwijsvoorrangsbeleid. Deze scholen zullen verder ondersteund worden.

Doelstelling:

- de BUSO-scholen ondersteunen in hun OVB-werking die stilaan de vorm aanneemt van GOK-werking.

Acties:

- de ondersteuning gebeurt in het GOK-netwerk van de eigen scholengroep;
- een specifieke ondersteuning op schoolniveau is mogelijk i.s.m. de reguliere begeleiding buitengewoon onderwijs;
- de extra begeleiding GOK participeert netoverstijgend in een werkgroep in de VLOR aan de ontwikkeling van lespakketten voor taakgericht werken, interactieve werkvormen, werken aan een positief klas- en schoolklimaat en breder evalueren;
- organisatie van een netwerkforum.

Doelgroep:

- 6 scholen van het buitengewoon secundair onderwijs beschikken over extra uren binnen het onderwijsvoorrangsbeleid (OVB).

Tijdsinvestering:

- per begeleider: 4 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- actualisering van het actieplan in de zin van het GOK-decreet.

Evaluatie:

- in een gesprek met directies en coördinatoren nagaan in welke mate de deelname aan de netwerkmomenten hebben bijgedragen tot het verhogen van de

professionaliteit en het verhogen van het beleidsvoerend vermogen van de scholen.

2.8 Anderstalige nieuwkomers

Situering

Gezien de 13 OKAN-scholen verbonden zijn met GOK-scholen, worden zij betrokken bij alle schooloverstijgende en schoolspecifieke GOK-initiatieven. Deze scholen worden verder mee ondersteund door de GOK-begeleiding.

Onze ervaring leert ons dat een grote diversiteit is in de taken toegewezen aan de vervolgschoolcoach. Er is vraag naar een verdiepende studiedag over de taakinvulling van de vervolgschoolcoach maar ook naar ondersteuning bij de implementering van de ROTAN-doelen.

De extrabegeleiding GOK neemt deel aan de reflectiegroep van het departement onderwijs (ROTAN).

Zie ook: begeleidingsplan reguliere begeleiding

Doelstelling:

- ondersteunen van de OKAN-scholen met bijzondere aandacht voor de taakinvulling van de vervolgschoolcoach en de ROTAN-doelen.

Acties:

- de ondersteuning gebeurt in het GOK-netwerk van de eigen scholengroep;
- schooloverstijgend worden voor alle OKAN-scholen, in samenwerking met de LOP-begeleiding en de werkgroep Moderne Talen, studiedag(en) georganiseerd;
- organisatie van een netwerkforum.

Doelgroep:

- directies, vervolgschoolcoaches, GOK-coördinatoren en leerkrachten van OKAN-scholen.

Tijdsinvestering:

- per begeleider: 3 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- scholen hebben zicht op een mogelijke taakomschrijving van de vervolgschoolcoach;
- de professionaliteit van de betrokkenen verhogen bij de implementering van de ROTAN-doelen.

Evaluatie:

- in een gesprek met directies en coördinatoren nagaan in welke mate de deelname aan de netwerkmomenten hebben bijgedragen tot het verhogen van de professionaliteit.
- evaluatieformulier.

Speerpuntprojecten en aandacht voor innovatie

1 Verantwoording

Naast het “regulier” takenpakket dat via vraag- en aanbod vorm krijgt, hebben we in het kader van het Algemeen Strategisch Plan ook gekozen voor 5 “speerpuntprojecten”. Deze speerpuntprojecten werden via een participatief proces, waarin het volledige begeleidingsteam en de directies van de diverse groepen betrokken werden, vorig jaar reeds geformuleerd. Ze worden over een periode van 3 jaar geïmplementeerd en op hun resultaten afgerekend.

In dit begeleidingsplan worden reeds nieuwe speerpuntprojecten geformuleerd die in de loop van dit schooljaar zullen worden voorbereid: overgang basis naar secundair onderwijs, gezondheidsopvoeding en intensieve begeleiding van de proeftuinprojecten. Vanaf volgend schooljaar zullen deze nieuwe speerpuntprojecten explicieter en via een duidelijk aanbod samen met de nascholing vorm krijgen.

2 ASP-projecten

2.1 De directeur als onderwijskundig leider

2.1.1 Situering

De werking van de projectgroep kadert binnen een project Algemeen Strategisch Plan (ASP) van het Gemeenschapsonderwijs: ‘*De directeur als onderwijskundig leider*’.

Het is één van de projecten die sinds september 2004 binnen de Pedagogische Begeleidingsdienst zijn opzet om aan scholen een ondersteuning te bieden bij de stimulering, de bewaking en de interne controle van hun onderwijskwaliteit.

Het project: ‘*De directeur als onderwijskundige leider*’ is gesitueerd binnen het actiedomein ‘Beleidsvoerend Vermogen’.

2.1.2 Doelstellingen

De projectgroep wil in drie fasen een aantal concrete doelstellingen realiseren.

Fase 1 = 1 jaar (schooljaar 2004 – 2005): voorbereiding

Doelstelling 1: in samenwerking met directeurs een visie uitwerken over de directeur als onderwijskundig leider.

Doelstelling 2: een visie uitschrijven over het begeleiden van directeurs als onderwijskundig leider.

Doelstelling 3: vanuit die visie tools verzamelen ten behoeve van directeurs ter ondersteuning van hun onderwijskundig leiderschap.

Doelstelling 4: feedback met deskundigen/externen over visie en gebruikte tools; bijsturing.

Doelstelling 5: opleiden van 8 tot 10 PA's in coaching en/of intervisie.

Fase 2 = 1 jaar (schooljaar 2005 – 2006): werken met pilootscholen

Doelstelling 6: het implementeren van visie en gebruik van tools in 8 à 10 pilootscholen (uit 1 scholengroep) door de PA's.

Doelstelling 7: ontwikkelen van een ondersteunend nascholingsprogramma in samenwerking met het NAS.

Doelstelling 8: het opleiden van een 2 tot 3-tal 'ankerpunten' per SGR rond het implementeren van onderwijskundig leiderschap.

Fase 3 = 1 jaar (schooljaar 2006 – 2007): ankerpunten scholengroep

Doelstelling 6: het implementeren van het gebruik van tools in de pilootscholen (zie doelstelling 6 – fase 2) door de PA's.

Doelstelling 7: ontwikkelen van een ondersteunend nascholingsprogramma in samenwerking met het NAS.

Doelstelling 8: het opleiden van een 2 tot 3-tal 'ankerpunten' per SGR rond het implementeren van onderwijskundig leiderschap.

Doelstelling 9: de 3 personen, met ondersteuning van de PA, treden op als begeleider voor de overige directies van de SGR.

Doelstelling 10: verder verspreiden en versterken van deze competenties, via het netwerk van ankerpunten, ondersteund door de PA's.

Doelstelling 11: afstemmen van de reguliere werking van de PBD op de visie ontwikkeld door het ASP-project.

2.1.3 Doelgroep

Directies van Basisscholen, scholen Secundair Onderwijs, scholen Buitengewoon Onderwijs.

2.1.4 Acties bij de realisering van de doelstellingen fase 3

- Planning van doelstelling 6: het implementeren van het gebruik van tools in de pilootscholen door de PA's
Uit de procesbeschrijving en de evaluatie van acties van de doelstelling 6 (fase 2) besluit de ASP-projectgroep deze doelstelling ook in fase 3 op te nemen.
Acties die hieruit zullen volgen:
 - er wordt voldoende tijd worden vrijgemaakt om via een afgesproken werkwijze tools te rubriceren en kritisch te bekijken. Elke tool die de selectieprocedure doorstaat wordt van een kijkwijzer voorzien;
 - tools die collega's ontwikkelen of uit het veld plukken, dienen ook deze filterprocedure te ondergaan. Deze ASP-groep dient een signaal te geven naar de collega's.
- Planning van doelstelling 7: ontwikkelen van een ondersteunend nascholingsprogramma in samenwerking met het NAS
Acties die hieruit zullen volgen:
 - de ASP-groep levert input voor de opleiding tot directeur die door het NAS wordt georganiseerd. Na deze opleiding kan de verdere begeleiding gebeuren door de PA/PB's;
- Planning van doelstelling 8: het opleiden van 2 tot 3 ankerpunten per SGR rond implementeren van onderwijskundig leiderschap.
Acties die hieruit zullen volgen:
 - op 16 juni 2006 begint de eerste sessie (intake). De Algemene directeurs van de Scholengroepen kregen een uitnodiging om het project voor te stellen op een College van directeurs en om 2 à 3 ankerpunten aan te duiden;

- op basis van de evaluatie van de acties (pilootscholen) bij doelstelling 6 wordt inhoud gegeven aan een opleiding van deze ankerpunten;
- de opleiding bestaat uit 4 sessies:
 - toelichten visietekst en kadering binnen de opleiding tot directeur,
 - toelichting tools binnen de schoolcontext,
 - intervisieoefening,
 - terugkomdag;
- daarnaast wordt een noodlijn voorzien waarbij urgente vragen van de ankerpunten kunnen opgenomen in de werking van de ASP-projectgroep.
- Planning van doelstelling 9: de 3 personen, met ondersteuning van de PA, treden op als begeleider voor de overige directies van de SGR.
Acties die hieruit zullen volgen:
 - per Scholengroep wordt een actieplan opgesteld voor begeleiding van directies (contextgebonden).
- Planning van doelstelling 10: verder verspreiden en versterken van deze competenties, via het netwerk van ankerpunten, ondersteund door de PA's.
 - samen met het NAS nascholing aanbieden,
 - terugkomdagen organiseren als aanbod.
- Planning van doelstelling 11: afstemmen van de reguliere werking van de PBD op de visie ontwikkeld door het ASP-project.
 - De ASP-groep dient ook een gelijkgerichtheid na te streven tussen wat de ASP-projectgroep aanbiedt en wat collega's (reguliere begeleiding BaO en SO, GOK, systeembegeleiding ...) aanbieden omtrent onderwijskundig leiderschap.Acties die hieruit zullen volgen:
 - olijsten van acties die nu al in de reguliere werking ondernomen worden rond 'ondersteuning van het beleidsvoerend vermogen';
 - overleg met de collega's over documenten en materiaal dat te maken heeft met het ASP-thema.

2.1.5 Geraamde tijdsbesteding

Planning van doelstelling 6: het implementeren van visie en gebruik van tools in 8 à 10 pilootscholen (uit 1 scholengroep) door de PA's:

- 2 dagen begeleiding;
- bespreking op de 2-maandelijkse projectgroepvergadering.

Planning doelstelling 7: ontwikkelen van een ondersteunend nascholingsprogramma in samenwerking met het NAS:

- 2 dagen.

Planning doelstelling 8: het opleiden van een 2 tot 3-tal 'ankerpunten' per SGR rond het implementeren van onderwijskundig leiderschap:

- juni 06: intake met de geselecteerde directies: 1 dag;
- 4 sessies: 4 dagen.

Planning doelstelling 9: de 3 personen, met ondersteuning van de PA, treden op als begeleider voor de overige directies van de SGR:

- begeleiding in de Scholengroep: 3 dagen.

Planning van doelstelling 10: verder verspreiden en versterken van deze competenties, via het netwerk van ankerpunten, ondersteund door de PA's:

- 3 dagen.

Planning van doelstelling 11: afstemmen van de reguliere werking van de PBD op de visie ontwikkeld door het ASP-project:

- 2 sessies.

2.1.6 Resultaatsverbintenis

- tools verzamelen;
- de uitgewerkte methodiek gebruiken om directies te begeleiden en te ondersteunen bij het verhogen van hun onderwijskundig leiderschap;
- het gelijkgericht afstemmen van de begeleiding van de doelgroep door collega's binnen de Begeleidingsdienst;
- ondersteuning bij het gelijkgericht uitwerken van een nascholingsprogramma door het NAS;
- een traject opstellen per Scholengroep;
- opnemen van de resultaten van de werking van de projectgroep in de reguliere werking van de Begeleidingsdienst.

2.2 Naar een sterk middenkader

Met het oog op de versterking van het beleidsvoerend vermogen van de scholen besteedt de PBD bijzondere aandacht aan het vorm geven van een sterk middenkader.

Het middenkader van een school wordt omschreven als de groep van de personeelsleden in een school die:

- samen mee het leiderschap uitmaken,
- voor specifieke delen van het beleid daadwerkelijke verantwoordelijkheid dragen,
- representatief zijn voor een (deel)team,
- ideeën en voorstellen van hun (deel)team met het beleidsvoorbereidend niveau uitwisselen,
- de werking van hun (deel)team coördineren en/of optimaliseren en die het functioneren van individuele leden ondersteunen.

2.2.1 Doelstellingen

Om enerzijds de beheersbaarheid van dit project te verzekeren en anderzijds te kunnen genieten van succeservaring in de beoogde pilotscholen, heeft de werkgroep zich voor haar proefproject beperkt tot de effectieve begeleiding van vakcoördinatoren, TAC's en TA's in secundaire scholen en een CVO, en van de personeelsleden die zich in basisscholen daadwerkelijk met zorgcoördinatie inlaten.

De leden van de werkgroep lichten het project toe bij de nieuw geselecteerde scholen. Hierbij wordt de motivatie getoetst, de kansen ingeschat, de doelstellingen voor de school in beeld gebracht en inzicht gegeven in de voordelen, de tijdsinvestering en de financiële aspecten van het project.

2.2.2 Acties

Het project doorloopt de volgende fasen.

- **Beginsituatieanalyse**
In het nieuwe schooljaar zal de werkgroep starten met de beginsituatieanalyse van de in het project betrokken scholen door het verzamelen van schoolspecifieke gegevens in functie van de ontwikkelde visie en de daaraan verbonden inhouden (beperkte en uitgebreide professionaliteit; effectieve scholen; professionele leergemeenschap, taken en vaardigheden van de zorgcoördinator ...). Uiteraard worden hierbij ook de knelpunten gedefinieerd.
- **Kennismaking**
Zowel een scenario "kennismaking met het project door scholen" als een concretisering van de opdracht werden reeds door de werkgroep uitgeschreven. Dit laat toe om vanuit de beginsituatieanalyse door de school onder begeleiding van een PA/PB een strategie te bepalen om de school te laten uitgroeien tot

een lerende organisatie o.m. via het uitbouwen van een sterk middenkader.

- **Reflectie**
Aan de hand van het scenario “reflectie middenkaders” worden de deelnemende scholen samengebracht in een netwerk om met elkaar te reflecteren over de taakinvulling van het middenkader en over de vaardigheden en werkvormen die noodzakelijk zijn om de ontwikkelde strategie te kunnen toepassen.
- **Vorbereiding**
Waar de vorige fasen nog konden gecatalogeerd worden onder de noemer “vorbereiding op de uitvoering van het project”, zal in deze fase de concretisering van de uitbouw van een sterk middenkader van start gaan. Na een tussentijdse evaluatie en het aanbod van nascholing, zal het takenpakket van de betrokken “personen” (zorgcoördinatie – zie o.a. de omzendbrief dienaangaande -, TA/TAC, vakcoördinator) geïntroduceerd worden en zal worden overgegaan tot begeleiding/coaching.
- **Toetsing**
De werkgroep zal de effecten van haar inspanningen voortdurend toetsen in functie van zowel de groei van de school, het eigen leren van de PA/PB als van het mogelijks multipliceren van het project.
- **Draaiboek**
Op basis van de ervaringen en vaststellingen in de pilootscholen stuurt de werkgroep haar draaiboek bij.
- **Strategie overdracht van inhouden en vaardigheden**
De inhouden en vaardigheden, die aan dit project verbonden zijn, worden doorgegeven aan een beperkte groep nog niet betrokken collega’s uit de PBD.

2.2.3 Doelgroep

In de doelgroep voor volgend schooljaar zitten voor het BaO twee regio’s. die door twee begeleiders worden begeleid. Voor het SO wordt gekozen voor bijkomend 1 KA, 1 KTA en 1 CVO.

2.2.4 Resultaatverbintenis

In alle pilootscholen wordt een proces op gang gebracht om te komen tot een sterk middenkader door begeleiding, reflectie en intervisie. Er wordt ondersteuning verleend bij het effectief installeren van een middenkader

2.3 Een coherent evaluatiebeleid

De PBD begeleidt scholen die een eigen visie op evalueren willen ontwikkelen en biedt ondersteuning bij het opzetten van een coherent evaluatiebeleid.

Doelgroepen:

- het volledige schoolteam, beleidsteams, deelteams en vakgroepen.

Doelstellingen:

Op niveau van de school:

- de scholen ontwikkelen een eigen visie op evalueren en bouwen een coherent evaluatiebeleid uit;

Op niveau van de klas:

- de deelteams of vakgroepen gebruiken de geschikte instrumenten voor het evalueren van de leerplandoelstellingen over kennis, vaardigheden en attitudes;
- ze ontwikkelen en gebruiken instrumenten voor permanent evalueren;
- in samenwerking met NAS een nascholingsproject kwalitatief evalueren opzetten.

Acties:

- de doelgroepen worden geïnformeerd via initiërende studiedagen met volgende onderwerpen:
 - toelichten wat onder ‘evaluatie’ wordt verstaan;
 - evaluatie kaderen binnen het pedagogisch-didactisch handelen;
 - illustreren dat evaluatie-instrumenten verschillen naargelang de doelstellingen;
 - attitudes, gedrag en gedragsregels onderscheiden;
 - het onderscheid tussen het evalueren van attitudes en het sanctioneren van de overtreding van gedragsregels aantonen;
 - toelichten wat onder permanente evaluatie wordt verstaan;
 - presenteren van instrumenten zoals doelenrapport ...
- via een kijkwijzer krijgen zij zicht op hun eigen evaluatie;
- via discussie maken ze gemotiveerde keuzes;
- samen met de PBD reflecteert de school op de gemaakte instrumenten en coherentie van de visie op evalueren;
- de projectgroep schrijft een brochure met daarin de belangrijkste aandachtspunten voor het ontwikkelen van een visie en een begrippenkader. Deze brochure wordt verspreid via de website.

Tijdsinvestering:

- per traject twee à drie interventies, afhankelijk van de behoeften; dit wordt bepaald tijdens het intakegesprek.

Resultaatverbintenis:

- de scholen die begeleid worden hebben een coherent evaluatiebeleid ontwikkeld; de visie daaromtrent is te vinden in het SWP;
- een uitgeschreven brochure.

2.4 Geïntegreerde gezondheids- en bewegingscultuur op school

2.4.1 Situering

Dit project werd toegevoegd in het kader van het Algemeen Strategisch Plan van het Gemeenschapsonderwijs.

Vanuit de vaststelling dat de fysieke levenskwaliteit van onze leerlingen steeds achteruit gaat, wordt elke school aangemoedigd een gezondheidsbeleid te voeren. Verschillende actoren spelen een rol bij het opstarten van dit proces.

De pedagogische begeleidingsdienst zal op een coördinerend en uitvoerend niveau ondersteuning geven bij het opzetten van een gezondheidsbeleid op school, via het aanreiken van drie werkinstrumenten. Dit ASP- project leidt tot intensivering van gezondheid en beweging op school, waardoor de school een ideale setting is om de positieve waarden van een gezonde levensstijl te promoten.

2.4.2 Beschrijving

Ten behoeve van het ASP-project “Geïntegreerde gezondheids- en bewegingscultuur op school” werden 3 projecten ontwikkeld als uitgangspunt voor een gezondheidsgerelateerde bewegingseducatie. Elk van deze projecten heeft een specifiek streefdoel, met eigen accenten.

Gek op mijn lijf

“Motiveren van kinderen voor beweging en sport in een niet competitieve sfeer maar vanuit een positieve lichaamscultuur”.

Hoofdaccent: sensibiliseren tot bewegen. Het ontwikkelen van een gezonde en veilige levensstijl zowel binnen als buiten de schoolmuren.

Ontbijt met Klara

“Noodzakelijk gebruik van dagdagelijks gezond ontbijt en gezonde voeding binnen een gezondheidsbeleid van de school waar beweging en aspecten van muzische vorming eveneens hun plaats krijgen”.

Hoofddaccent: gezonde ontbijt- en eetgewoonten en een gezonde levensstijl nastreven.

Proefjesschool

“Ontdekking van de wereld van voeding en beweging, ook buiten de school en het maken van verantwoorde keuzes”

Hoofddaccent: de kennismaking met alternatieve en minder gekende aspecten van beweging en voeding.

2.4.3 Doelstellingen:

- de scholen stimuleren tot een gezondheids- en bewegingscultuur, met een verruiming naar de thuiscultuur;
- de activiteitsgraad van de leerlingen, zowel binnen als buiten de school, verhogen;
- het schoolteam ondersteunen om een gezondheids- en bewegingsopvoeding te implementeren op school- leraren- en leerlingenniveau;
- per project een aanbod aanreiken met didactisch materiaal, om binnen thema's en schoolprojecten, geïntegreerde lessenreeksen uit te werken;
- een netwerk opzetten waarbij ontwikkelde werkinstrumenten voor een gezondheids- en bewegingsopvoeding worden uitgewisseld;
- samenwerkingsverbanden organiseren tussen de scholen en externe instanties en sportverenigingen;
- samenwerking met de nascholing, Vlaams Instituut voor Gezondheid, gezondheidsbeleid op centraal niveau.

2.4.4 Doelgroep:

- 3 scholengroepen, met telkens 3 basisscholen, die ieder een ander project opstarten; De betrokkenheid van het volledige schoolteam is van primordiaal belang.
- De doelgroep wordt in het schooljaar 2006-2007 uitgebreid naar alle basisscholen in deze drie scholengroepen, op vrijwillige basis.

2.4.5 Aanbod:

Intake en inschrijvingsscenario

- voorstelling van de projecten;
- vragenlijst tot inventarisatie van de huidige situatie.

Nascholingsaanbod

- in samenwerking met de nascholing: zie geïntegreerd aanbod NAS-PBD;
- vanuit externe organisaties (VIG; CLB; BVLO; BLOSO; SVS ...).

Ondersteuning van de teams

- tot stand brengen van een schooleigen visie met betrekking tot een gezondheidsbeleid;
- ontwikkelen van actieplannen voor het bereiken van een gewenste situatie;
- de verticale en horizontale samenhang in het project nastreven;
- het aanreiken van een bundel per gekozen project, met mogelijkheden tot invulling van concrete acties;
- stimuleren van de deelname door de scholen aan de gezondheidsprojecten vanuit het gezondheidsbeleid (Tuttifrutti, fruitprojecten, automatenbeleid, rook-

beleid);

- implementatie van de acties in het schoolbeleid.

Opzetten van samenwerkingsverbanden

- opstarten van een werkgroep per school;
- netwerk organiseren met als doel het uitwisselen van goede praktijkvoorbeelden;
- contacteren van externe organisaties, en het tot stand brengen van samenwerking tussen de school en deze instanties (sportclub, natuur- en voedingsverenigingen, diensten vanuit de gemeente, hogescholen ...).

2.4.6 Trajectbegeleiding

- intake met voorstelling van de projecten;
- inventarisatie van huidige situatie via een vragenlijst;
- opmaken van een actieplan eigen aan de noden van de school;
- uitschrijven van een actie;
- concrete ondersteuning bij het opzetten van de actie.

2.4.7 Resultaatsverbintenis

- het bereiken van de specifieke doelstellingen van elk project;
- een gedragsverandering teweegbrengen bij het streven naar een actieve, gezonde levensstijl;
- de continuïteit van de implementatie van gezondheids- en bewegingseducatie op school verzekeren.

2.4.8 Evaluatie

- de resultaten van de acties worden geëvalueerd;
- per actie wordt een evaluatie opgemaakt in de scholen. Uit dit verslag moet blijken in welke mate:
 - de doelstellingen van elke actie werden bereikt;
 - een groter aantal leerlingen deelneemt aan buitenschoolse activiteiten;
 - de activiteitsgraad van de leerlingen is verhoogd;
 - een gedragsverandering is gerealiseerd wat betreft goede en gezonde eetgewoonten bij leerlingen;
 - de gedragsverandering in gezondheid en beweging is doorgestroomd naar de thuissituatie;
- aan de hand van deze resultaten worden conclusies getrokken en worden de acties bijgestuurd.

2.5 Overgang basisonderwijs – secundair onderwijs

2.5.1 Probleemstelling

Het aansluitingsprobleem tussen de basisschool en de eerste graad van het secundair onderwijs is zo oud als het secundair onderwijs zelf.

Onderzoek allerhande wijst uit dat er een reële drempel is voor een flink aantal leerlingen en de praktijkervaring bevestigt dit gegeven.

Vele onderwijzers deden reeds verdienstelijke pogingen om zij het dan een gedeeltelijke oplossing te zoeken voor de problematiek. Ook de overheid mengde zich in de discussie en gaf scholen de mogelijkheid om binnen de projecten “proeftuinen” naar haalbare oplossingen te zoeken.

Het realiseren van een continue, evenwichtige en totale persoonlijkheidsontwikkeling van elke jongere noodzaakt hoe dan ook een betere afstemming tussen de beide niveaus.

2.5.2 Inventaris overgangsproblematiek

Bij het in kaart brengen van mogelijke oorzaken voor een problematische overgang komt naargelang de bevraagde actor of de gebruikte invalshoek een veelheid aan elementen naar voor. Deze elementen hebben dan vooral betrekking op de verschillen in organisatie van de beide niveaus, de aanpak en de verschillen in aanpak van leraren van de beide niveaus, de al dan niet betrokkenheid van ouders in het kader van leerlingenbegeleiding ...

In hoofdzaak blijkt de drempel opgebouwd te zijn uit een doorgevoerde vakkensplitsing, een veel grotere leerstofgerichtheid, geen of onvoldoende aansluiting van leerstofonderdelen, een abstracter aanbieden van de leerstof en een minder goede opvang van de individuele verschillen bij de leerlingen.

2.5.3 Aanzetten tot oplossingen

Zeker is dat kleinschalige initiatieven de voorkeur verdienen boven globale aanpakken die niet alleen grote onrust brengen bij de betrokken leraren maar waarbij bovendien de stapsgewijze succeservaring eveneens te lang op zich laat wachten.

Tal van acties kunnen opgezet worden zowel op de respectievelijke niveaus apart als gezamenlijk zoals overlegmomenten, gezamenlijke studie- of themadagen rond leerplannen en leerlijnen, hospiteerbeurten, opzetten projecten, onthaalperiodes, overgangsklassenraden, clustering van vakken, didactische werkvormen, rapportering, leerlingvolgsystemen, vergroten betrokkenheid ouders, studiekeuzebegeleiding, gezamenlijke muzisch-creatieve activiteiten, uitbouwen gezamenlijk zorgbeleid, samenwerking rond technologische opvoeding ...

In de praktijk blijkt uiteraard dat samenwerking tussen basisscholen en middenscholen makkelijker vorm krijgt indien de scholen in mekaars nabijheid liggen of op dezelfde campus.

2.5.4 Ondersteuning door de pedagogische begeleidingsdienst

Heel wat scholen zijn vragende partij om hen te ondersteunen bij de aanzet en de aanpak van de overgangsproblematiek van basis- naar secundair onderwijs. Andere scholen zien de noodzaak niet in of leggen het probleem bij het ander niveau of bij andere actoren. De pedagogische begeleidingsdienst wenst dan ook in te gaan op deze problematiek door scholen voorbeelden van initiatieven aan te bieden waaruit ze kunnen putten om van start te gaan of om de eigen initiatieven te verbreden of te verdiepen.

Doelstellingen:

- ontwikkelen van een aanbod van initiatieven voor de overgang van basisschool naar middenschool;
- ontwikkelen van een strategie voor de implementatie op schoolniveau.

Acties:

- een niveauoverstijgende werkgroep van de pedagogische begeleidingsdienst ontwikkelt voorstellen van initiatieven;
- de werkgroep ontwikkelt een strategie voor implementatie;
- aanbieden aan scholen vanaf de tweede trimester.

Doelgroep:

- directeurs en leraren derde graad basisonderwijs;
- directeurs en leraren eerste graad secundair onderwijs.

Tijdsinvestering:

- ontwikkelen van het aanbod (initiatieven en strategie): 5 dagen;
- aanbod naar scholen: 5 dagen.

Resultaatsverbintenis:

- er is een aanbod van minimaal 10 initiatieven;

- de beschreven implementatiestrategie.

3 Vernieuwingsprojecten

3.1 Procesbegeleiding van zelfevaluatie/leerwinst

Procesbegeleiding van zelfevaluatie (en leerwinst)/netwerkontwikkeling

De werkgroep zelfevaluatie en kwaliteitszorg maakte een grondige sterke- zwakte analyse van de voorbije werking.

In de loop van de vorige jaren sensibiliseerde de begeleidingsdienst de scholen m.b.t. zelfevaluatie en kwaliteitszorg; er werden diverse instrumenten voorgesteld en geanalyseerd en daarnaast werden de ervaringen van de GOK-scholen m.b.t. zelfevaluatie geanalyseerd en besproken.

Op basis van deze bevindingen opteert de werkgroep om naar volgend schooljaar een beperkt aantal scholen systematisch te ondersteunen m.b.t. zelfevaluatie en kwaliteitszorg, d.w.z. dat op vraag van de school de diverse fases van een zelfevaluatieproces worden begeleid, met het oog op het verbeteren van de kwaliteit van de zelfevaluatie:

- koppeling van de zelfevaluatie aan duidelijk geformuleerde doelen;
- gegevensverzameling (via uiteenlopende methodes);
- analyse van de gegevens: n.a.v. de Gokdoorlichtingen werd immers vastgesteld dat deze gegevens onvoldoende diepgaand geanalyseerd worden;
- formuleren van acties voor verbetering;
- bijsturing tijdens het proces van zelfevaluatie;
- participatie en betrokkenheid van de diverse leden van het schoolteam.

Tijdens het proces van gegevensverzameling, wordt er ook uitdrukkelijk naar gestreefd scholen te ondersteunen bij het verzamelen van outputgegevens en het vaststellen van leerwinst, vooral in het perspectief van bijsturing, ontwikkeling en verbeteren van hun onderwijskundig proces: zelfevaluatie moet dienen om het onderwijs in de klas zo goed mogelijk te maken en om de leerlingen/cursisten maximale ontplooiingskansen te bieden.

Er wordt een aanbod geformuleerd naar scholen van het basis, secundair en volwassen onderwijs.

Aanpak:

- er wordt een intensief begeleidingstraject opgezet in de betrokken scholen;
- er worden begeleidingsteams gevormd die elkaar geregeld feedback geven en belangrijke leerervaringen analyseren en op basis daarvan de begeleidingspraktijk bijsturen, en het team professionaliseren;
- er worden netwerken gevormd tussen de scholen: vernieuwingen op een school hebben maar een kans op slagen als de leraren een "sense of ownership" hebben. Netwerken tussen leraren en teams kunnen de autonomiebeleving van de betrokkenen versterken. We willen de netwerken tussen scholen opzetten omdat ze zouden leren van elkaar (de lerende organisatie), leren leraren zich ook verplaatsen in het perspectief van de ander en hebben ze oog voor de school als geheel (schoolontwikkeling) en draagt het leren bij tot professionele ontwikkeling (intercollegiaal leren);
- er worden ook netwerken opgezet tussen de verschillende werkgroepen binnen de begeleidingsdienst: systeembegeleiding, het ontwikkelen van het onderwijskundig leiderschap van de directeur, gedifferentieerd werken, omgaan met vrije ruimte, waarbij een gemeenschappelijke visie inzake kwaliteit van begeleiding

wordt versterkt.

3.2 Internettenprojecten

3.2.1 Proeftuinen 'Ruimte voor onderwijsvernieuwing'

De proeftuinen 'Ruimte voor onderwijsvernieuwing' zijn innoverende onderwijsinitiatieven die gedurende drie schooljaren (2005–2008) vernieuwingen uitproberen, los van sommige regels maar binnen een grotendeels vast regelgevend kader. Deze bottom-up initiatieven zijn geïnspireerd door het gedachtegoed van 'Accent op Talent: een geïntegreerde visie op leren en werken'² waarbij men werk maakt van 'anders leren', 'anders kiezen', 'anders sturen'.

Concrete thema's binnen de proeftuinen

De strategische ontwikkelingsassen uit het eindrapport 'Accent op talent. Een agenda voor vernieuwing'³ werden, binnen de proeftuinen, vertaald in de volgende thema's: beleidsvoerend vermogen, talentontwikkeling (van leerlingen en leerkrachten), overgang BaO/SO, leren en werken, tertiair onderwijs, aansluiting onderwijs en arbeid, technologie.

De doelstellingen en acties van de proeftuinprojecten situeren zich op één of meerdere van deze thema's.

Doelgroep

Er zijn in Vlaanderen 41 proeftuinen, hiervan zijn er tien waarin het GO participeert: 5 nieuwe projecten en 5 vroegere voortrekkersprojecten 'Accent op talent'. Hierbij zijn er 45 basisscholen en 30 secundaire scholen betrokken. Bij 6 van de 10 projecten worden er netoverschrijdende initiatieven of activiteiten ontwikkeld.

Betrokken proeftuinen GO

- 'Over_Bruggen' - Antwerpen
- 't Scharnier (leren leren aan huis)' - Brugge-Blankenberge
- 'Bloemen groeien niet door er aan te trekken' – Dendermonde
- 'Talentontwikkeling van 2,5 tot 18' - Geel
- 'Samenwerkingsplatform Frans en brugklas 1B+' - Keerbergen (SGR5)
- '4L4US - Levenslang leren voor leerlingen en leerkrachten' – Leuven
- 'Zelfstandig leren bevorderen door ICT en vakkenintegratie – de olievlek' - Malle
- 'De brug' – Merelbeke
- 'Dicht de kloof' - Oostende
- 'Techniek = overall' – Turnhout

Begeleiding van de projecten

- Ondersteunen van de projecten bij het omschrijven van de doelstellingen van de projecten: uiteraard werden deze doelen reeds bepaald door de scholen bij de inschrijving in het project. De begeleider helpt de scholen om hun doelstellingen scherp en helder te (her)formuleren en ze in functie van de assen nauwgezet af te bakenen.
- Op basis daarvan, op initiatief van de projecten/scholen, een stappenplan helpen ontwikkelen om deze doelstellingen te realiseren. Samen met de school

² Bossaerts, B., Denys, J., Tegenbos, G. (2002). *Accent op talent. Een geïntegreerde visie op leren en werken*. Garant, Antwerpen-Apeldoorn. ISBN 90-441-1722-X.

³ Van den Berghe, W., Bossaerts, B. (2004). *Accent op talent. Een agenda voor vernieuwing*. Garant, Antwerpen-Apeldoorn. ISBN 90-441-1722-X

omschrijven welke ondersteuning er voor de realisatie van dat stappenplan is gewenst. Bij die ondersteuning kunnen zowel de nascholing als de reguliere begeleiders ingeschakeld worden.

- Inventariseren en documenteren van het innovatieproces en het begeleidingstraject dat doorlopen wordt door een proeftuinproject en in kaart brengen welke factoren het beleidsvoerend vermogen van scholen versterken of verhinderen.
- Er wordt een nauwgezette planning gemaakt en een begeleidingstraject opgesteld in functie van de interventies in de betrokken scholen/projecten.

Integreren van de vernieuwing in de reguliere begeleidingsdienst

- Informatie-uitwisseling met de reguliere begeleiding over de inhoud van de projecten, bespreking van planning en gehanteerde strategie.
- Detecteren van vormingsbehoeften van reguliere begeleiders en deze vormingsbehoeften doorspelen aan de reguliere begeleiding.
- Vanuit observatie en vanuit praktijkervaring conclusies formuleren ten behoeve van de reguliere begeleidingsdienst met betrekking tot systeeminnovatie of veranderingsmanagement.

Samenwerking en netwerking

Netbegeleiders 'Proeftuinen'

Op niveau van de begeleidingsdiensten is de begeleiding van de proeftuinen gevat in het netoverschrijdend project 'Accent op talent verankerd'. Er zijn overlegvergaderingen met de netbegeleiders 'Proeftuinen' van de andere begeleidingsdiensten.

- Informatie-uitwisseling over de voor de projecten en de werking van de begeleidingsdiensten relevante informatie m.b.t. beleidsbeslissingen en –initiatieven.
- Informatie-uitwisseling over de vorderingen van de projecten en de daarbij gehanteerde strategieën.
- In kaart brengen van resultaten en knelpunten met betrekking tot de proeftuinen.
- Suggesties doen inzake gemeenschappelijke vormingsbehoeften van de proeftuinprojecten en professionele leermomenten organiseren.
- Suggesties doen m.b.t. de inhoud en de organisatie van netwerkdagen en terzake de nodige initiatieven nemen.
- De netbegeleiders vormen de schakel tussen de begeleidingsdiensten en de coaches van het departement.

Verbreiding van het gedachtegoed en verankering in de Vlaamse onderwijswereld

- Zo breed mogelijk uitdragen van het gedachtegoed en resultaten van de proeftuinprojecten.
- Stimuleren van netwerking tussen scholen en mogelijke partners.

3.2.2 Het implementeren van begeleid zelfgestuurd leren (BZL) en het opzetten van open leercentra (OLC) in SO en VO

Situering

Het belang van onderwijsinnovaties zoals begeleid zelfstandig leren wordt vanuit verschillende hoeken onderstreept. Zowel in nationale als in internationale onderzoeksliteratuur wordt een sociaal-constructivistische visie op leren en onderwijzen meer en meer benadrukt. Het nieuwe leren wordt opgevat als een actief, collaboratief en progressief, aldoor meer zelfgestuurd proces van betekenisgeving en kennisconstructie, zoveel mogelijk uitgaande van de ervaringen van de leerlingen in authentieke, reële situaties. Niet alleen kritische onvrede ten aanzien van het klassieke frontaal onderwijs, maar ook wetenschappelijke en maatschappelijke argumenten beklemtonen het belang van verandering. Binnen een kennis- en informatiemaat-

schappij zijn niet alleen traditionele schoolse vaardigheden vereist, maar ook vaardigheden en rolverdelingen die beantwoorden aan fenomenen als kennisveroudering en informatie-explosie. Een geglobaliseerde economie heeft nood aan zelfredzame en flexibele actoren op de arbeidsmarkt. Levenslang leren, dat is wat van iedereen verwacht wordt in de 21e eeuw. Het ontwikkelen van zelfstandig leervermogen van leerders moet op school aangeleerd worden omdat zij later, in een buitenschoolse context, tot zelfverantwoordelijk leren zouden in staat zijn.

Begeleid zelfgestuurd leren is een onderwijsinnovatie die niet alleen implicaties heeft op het niveau van het onderwijs-en leerproces in de klas, maar ook op het niveau van de school als organisatie. De vier onderwijsnetten beklemtonen in hun pedagogisch project, in hun visie op onderwijs en in hun begeleidingsaanbod het belang van BZL. Binnen alle pedagogische begeleidingsdiensten lopen initiatieven m.b.t. BZL en met open leercentra in het bijzonder. Voor wat het Gemeenschapsonderwijs betreft, zal er nauw samengewerkt worden met de werkgroep BZL van de PBD die een visie uitschreef over begeleid zelfgestuurd leren, studiewijzers en andere instrumenten ontwikkelde, studiedagen en vorming organiseerde voor een aantal scholen en teams.

Met dit project willen de pedagogische begeleidingsdiensten van de verschillende netten leraren en schoolteams van een aantal nieuwe scholen (een 15-tal pilotscholen) intensief begeleiden in de veranderingsprocessen die een onderwijsinnovatie als begeleid zelfgestuurd leren in de schoolorganisatie en in de werking van de leraren en de leerlingen met zich meebrengt. Dit netoverschrijdend project is een goed praktijkvoorbeeld van collectieve opdracht en verantwoordelijkheid van de pedagogische begeleidingsdiensten om scholen en teams te ondersteunen bij het introduceren, implementeren en institutionaliseren van de competentie BZL in het onderwijs in Vlaanderen en heeft als algemene doelstelling de kwaliteit van ons onderwijs te bestendigen.

Doelstellingen

Onderwijskundig veranderen is een complex leerproces dat wordt opgesplitst in haalbare stappen. Het project is van start gegaan in maart 2006 en staat momenteel in een voorbereidingsfase.

Fase 1: maart - juni 2006

- Conceptverheldering en literatuuronderzoek rond BZL en OLC.
- Inventariseren van goede praktijkvoorbeelden en opmaken van een staalkaart van varianten.
- Bestuderen van instrumenten geschikt voor BZL o.a. studiewijzers en studieplanners, evaluatie- en rapporteringsvormen, modellen van OLC's en ELO's.
- Samenstellen vormingspakket voor de scholen die in het schooljaar 2006-2007 willen experimenteren met BZL, in samenwerking met de andere pedagogische begeleidingsdiensten en de nascholingscentra, in het bijzonder met het NAS.

De opgebouwde expertise in deze eerste fase vormt een fundamentele basis die het implementeren van BZL op niveau van het onderwijs- en leerproces in de klas en op het niveau van de school voorafgaat.

Fase 2: schooljaar 2006-2007

Doelstellingen op niveau van de school:

- een 15-tal geselecteerde pilotscholen ondersteunen bij het opstarten en implementeren van BZL en OLC;
- deze scholen en teams ondersteunen bij het opstellen van een gefaseerd uitvoeringsplan en bij het opzetten van begeleidingstrajecten met het oog op het gebruik en de ontwikkeling van instrumenten om het zelfstandig leer- vermogen van de leerlingen te bevorderen;
- teamontwikkeling bevorderen en wegwerken van weerstanden in bepaalde

groepen. Het project beoogt een open communicatie met alle betrokkenen: kernteams betrokken bij BZL, niet-rechtstreeks betrokken leraren, beleidsmakers, leerlingen en ouders.

Doelstellingen op niveau van de leraar:

- transparantie brengen inzake de wijze waarop het stimuleren van begeleid zelfgestuurd leren in de klaspraktijk kan worden gerealiseerd;
- verspreiden van goede praktijkvoorbeelden als inspiratiebron voor de pilotscholen;
- leraren begeleiden bij de ontwikkeling van leerkrachtvaardigheden en materialen vereist vanuit hun rol van begeleider van het leerproces van de leerlingen.

Fase 3: schooljaar 2007-2008

Doelstellingen

De pilotscholen die na de trajectbegeleiding in het schooljaar 2006-2007 competentier zijn geworden op vlak van het implementeren van de competentie BZL zullen verder ondersteund en opgevolgd worden. Ze zullen op hun beurt dienen als inspiratiebron voor nieuwe scholen die willen starten met BZL en OLC. In elke school moeten er op termijn kernen gevormd worden van deskundigen die nieuwe leraren die de stap zetten naar BZL kunnen begeleiden en de verwezenlijkingen op het vlak van BZL kunnen verankeren in het onderwijsveld (multiplicatoreffecten).

Doelgroep

Een 15- tal pilotscholen en teams met een sterk lerend en innovatief vermogen die bereid zijn vorm te geven aan onderwijs gericht op zelfstandig lerende leerlingen en cursisten. Alle leerjaren, studierichtingen en onderwijsvormen in het secundair onderwijs komen in aanmerking voor de invoering van begeleid zelfgestuurd leren.

Acties

Acties bij de realisering van de doelstellingen in fase 2 schooljaar 2006-2007. Om in het begin van het schooljaar 2006-2007 te kunnen starten met het selecteren en begeleiden van de pilotscholen wordt het project nog dit schooljaar bekendgemaakt aan de bestuursorganen van de verschillende netten, de directeurs en hun teams. Dit zal o.a. gebeuren via de websites van de netten, in pedagogische nieuwsbrieven of andere informatiekanalen.

Gefaseerde uitvoering van het project tijdens het schooljaar 2006-2007

September 2006: selectie van de pilotscholen

- Preselectie op basis van het beleidsvoerend vermogen van de kandidaat-pilotscholen.
- Intakegesprek met de directeurs van de scholen die na de preselectie overblijven.
- Selectie van een 15-tal scholen uit de scholen die na het intakegesprek overblijven.

Oktober 2006: informatie- en sensibiliseringssessie voor de directeurs en het volledige team van de pilotscholen

- Samenstellen voortrekkersteam BZL.
- Bepalen leerlingendoelgroep: onderwijsvorm, studierichting, leerjaren?

Eind oktober: aanvang begeleidingstraject van de geselecteerde scholen

- Positioneren van de scholen op de schaal van zelfstandigheid aan de hand van een instrument ontwikkeld door Huijssoon B, 1997.
- Opstellen meerjarig gefaseerd innovatieplan opgesplitst in haalbare stappen op maat van de school, dus o.a. afhankelijk van:

- het moment in de leerlijn leren van de gekozen doelgroep;
- het beleidsvoerend en innovatief vermogen van de school en het team;
- de aanwezige leeromgeving (infrastructuur, leermiddelen) en de schoolcultuur.

Vanaf eind november 2006 tot juni 2007: eigenlijke trajectbegeleiding van de scholen

- Op geregelde tijdstippen contactmomenten en/of werkvergaderingen organiseren voor de directies en de kernteams van de pilotscholen.

Aanbod

- Met de leraren/vakgroep betrokken bij de invoering van BZL zoeken naar mogelijkheden die de bestaande leerplannen bieden om zelfstandig leren op te zetten.
- Eigen lesvoorbereidingen en materiaal in leerboeken geschikt maken voor BZL.
- Studiewijzers en instructiekaarten, evaluatie-, rapporterings-, en reflectiedocumenten leren gebruiken en zelf ontwikkelen.
- Stimuleren van interne en externe expertisedeling via intervisie binnen de betrokken scholen en visitatie tussen de scholen o.a. organiseren van een ontmoetingsdag waarop de directies en de kernteams van de pilotscholen ervaringen, materiaal, ideeën en inzichten kunnen uitwisselen zodat ze leren van elkaar.
- Vorming aanbieden: organiseren van nascholing in verband met de gewijzigde rol van de leraar en de leerlingen, n.a.v. de vastgestelde noden tijdens het traject of op vraag van het team.

Aanbod

- Bijbrengen van kennis over factoren die de ontwikkeling van het zelfstandig leervermogen van leerlingen bevorderen.
- Verwerven van leerkrachtvaardigheden vereist voor BZL: gebruik van activerende didactische werkvormen, didactische integratie van ICT, begeleiden en coachen van leerlingen met aandacht voor coöperatief leren, cognitieve, affectieve en metacognitieve leervaardigheden, alternatieve evaluatievormen (portfolio, zelf-, peer-, en co- evaluatie) ...
- Pedagogisch- didactische ondersteuning bij het opstarten en werken in een OLC, kiezen en gebruiken van een ELO.
 - Randvoorwaarden
 - Opstellen gedragsregels
 - Pedagogisch-didactisch profiel en ondersteuning van de OLC-beheerder
 - Voordelen en knelpunten
- Communicatie met interne en externe partners op geregelde tijdstippen tijdens de projectbegeleiding.
Rapporteren van de stand van zaken m.b.t. veranderingsproject BZL aan de beleidsmakers, de Vlor, het kernteam, niet-recht-streeks betrokken leerkrachten, de leerlingen en de ouders via infovergaderingen, infobrochure, website, discussieforum ...
- Ondersteuning zoeken bij actoren buiten de school met het oog op het uitwisselen van ideeën en expertise op het vlak van BZL o.a. via contacten met de lerarenopleiding, leerplancommissies, nascholingsorganisaties, mentoren van directieopleidingen, universitaire instellingen en onderwijs-onderzoekers in binnen- en buitenland.
- Oprichten van netwerken van leraren directies van verschillende scholen in binnen- en buitenland.

Tijdsbesteding

In de loop van het schooljaar 2006-2007 worden per pilotschool een 4-tal contactmomenten voorzien die gespreid worden over het schooljaar. Het aantal is afhankelijk van de noden die vastgesteld worden tijdens de trajectbegeleiding of in functie van de behoeften van de betrokken pilotscholen.

Resultaatsverbintenis

Niveau school

- Een aantal scholen implementeren BZL op het niveau van de schoolorganisatie.
- Een aantal scholen implementeren BZL op het niveau van de klaspraktijk.
- Het werken in een OLC en de begeleiding in het OLC worden geoptimaliseerd.

Niveau van de leraar

- Leraren hebben voldoende leerkrachtvaardigheden ontwikkeld die vereist zijn vanuit hun rol van begeleider van het leerproces van de leerlingen.
- Leraren spelen beter in op specifieke problemen van leerlingen en zorgen ervoor dat leerlingen meer leerfuncties in eigen handen nemen en meer mogelijkheden tot zelfontplooiing krijgen.

Evaluatie

- Op tussentijdse momenten tijdens de trajectbegeleiding van de pilotscholen vragenlijsten laten invullen door leerlingen, leraren en ouders waarin zij reflecteren, zowel over hoe het werken aan de competentie van BZL aangepakt wordt (proces) als over de bereikte resultaten (product).
- Bij de aanvang van het project en op het einde van het schooljaar 2006-2007 wordt een meting gedaan die moet bepalen op welk moment in het continuüm naar begeleid zelfgestuurd leren op klas- en schoolniveau de pilotscholen zich bevinden. Dit gebeurt a.h.v. een didactisch analysemodel ontwikkeld door Helge Bonset (SLO), Hetty Mulder (SLO) en Gert Rijlaarsdam (ILO) Amsterdam.
- Evaluatiefiches (voor zelf-, peer- en co-evaluatie) en reflectiedocumenten die leerlingen in de loop van het leerproces invulden, vergelijken met deze ingevuld op het einde van het project.
- Einde schooljaar: terugkomdag van de pilotscholen met het oog op een evaluatie van de vooruitgang die ze hebben gemaakt op vlak van de implementatie van BZL en het opzetten van een OLC in hun school.

3.2.3 De uitbouw van een scholengemeenschap/-groep basisonderwijs

De implementatie van het decreet betreffende de hertekening van het onderwijslandschap houdt voor schoolbesturen, directies en teams van basisscholen een aanzienlijke opdracht in. Scholen dienen in een ruimer organisatorisch verband zelf beleidsverantwoordelijkheden op te nemen en zich efficiënter te organiseren. Dit impliceert onder andere een oordeelkundige aanwending van de puntenenveloppe om de werking van de scholengemeenschap/scholengroep te ondersteunen.

Via het project "uitbouw van een scholengemeenschap/scholengroep" ondersteunen projectmedewerkers de scholengemeenschap/scholengroep om gemeenschappelijke objectieven te formuleren, om effectief rond inhoudelijke projecten samen te werken en om menselijke expertise en materiële middelen oordeelkundig te leren aanwenden en stimuleren zodoende verantwoordelijken om beleids- en beheersproblemen op een grotere schaal aan te pakken en de draagkracht van de individuele scholen te vergroten en de planlast te verminderen.

Doelstelling:

- beleidsverantwoordelijken binnen een scholengemeenschap/scholengroep modellen aanreiken voor en ter plekke ondersteunen bij de uitbouw van een ge-

meenschappelijk kwaliteitszorgbeleid door middel van professionele samenwerking;

- het beleidsvoerend vermogen van de scholengemeenschap/scholengroep in kaart brengen en ondersteunend verhogen door het samenwerken aan een sterke doelgerichtheid, een hoge betrokkenheid, een gedeeld leiderschap, een goede interne samenwerking, een goede externe communicatie, een goede reflectieve capaciteit, de zorg voor het implementatieproces, aangepaste professionaliseringsmogelijkheden en een consequente taakafbakening. Dit alles in het kader van een optimale ontwikkeling van de leerling als focus van beleid.

Acties:

Procesmatige begeleiding en vorming op maat van beleidsverantwoordelijken en andere relevante actoren bij:

- het efficiënt aanwenden van de beschikbare middelen voor de administratieve ondersteuning van de scholen uit de scholengemeenschap/scholengroep;
- het ontwikkelen van een zorgbeleid voor leerlingen binnen de scholen van de scholengemeenschap/scholengroep, in het bijzonder de zorg voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften;
- het ontwikkelen van een ICT-beleid ter ondersteuning van het onderwijs aan de leerlingen en van het functioneren van de school - als - organisatie via een goede samenwerking en efficiënte aanwending van de middelen van de scholengemeenschap/scholengroep;
- het realiseren van een gemeenschappelijk gekozen prioriteit zoals profilering naar ouders, gelijk inschrijvingsbeleid, gemeenschappelijk schoolreglement ...

Doelgroep:

- algemeen directeur, coördinerend directeur, directeur basisonderwijs, directeur buitengewoon basisonderwijs, directeur en medewerkers CLB, coördinatoren (bijv. zorg en ICT) en andere beleidsverantwoordelijken;
- 15 scholengemeenschappen/scholengroepen.

Tijdsinvestering:

- een 10-tal begeleidingsinterventies per scholengemeenschap/scholengroep.

Resultaatsverbintenis:

- uitgebouwd kwaliteitszorgbeleid per scholengemeenschap/scholengroep.

Evaluatie:

- 15 uitgeschreven projecten.

3.2.4 Deelneming aan:

- Muzische vorming
- Leerlingenparticipatie SO
- Curriculumontwikkeling VO
- Elektronische registratie van cursistengegevens VO

4 Projecten met derden

4.1 Samenwerking inzake taalbeleid (BROSO)

Het Brussels Ondersteuningscentrum Secundair Onderwijs (BROSO) is een neto-verstijgend project rond taalbeleid in Brusselse scholen.

De algemene doelstelling is scholen begeleiden bij het ontwikkelen van hun taalbeleid vanuit microniveau met bijzondere aandacht voor het didactisch handelen van leraren en de gezamenlijke doelgerichtheid van het team.

Operationele doelstellingen zijn:

- de professionaliteit van de leraren vergroten;
- het beleidsvoerend vermogen van scholen vergroten;
- de verwezenlijking van de begeleiding verankeren in de schoolcultuur.

Werkpunten zijn:

- Werken aan leerkrachtvaardigheden door:
 - intensieve begeleiding op school;
 - ombuigen van louter kennisgericht taalonderwijs naar taalvaardigheids-onderwijs;
 - effectief hulp bieden bij het omschakelen van docerend onderwijs naar krachtige leeromgevingen met interactief en coöperatief leren.
- Taalvaardigheid verhogen vanuit volgende uitgangspunten:
 - alle vakken zijn taalervaringsplaats;
 - alle vakken zijn taalleerplaats;
 - alle vakken zijn taalbeschouwingsplaats.

De PBD wil met het BROSO-project samenwerken door onder meer in een eerste fase voor de collega's van de zaakvakken uit de A-stroom een aanbod aan te bieden.

Doelstellingen

- functioneel taalvaardigheidsonderwijs realiseren binnen alle vakken;
- leerkrachtvaardigheden implementeren binnen zaak- en praktijkvakken om dit functioneel taalvaardigheidsonderwijs te kunnen realiseren.

Acties

Er wordt een traject uitgezet bestaande uit:

- werken aan taal in de zaakvakken op drie niveaus:
 - aandacht voor de taal van het vak;
 - aandacht voor NIT;
 - actief taalbeleid;
- implementatie in het vak.

Tijdsinvestering

Een traject van drie halve dagen. De eerste stap kan vakoverschrijdend worden gerealiseerd. Voor de tweede en de derde stap kan er gekozen worden voor schoolgebonden of schooloverstijgende vakgroepen, dat laatste met het oog op de vorming van netwerken.

Resultaatsverbintenis:

- leraren werken systematisch met teksten die de kennis van de leerlingen verrijken;
- leraren passen systematisch de taaladdenda voor hun vakken toe;

- leraren gebruiken werkvormen die kansen bieden tot interactie en die de taalvaardigheid van leerlingen stimuleren;
- samenwerking met andere vakleraren en realisatie van netwerken.

Daarnaast zal het BROSO-team zelf in het begin van het schooljaar 2006-2007 een sensibiliserende studiedag rond taalbeleid voor leraren zaakvakken organiseren.

4.2 Samenwerking van de pedagogische begeleidingsdienst/nascholing met de GPB-opleidingen van de CVO's en de departementen lerarenopleiding van de VAH's

Een goede lerarenopleiding is enkel mogelijk mits er sprake is van een gedeelde verantwoordelijkheid van de opleidingsinstituten en het eigenlijke werkveld. De opbouw van de professionaliteit van leraar is ook niet afgerond wanneer de lerarenopleiding is voltooid; het is een permanente opdracht. Het is duidelijk dat de pedagogische begeleidingsdiensten en de nascholing hier een rol hebben te spelen.

Naar aanleiding van het nieuwe decreet op de lerarenopleiding zal de samenwerking tussen de begeleidingsdienst/nascholing en een aantal lerarenopleidingen geïntensifieerd en meer gestructureerd worden benaderd. We worden daarbij met verschillende opleidingsinstituten geconfronteerd, met name: de 7 GPB-opleidingen die georganiseerd worden binnen onze CVO's en de 5 departementen lerarenopleiding van de Vlaamse Autonome Hogescholen.

Binnen onze geplande samenwerking kunnen we twee niveaus onderscheiden:

- enerzijds zijn de lerarenopleidingen vragende partij naar ondersteuning van de begeleidingsdienst/nascholing in het kader van de kwaliteitsverbetering van de opleiding;
- anderzijds hebben we een gezamenlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van de vorming van mentoren (staan in voor stagebegeleiding, voor begeleiding van leraren in opleiding en voor aanvangsbegeleiding).

Met betrekking tot het eerste niveau voorzien we voor de departementen lerarenopleiding volgend aanbod:

- een vormingsmoment rond "vakoverschrijdend leren in het SO" op 6 september 2006;
- het opstarten van vakoverleg tussen begeleiders en lectoren rond een aantal vakken vanaf oktober 2006.

Een gelijkaardig aanbod rond "vakoverschrijdend leren in het SO" plannen we voor de GPB-opleidingen op 17 oktober 2006. Voor de GPB-opleidingen voorzien we bijkomend een toelichting over belangrijke aandachtspunten uit de doorlichtingsverslagen in verband met de vakken.

Met betrekking tot het tweede niveau zullen er tijdens het schooljaar 2006-2007 regionaal samenwerkingsverbanden worden opgezet rond mentorenopleidingen. In een later stadium zal deze werkwijze worden geëvalueerd en kan desgevallend een meer verfijnd concept worden uitgetekend.

4.3 Taalwieden in de rand

Doelgroep

Het project 'Taalachterstand wieden in de rand' is een netoverstijgend project rond taalbeleid in de Vilvoordse scholen. Onze doelgroep bestaat uit Leerlingen uit de 1^e graad A en B stroom van de Vilvoordse gemeenschapsscholen: Koninklijk Athene-

um, KTA, en KTA HORTECO. Deze scholen kennen een hoog percentage anders-talige en taalzwakke leerlingen.

Doelstellingen

De algemene doelstelling van dit project is de taalachterstand wegwerken door een taalkrachtige leeromgeving te creëren. Dit gebeurt op drie niveaus:

- **Leerlingen:**
 - Leerlingen sensibiliseren en overtuigen van het belang van het Nederlands voor hun toekomstige maatschappelijke kansen.
 - Leerlingen bewust maken van het belang van het Nederlands als hefboom om hun onderwijskansen te vergroten.
 - Een betere beheersing van het Nederlands bij de leerlingen realiseren, om zo de communicatie met de leerlingen te verbeteren, de betrokkenheid van de leerlingen met de school te verhogen en de onderwijskansen te vergroten.
 - Een correcter en consequenter gebruik van het Nederlands realiseren, zowel bij gewone leerlingen als bij leerlingen wiens thuistaal niet Nederlands is.
- **De school:**
 - Het onderwijzend personeel bewust maken van hun vooraanstaande rol bij het bewaken van de positie van het Nederlands in de Vlaamse rand rond Brussel en de kwaliteit van het gelijke kansen onderwijs.
 - Taal als probleem bij het behalen van de eindtermen wegwerken.
 - De professionaliteit van de leerkrachten verhogen zodat zij weten hoe taalachterstanden bij leerlingen kunnen worden weggewerkt.
 - Kloof tussen school- en thuistaal dichten.
 - De hele school betrekken om een taalkrachtige leeromgeving te creëren.
 - Een strategisch en systematisch beleid voeren toegespitst op taal, in functie van de verhoging van het leerrendement van alle leerlingen.
- **De ouders**
 - Ouders sensibiliseren en overtuigen van het belang van het Nederlands voor de toekomstige maatschappelijke kansen in de Vlaamse rand rond Brussel.
 - Ouders bewust maken van het belang van de Nederlandse taal als hefboom om de slaagkansen van hun kinderen in het Nederlandstalig onderwijs in de rand.
 - Communicatie met de ouders verbeteren en de betrokkenheid van de ouders met de school vergroten.
 - Ouders tot partners maken voor een meer doordreven, consequenter en correcter gebruik van het Nederlands, zowel bij gewone leerlingen als bij leerlingen wiens thuistaal niet Nederlands is.

Acties

- Beginsituatie van leerlingen nauwkeurig bepalen aan de hand van instaptoetsen en enquêtes.
- Inspelen op de noden en eisen van elke school aan de hand van de enquête afgenomen in juni.
- Werkgroep taalbeleid begeleiden.
- Evalueren en bijsturen van het taalbeleid samen met het GOK.
- Nieuwe mensen sensibiliseren om deel uit te maken van de vakgroep taalbeleid.
- Nascholing organiseren om kennisgericht taalonderwijs te verschuiven naar taalvaardigheidsonderwijs
- Nieuwe werkvormen introduceren om frontaal lesgeven om te buigen naar

taakgericht lesgeven.

- Leerkrachten, leerlingen en ouders sensibiliseren voor het gebruik van verzorgd Nederlands als voertaal op school, op oudercontacten, en op schoolse activiteiten en festiviteiten.
- Ondersteuning van het taalonderwijs door het juiste materiaal aan te bieden.
- Nederlands als instructietaal verbeteren.
- Creatief taalgebruik stimuleren.

Strategieën

- De taalsituatie van de nieuwe instroom leerlingen in kaart brengen aan de hand van een aangepaste inschrijvingstechniek, instaptoetsen en enquêtes.
- Leerlingen zo vaak en efficiënt mogelijk confronteren met de schoolse taal (bv door het posterproject).
- Leerkrachten kennis laten maken met actieve werkvormen (nascholing)
- Creatief taalgebruik stimuleren door organiseren van poëzie – en toneelprojecten, uitstappen, enz.
- Ouders meer betrekken bij schoolse activiteiten.
- Aandacht voor Nederlands als instructietaal: hulpmiddelen geven om instructies beter te begrijpen en uit te voeren. Vakjargon, onduidelijke instructies en moeilijke schoolboeken verduidelijken.
- In alle vakken aandacht aan taal besteden. Een vakoverschrijdend taalbeleidsplan uitwerken.
- Begeleiding bieden en feedback geven om taalgericht vakonderwijs te kunnen invoeren.

Resultaatverbintenis

- Alle leerkrachten geven les op een talige manier.
- De werkgroep taalbeleid bestaat uit een combinatie van vakleerkrachten en taalleerkrachten.
- Leerkrachten gebruiken motiverende en taalactiverende werkvormen
- Leerlingen beseffen dat Nederlands een belangrijke hefboom is in deze maatschappij.
- Ouders beseffen het belang van hun betrokkenheid bij het schoolgebeuren om de leerprestaties van hun kinderen te verhogen.
- De kloof tussen schooltaal en thuistaal is kleiner.

Organisatiestructuur

Zie bijlage 1

Concretisering van het begeleidingsplan via systeembegeleiding, vakgroepen en werkgroepen

Zie bijlage 2
